

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

EKO-FEMİNİST ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA CHARLES FRAZIER'İN *COLD
MOUNTAIN* VE *THIRTEEN MOONS* ADLI ESERLERİNDE KADIN VE
DOĞA OLGUSU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

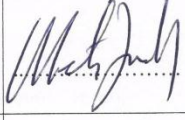

HAZIRLAYAN
ÖMER YAĞIZEL

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi MEMET METİN BARLIK

VAN – 2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ömer YAĞIZEL tarafından hazırlanan "EKO-FEMİNİST ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA CHARLES FRAZIER'İN COLD MOUNTAIN VE THIRTEEN MOONS ADLI ESERLERİNDE KADIN VE DOĞA OLGUSU" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

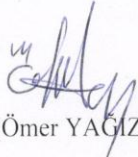
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Memet Metin BARLIK İngiliz Dili ve Edebiyatı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan : Doç. Dr. Bülent Cercis TANRITANIR İngiliz Dili ve Edebiyatı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emrullah ŞEKER Batı Dilleri ve Edebiyatı, Bitlis Eren Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye : Dr. Öğr. Üyesi Zeki EDİS İngiliz Dili ve Edebiyatı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum
Yedek Üye : Dr. Öğr. Üyesi Şahin KIZILTAŞ Batı Dilleri ve Edebiyatı, Bitlis Eren Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum
Tez Savunma Tarihi:	14/06/2019
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (14.06.2019)

(Ömer YAĞIZEL)

(Yüksek Lisans Tezi)

Ömer YAĞIZEL

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EKO-FEMİNİST ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA CHARLES FRAZIER'İN *COLD MOUNTAIN* VE *THIRTEEN MOONS* ADLI ESERLERİNDE KADIN VE DOĞA OLGUSU

ÖZET

Doğa ve kadının tahakküm altında tutulduğu gerçeğiyle birlikte yaşadığımız dünyada geçmişten günümüze kadar devam eden süreçte eko-feminizm kavramının önemi de gittikçe artmaktadır. Eko-feminizm 1970'li yıllarda kadın sömürüsüne karşı çıkan ve erkek egemen toplum tarafından ezilen kadınları sahiplenen kadın toplulukları tarafından dile getirilen bir kavramdır. Eko-feminizm, özünde ırkçı, cinsiyetçi, sosyal sınıf ayrımına ve kapitalist erkek egemen politikalara karşı bir direnç geliştirmektedir. Eko-feministlere göre doğanın insan tarafından tahrip edilmesi ya da kapitalist çıkarlar uğruna yok edilmesi ile kadınların siyasal kuramlar veya sosyal baskılar ile yaşadığı erkek egemen zulmü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Bu sebeple eko-feminizm kadın ve doğanın üzerinde hâkimiyet kuran ataerkil düzenin kurum veya kurallarını eleştirmeyi, bu düzenin yanlışlarını açığa çıkarmayı amaç edinmiştir. Bu açıdan bu çalışmanın temel amaç ve hedeflerinden biri, Charles Frazier'in tarihi olaylar ve aşk ilişkileri ile harmanlanmış olan *Cold Mountain* (Soğuk Dağ) ve *Thirteen Moons* (On Üç Ay) eserlerindeki “kadın” ve “doğa” kavramlarının

eko-feminist eleştiri perspektifiyle analiz ve incelemesini yapmak, tespit edilen kavramları eko-feminizm ile yorumlamaktır. Bir diğer amaç ise romanlarda yer alan kadın karakterlerin erkek egemen sistem ve doğa ile nasıl bir ilişki içerisinde olduğunu romandaki tarihsel yer, zaman ve olaylar göz önüne alınarak bir analizini yapmak ve eko-feminizm kavramı ile yorumlamaktır. Çalışmanın ilk bölümünde eko-feminizm ve eleştiri hakkında bilgiler sunulmuş, bu eleştirilerin değişik yönleri vurgulanmıştır. Diğer bölümlerde ise romanlarda yer alan olaylar ve karakterler eko-feminist eleştiri perspektifi ile incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eko-feminizm, ataerkil sistem, kadın, tahakküm, doğa.

Sayfa Adedi: 95

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. yesi Memet Metin BARLIK

(M. A. Thesis)

Ömer YAĞIZEL

VAN YUZUNCU YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

**IN THE CONTEXT OF ECO-FEMINIST CRITICISM WOMAN AND
NATURE FACT IN THE WORKS OF CHARLES FRAZIER'S *COLD
MOUNTAIN AND THIRTEEN MOONS***

ABSTRACT

In a world we live in with the reality that nature and woman are under domination, the significance “eco-feminism” concept increases progressively from past to present, too. Eco-feminism is a term which is uttered by woman communities which protesting against female exploitation and appropriate women oppressed by male-dominant society in 1970s. Eco-feminism, fundamentally develops a resistance against racist, sexist, social class discrimination and capitalist male-dominant policies. To eco-feminists, there is a relationship between devastation or destruction of nature by human for the sake of capitalist profits and patriarchal cruelty with political theories or social pressures women suffer from.

For this reason, ecofeminism aims of criticizing the institution and rules of patriarchy and revealing the mistakes of patriarchy. In this sense, main purpose and aim of this study is to analyze and examine the “woman” and “nature” terms in terms of Eco-feminist criticism perspective in *Cold Mountain* and *Thirteen Moons* by Charles Frazier which are blend with historical events and love affairs and to interpret the determined concepts identified by eco-feminism. Another aim is to analyze female

characters in these novels how they are in relationship with male dominated system and nature regarding setting, time, and events in novels and to interpret them with the term eco-feminism. In the first part of the study information about eco-feminism and criticism is presented and different aspects of this criticism are emphasized. In the other chapters, events and characters in the novels are examined and analyzed in terms of eco-feminist perspective.

Key Words: Eco-feminism, patriarchy, woman, domination, nature.

Quantity of Pages: 95

Thesis Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Memet Metin BARLIK

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	vii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: EKOFEMİNİZM KURAMI.....	4
1.1 Eko-feminizmin Ortaya Çıkışı	4
1.2 Eko-Feminizm	4
1.3 Feminist Eleştiri	7
1.3.1 Eko-feminist Eleştiri.....	9
1.4 Eko-feminist Anlamda Farklı Düşünceler.....	15
1.5 Kadın ve Doğa İlişkisinde Ataerki	21
2. BÖLÜM: EKO-ELEŞTİREL ANLAMDA DOĞA VE İNSAN	29
2.1 Kültürel Anlamda Doğa ve İnsanın Konumu.....	29
2.2 Eko-eleştiri ve Çevreci Eleştirinin Amacı.....	32
3. BÖLÜM: EKO-FEMİNİST ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA CHARLES FRAZIER'İN COLD MOUNTAIN VE THIRTEEN MOONS ADLI ESERLERİNDE KADIN VE DOĞA OLGUSU	35
3.1 Charles Frazier'in Biyografisi	35
3.2 Cold Mountain (Soğuk Dağ) Özeti.....	37
3.2.1 Ataerki ve Kadın.....	43
3.2.2 Tahakkümden Kaçış Yeri Doğa.....	51
3.3 Thirteen Moons (On Üç Ay) Özeti.....	52
3.3.1 Kapitalist Sömürü ve Doğa.....	58
3.3.2 Ataerki Düşüncede Kadının Değeri ve Yeri.....	67

3.4 Ataerkil Sistem Açısından Kadın Karakterlerin Konumu.....	70
SONUÇ	73
KAYNAKÇA.....	77
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

ÖNSÖZ

Günümüzde yaşanan çevresel felaketler ve problemlerin sebepleri arasında Batı uygarlığının nükleer silahlanma ve endüstrileşme yarışında doğayı yıkıma ve yok oluşa sürüklediğini vurgulayan eko-feministler, bu yok oluşun insanlar, kadınlar ve doğaya karşı geçmişten bugüne devam eden ataerkil kapitalist anlayış biçimiyle arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedirler. Bu sebeple kadına ve doğaya yapılan tahakküm ve baskının kökenlerini açığa çıkarma açısından eko-feminist düşünce biçimi eleştirel disiplinler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Eko-feminizm, temelinde ırkçı, cinsiyetçi, sosyal sınıf ayrımına ve kapitalist erkek egemen politikaların doğanın ve kadının eşit görülmesi anlayışından türeyen tahakküm altına alma politikalarına karşı bir duruş geliştirmektedir.

Bu çalışma için seçilen Charles Frazier'in *Cold Mountain* (Soğuk Dağ) ve *Thirteen Moons* (On Üç Ay) adlı romanları çağdaş Amerikan edebiyatının önemli eserleri arasında yer almakla birlikte kadın, doğa ve aşk kavramlarını içeren olay örgüleri barındırmakta ve bu kavramları kadın karakterlerin etkin olarak kullanıldığı doğa betimlemeleriyle okura sunmaktadır. Bu sebeple seçilen romanlarda doğa ve kadına dayatılan kültürel baskı ve tahakküm anlayışının açığa çıkarılması, Batı uygarlığının doymak bilmeyen tahakküm politikaları ve kapitalist emellerinin betimlenmesi amaçlanmıştır.

Romanları Eko-feminizm kavramı ile analiz edebilmek amacıyla öncelikle yazılı kaynak araştırması yapılmış, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilgi İşlem Dairesi alt yapısı tarafından çevrimiçi olarak sağlanan akademik kaynak siteleri, ulusal tez merkezi sitesi, literatür taramaları yapılarak yapılan çalışmanın araştırma sürecinde konu ile ilintili olarak periyodik bir şekilde taranmıştır. Elde edilen veriler meydana getirilmek istenen çalışmanın kullanımına uygun hale getirilmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde eko-feminizm kavramının zemini, gelişim süreçleri ve ataerkil düşünceye getirmiş olduğu farklı eleştiri biçimleri açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise doğa ve insanın kültürel anlamda neresinde yer aldığı ve kronolojik olarak nasıl bir ilerleme

kaydettiği açıklanmaya çalışılmış, ayrıca eko-eleştirinin ve çevreci eleştirinin amaçlarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Charles Frazier'in *Cold Mountain* ve *Thirteen Moons* eserleri eko-feminist eleştiri çerçevesinde kadın ve doğa üzerindeki baskı ve tahakkümü açığa çıkarmak amacıyla analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde ise önceki bölümlerin genel bir özeti verilerek eko-feminizmin altını önemle çizdiği ataerki kavramının doğa ve kadın üzerindeki sömürsünün romanlar açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve tez hazırlama aşamalarının tümünde yanımda olan, benden hiçbir desteği ve kıymetli vaktini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Memet Metin BARLIK'a, tez konusu ve diğer aşamalar ile ilgili fikirlerini aktaran değerli bölüm başkanım Doç. Dr. Bülent Cercis TANRITANIR'a, tez çalışmam boyunca bana her konuda destek olan İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümündeki değerli arkadaşım Ömer Aytaç AYKAÇ'a ve diğer bölüm hocalarıma; bu süreçte desteklerini her zaman yanımda hissettiğim ailem ve sevdiklerime, yüksek lisans eğitimim ve tez yazım aşamasında dertlerime ortak olan ve fedakârlıklarını bir an olsun benden esirgemeyen sevgili annem ve babama teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Doğanın ve kadınların baskı altına alınması ile ilgili teorileri sistemli bir şekilde açıklamaya katkı sunan eko-feminizm geride kalan yirmi yıl boyunca önemli bazı başlıkları (ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet ve doğa) sömürü olgusu altında değişik bakış açılarıyla incelemiştir. Doğa üzerine yapılacak bir tahakküm değerlendirmesi diğer başlıklar ile harmanlanarak betimlenmeli ve bağlayıcı bir görev üstlenmelidir. Bu bağlamda *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek* adlı eserinde Val Plumwood ekolojik feministlerin, kadınların ve doğanın toplum içindeki durumunu kültürel manada yeniden değerlendirme çabası içinde olduklarını aktarmaktadır. Batı kültürü ile bunlar arasındaki kronolojik bağlantıların hem kadın hem de erkek ve insan kimliği inşasını nasıl etkilediği konusunu dikkate alma zorunluluğuna sahip olduklarını açıklamaktadır (2017: 18).

Ekolojik feminizm ile kimi yorumlamalar viktoryen dönemdeki ahlaklılık, saflık, itaat ve annelik içgüdüleri ile kadını kurtarıcı bir mit haline dönüştürme çabasına girerken, kimi yorumlar da bu sıfatları kadın ve çevre ile birleştirerek doğanın içinde kadını yeni bir mite dönüştürme yolunu seçer. Fakat bu yakıştırmalar tüm kadınlar için yatkın özellikler olarak kabul edilemez. Kadınlar ataerkinin yaptığı gibi doğayı asimile ya da yok etme saldırılarında başrolü oynamasa da bu eylemlere dolaylı ya da baskı ile bir katılım göstermiş ve doğayı yok eden tüketim anlayışının çarkına su taşımışlardır. Bunun tersi olarak doğa sömürüsü karşısında bir direnç de sergilemişlerdir. Fakat bu direniş ya da çaba ataerkinin kontrolündeki çevresel hareketlerin içinde gerçekleştiğinden göz ardı edilmiştir. Eko-feminizm bu çerçevede kadın ve çevrenin ileri sürdüğü sorunlara feminizm ve doğa başlıkları ile yanıt bulmaya ve aynı zamanda bu akımların ortaya atmış olduğu sorunlara seslenmeye çalışmaktadır.

Kültürel bağlamda kadın ve doğa terimlerinin ilişkilendirilmesi erkeğe addedilen akıl kavramı çevresinde toplanmasından ileri gelmektedir. Ezilenin yani kadının doğa, kültürün ise akıl ile yani erkek egemen anlayışla biçimlendirilmesi Batı'da kendine yer bulmaktadır. Kültürün evrensel açıdan insan ve doğa ile bir merkeze yerleştirilmesi, antroposantrizm eleştirisi çerçevesinde kullanılması, insanlar

arasında önemli bir durum olan kültürel ve diğer farklılıkların doğanın sömürsü ya da kadının ezilmesindeki sorumluluk ve sebeplerini ayrıştırma açısından sıkıntı yarattığı bu bağlamda başka bir noktadır.

Bu görüşe dayanarak Plumwood “Hayatları pahasına ormanı koruyan penanlar¹ “insan” diye geniş bir kavrama yerleştirilerek ormanın sömürsünden Batılı ekonomik gelişmelerin suçluları ile aynı ölçüde sorumlu tutulamazlar” (2017: 23) değerlendirmesi ile insan merkezli, evrensel bir insan anlayışı, ya da felsefesinin sömürülen ile sömüren arasındaki ayrımı bulanıklaştıracağından söz etmektedir. Bu yönüyle insan tahakkümü eleştirisi de insan karşıtı olarak değil, özeleştirici yaklaşımıyla bir araya getirilmelidir.

Ekolojik eleştirilerin önemli bakış açılarından biri doğanın sömürsünün insanın sömürsüne dayandığı, ya da buna katkı sağladığı savından meydana gelmektedir. Toplumsal eşitsizliğin çoğalmasında, erkeklerin kadınlar üzerindeki parasal üstünlüğünü artıran yüksek teknolojiye dayalı tarım ve ormancılık faaliyetleri çoğu araştırmada da ortaya konmaktadır.

Elitler dışında kalan herkes hem çevrenin tahribinden hem de bu tahribat sahnesinden zarar görmekte ve insanlığı bu süreçlerin toplamı; teknolojik yok ediş ve akılcılık öldürmektedir. Hayatta kalmamızı sağlayan doğada hoyratça tükettiğimiz su ve ciğerlerimize çektiğimiz hava her dakika biraz daha tahrip olmaya ve bozulmaya başlarken parası olan elit tabaka için bu bir problem teşkil etmemektedir. Sağlıklı bir yaşama para ile ayrıcalıklı olarak sahip olan bu kesim yüzünden ezilen ya da sağlıklı bir yaşam hakkını kaybeden, alım gücü olmayan insanlar ve doğadaki canlılar için çevre sorunları ile hukuki sorunlar birbirine yakın bir çerçevede incelenmelidir.

İnsan merkeziliğin doğa üzerindeki baskısı da Batı uygarlığının tarihi ve bugünkü sorunları üzerine kavrayışta önemli katkılar sunmaktadır. Eski yazılı kaynaklar gözden geçirildiğinde kadın ve doğayı bir araya getirmenin aslında kadını ezme yöntemi haline getirdiği açığa çıkmaktadır. Kadının bir hayvan olduğu ya da maymundan bir üst tür olabileceği gibi aşağılamalar bu kaynaklarda ortaya

¹ Penan: Avcılık ve toplayıcılık yapan, Malezya Sarawak ve Brunei’de yaşayan yerli halka verilen isim.

çıkaktadır. Kadının aile ve cinselliğin bir temsili olduğu düşünülürken erkeğin uygarlığı temsil ettiği görüşü ortaya çıkmaktadır. Fakat Plumwood'a göre bu aşğılamanın kadınların kendilerini bilinçli olarak doğa ile yan yana bırakacakları bir ekolojik feminizmin temelini oluşturduğu düşüncesi vardır (2017: 36).

1.BÖLÜM: EKOFEMİNİZM KURAMI

1.1 Eko-feminizmin Ortaya Çıkışı

Eko-feminizm 1970'lerin başında ortaya çıkan bir kavram olmasına rağmen 1980'lerin ortasında önde gelen akademik bir söylem haline gelir. Bu terim ilk olarak Francoise D'Eaubonne tarafından kullanılmışsa da, çevre felaketlerinin meydana getirdiği yıkımlara karşı yapılan protesto ve faaliyetler neticesinde popülerlik kazanmıştır (Shiva ve Mies, 2014:58).

Pek çok eko-feminist kadın ve doğa kavramlarının Batı uygarlığı ya da ataerkil egemenliği arasında bağlantılar olduğu görüşüyle özdeşleşmektedir. Bu eko-feministler kadınları da baskı altına alan çevresel kaynakların ve kaygıların yetersiz kalmasına hizmet eden birçok toplumsal yapının varlığını tartışmaktadır. Bir eko-feminist yaklaşım insanlar ve çevrenin birbirine bağımlı olduğundan, birisinin yararına olan şeyin diğeri zararına olmaması düşüncesiyle sürdürülebilirliğe odaklanan bir yaklaşımı savunurken; bir diğeri ise eko-feminist hareketin manevi yönünü ve kadınlar ile çevrenin doğuştan gelen derin ilişkilerini vurgulamaktadır. Eko-feminizm her ne kadar alt türleri ile değişkenlik gösteren farklı bir disiplin olsa da kadınların çevre ile olan doğuştan gelen ilişkisini özellikle vurgulamıştır (MacSwain, 2009: 23-24).

Nükleer tehditler veya çevresel sömürü ve yıkıma karşı bir duruş sergileyen kadınlar, bu tehditlerin insanlara, kadınlara ve doğaya karşı yapılan ataerkil şiddetle arasındaki bağın farkına varmaktadırlar. Gelecek nesillerin devamı, doğanın tahribi ve yok edilmesinin önüne geçebilmek adına bu ataerkil baskıya karşı bir direniş gösterme çabası içerisine girerler. Bu bağlamda kadına ve doğaya yapılan baskıların paralellliğini açığa çıkarma açısından eko-feminizm feminist disiplinler arasında önemli bir yer tutmaktadır.

1.2 Eko-Feminizm

Feminizmin genel anlamda görüş birliğine vardığı konu kadınlara karşı uygulanan baskı ve bu uygulamaların nedenleri ve sonuçlarıyla irdelenmesi gerektiğidir. Bu bağlamda kadın hareketinin özgür olabilmesi için önemli olan ayrıca

politikalar ve stratejiler geliştirmek olmalıdır. Bu açıdan feminizm başına Sosyalist, Marksist, Liberal, Post Modern gibi terimleri alarak kategorize edilebilirken doğal problemlerin son yıllarda artış göstermesiyle birlikte Eko-feminizm terimi de bu kategoriye dâhil edilmiştir.

Doğayla yaşamsal değerleri göz ardı etmeyen hiç kimse günümüzde yeryüzünün ciddi bir tehlike altında olduğundan şüphe duyamaz. Kadınlar da son yirmi yılda doğal yaşamdan daha çok faydalanmak adına gösterdikleri çaba ya da mücadele sonucunda avantajlar elde etmişlerdir. Fakat bu avantajlar günümüzde yaşanan ekolojik kriz ya da tahakkümü ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bu noktada eko-feministler kadınların ve doğanın batının temelinde yer edinen düalist felsefesiyle yakından ilişkili olan yerli halkları, işçi sınıfını, kadınları sistemli bir biçimde aşığılaması politikasına karşı bir direnç ortaya koymaya çalışmaktadırlar.

On yedinci yüzyılda bilimsel amaç olarak doğanın ele geçirilmesi ve değim yerindeyse bakir olan “doğa” ya her anlamda sahip olunması tezinden yola çıkan filozoflar doğayı erkeğin hizmetine sunulmuş bir kadın olarak görmekteydiler. Bu bağlamda Fatmagül Berktaş Henry Vaughan’ın *Vanity of Spirit* adlı eserinden yola çıkarak şairin doğa ile kadın arasında yakın bir bağ kurduğuna dikkat çekmekte ve şairin doğaya boyun eğdirme aşkını yansıtmada kullandığı dilin, kurbanının uğrayacağı ve bugün yüz yüze kalınan felaketlerin bir habercisi olan erkeklik gösterisi olduğunu belirtmektedir. (2012: 74)

İlk çağlardaki düalizm felsefesinden Freud’a değin kadın ve doğanın eş görülmesi düşüncesi ve kadının erkek egemen gücün oluşturduğu uygarlığın bir düşmanı addedilmesi feminizmin başa çıkmaya çalıştığı sorunlardandı. Ataerkil düşünce yapısı doğa ve kadını eş görme felsefesinden yola çıkarak kadın ve doğanın yabaniğinin önlenmesi gerektiği düşüncesini kabul ettirme yolunda adımlar atmışlardır. Doğayı yabaniликтen kurtarmak adına yapılan saldırıların günümüzde doğa ve kadına verdiği zararları göz ardı etmek mümkün görünmemektedir.

Eko-feministler gerçek anlamda kadın özgürlüğünün ön şartını, insan merkeziliğın temel alınarak bunun dışında kalan doğanın baskı ve buyruk altına sokma anlayışından uzaklaşması olarak görmektedir. Bunun dışındaki düşünceler

doğa ve kültür ikiliğini kaldırma aşamasında kadın üzerinde var olan ataerki baskısını da engellemez. Bu açıdan Berktaý'ın Ynestra Kings'den aktardığına göre ataerkinin baskısına karşı sosyalist ruhun yerini günümüzde feministler, yeşiller ve ırkçılığa karşı direnç gösteren yerli halkları savunan doğa savunucuları almıştır (2012:75). Bu karşı duruşların tamamı kadın ve doğaya destek çıkan dünya çevresinde bir vücudun azaları olarak anlamlandırılmalıdır.

İnsan ve doğanın arasında kabul edilen bağın varlığı açısından ekoloji ve feminizm bu bağın tekrar anlamlandırılması gerektiğini belirtirken eko-feministler bu duruma yeni bir kuram tavsiye etmektedir. Eko-feministlere göre feminist, sosyalist, liberal gibi günümüz teorileri doğa ve kadın arasındaki bağı araştırmış olsa da her görüş düalist felsefeden sıyrılamamış, sosyal olanı doğadan soyutlayarak veya doğal olanı içine alıp genişleterek zıt kutuplarda yer almıştır. Bu durum eko-feminist çerçeveden bakıldığında doğru bulunmamaktadır. Bunun sebebi birinin doğayı diğzerinin ise kültürü merkeze almasından kaynaklıdır. Olması gereken doğa ve insan arasındaki bağı güçlendirmek için çelişkiler ve zıtlıkları aşma adına oluşturulacak bir fikir birliği ortaya koymaktır. Bu sebeple Berktaý eko-feminizmin öznesinin doğal yasanın bir ürünü değil, toplumsal tarihsel bir varlık olarak görülen kadın olması gerektiğini belirtir (2012:75).

Doğa eko-feminizmin ana başlığı ve araştırma alanıdır. Kadının ataerki tarafından tahakkümü noktasında kadının bu baskı ve saldırı şekillerine bağlı tarihsel araştırması, doğanın tahakküme uğrama şekilleri eko-feminizmin inceleme altına aldığı konu başlıklarıdır. Kültürel ve sosyalist feminizm eko-feminizmin yararlandığı disiplinlerdir ve eko-feminizm bu kavramlar yardımıyla yeni bir düşünme biçimi meydana getirmeye çaba gösterir. Bu iki düşünce birlikte ele alındığında yeni bir ekolojik düşünmeye imkan sağlamaktadır. Eko-feminizm kadını ve doğayı güçlendirmek için bir savaşım içindedir diyen Joel Kovel eko-feminizmi feminist düşüncenin ekolojik politikalara bilinçli bir karışması olarak görür ve bu politikanın benliği dönüşüme uğratıp yeryüzüne adalet getirdiğini belirtir. (Kovel, 1994'den akt. Berktaý, 2012:76)

Özetle eko-feminizm, 1974 yılında Françoise D'eaubonne tarafından kadın ve doğa arasındaki bağın giderek daha önemli bir duruma geldiği yıllarda adlandırılmış

ve doğanın kadın gücü ile kurtarılabileceği ve ekoloji bilimine öncülük edeceği hareketin ismi olarak yerini almıştır. Oya B. Çetin'in aktarımıyla Mary Mellor D'eaubonne'nun çevresel tahribatın sebebi olarak kadın cinselliği ve ataerki tekelinde olan üretim sürecini ve nüfustaki aşırı artışı işaret ettiği belirtilir (2005: 68). Bu problemin başrolünde erkek egemen düşünce vardır.

Ynestra King ve Vandana Shiva gibi bu akım için önemli olan yazarlar vasıtası ile eko-feminizm 1970'li yıllarda gelişim kaydetmiştir. 1980 yılında ise Massachusetts'de toplanan bir konferansla bu yazarlar topluluğu tarafından geliştirilerek hareket haline dönüşmüştür. Bu aşamadan sonra yapılan birçok konferans ve destekçi sayesinde dünya üzerinde yaygın hale gelmeye başlamıştır. Ekolojik eleştirinin çıkış noktasında doğanın sömürüsü ve tahakkümü ile kadının üzerindeki baskı ve sömürüsü arasında kayda değer bir benzerlik olduğu anlayışı hâkimdir. Kübra A. Öçal'ın da vurgu yaptığı gibi insanların doğayı tahribatı süreci hem doğaya hem de insanın özüne zarar vermektedir. Fakat bu süreçte seçkinler dışında başka bir zümreye önem verilmez (2011:80).

1.3 Feminist Eleştiri

Feminist eleştiri kuramı 1960'lı yıllarda Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde kadınların toplumsal ve siyasal haklarının mücadelesinin adı olan feminizmin edebiyata da yayılmasıyla ortaya çıkmıştır. Edebiyat eserlerinin barındırdığı kadının hor görülmesi, aşağılanması, ikinci plana atılması anlayışının ataerki yazım tarzıyla da desteklendiği bir ortamda feminist eleştirinin bu düşünce tarzlarını gözler önüne sermek için ortaya çıktığı söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu eleştiri kuramı genellikle kadın akademisyenler tarafından gelişim göstermiştir.

İlk olarak kadının bakış açısıyla okunan erkek yazarların eserleri cinsel ideoloji ve toplum tarafından benimsenmiş basmakalıp kadın görünüşüne eleştirel yorum getirme bağlamında incelenmiştir. Bu açıdan Berna Moran Simon de Beauvoir'un *La Deuxième Sex* adlı eserinde ataerki toplum eleştirisi yapılırken kadının erkek yazarlar açısından yerinin analiz edildiğinin ve bu topluluk içerisinde kadının dışlandığını, aykırı bir duruma itildiğinin değerlendirilmesi olduğunu belirtir (2013:251). Simon de

Beauvior'un bu bağlamda kadının ekonomik olarak güçsüz konuma düşmesini alt kademe, edebiyatta kadını değersiz gösteren edebi eserleri de bir üst kademe olarak gördüğü belirtilir. Ataerkinin hâkim olduğu düzende kadın bu düzenin sahip olduğu bütün kurumlarla tahakküm altında tutulmaktadır.

Edebiyatta kadınlara addedilen roller arasında melek ve canavar kavramları kullanılmakta ve melek rolünün ataerki tarafından ideal kadınla özdeşleştirildiği belirtilmektedir. On dokuzuncu yüzyılda özellikle İngiliz yazarlar kadına uysal, masum, evde erkeğinin buyruklarını yerine getiren hayatını çocuklarına ve kocasına bağlayan hasletler yakıştırmışlardır. Bu rolün karşısında yer alan kadın görünüşü ise bağımsızlık yanlısı, çıkarları doğrultusunda hareket eden, ataerkinin kendine uygun gördüğü rolü kabullenmeyen ve bu sebeple ataerkinin görmek istemeyeceği canavar betimlemesiyle yer edinir. Feminist eleştirmenler edebiyatta kadına bu çeşit basmakalıp rollerin biçilmesinden hareketle ataerki sistemin kadın ve doğa kavramlarını birleştirerek bir kavram oyunu yaptığını belirtirler ve kadının uysallık, masumiyet, tevazu gösterme gibi hasletleri taşıyan ana bir temeli olduğu anlayışını kabul ettirmeye çalışırlar. Ataerki görüşüne göre bu ölçütlerle bağdaşmayan kadın hem doğayla hem de kadın kavramıyla ters düşmektedir.

Feminist eleştiri 1980'li yıllarda yapılan analiz ve incelemelerle edebi anlamda daha etkin rol almaya başlamıştır. Bu dönemde kadın yazarlar "kadın" ifadesine dönük daha kuramsal bir bakış açısıyla eleştirilerini geliştirirler. Erkeğin kadından üstün olduğu ve erkeğin merkez kabul edildiği Batı kültürünün din, felsefe ve özellikle dil ile desteklendiği göz önüne alındığında feminist eleştirmenlerin bunu tersine çevirmenin kadını öne çıkaran bir dille olacağı görüşünde birleşirler.

Moran, Helen Cixous'un batı kültürünün ataerki diline karşı çıkmak için Derrida'nın söz merkezlilik görüşünü kullandığını belirtir (2013:259). Bu kültür yalnız söz merkezlilik ile değildir, aynı zamanda fallus merkezlidir çünkü gücün simgesi olarak erkekliği merkeze alır. Ataerki toplumların bütününde üstün addedilen sıfatlar erkeğe, küçük düşüren aşağı sıfatlar kadına mahsustur. Erkekten akıl, kadında duygu başrodedir. Etken olan erkek iken, edilgen olan kadındır (Moran, 2013:260). Bu sebep bağlamında kadınların ikinci plana atılmalarını ve tahakküm altına alınmalarını engelleyecek yeni bir edebi dil kullanılması gerekliliğinden söz edilebilir.

Feminizm ile birlikte 1960 - 1970'li yıllarda ilerleme kaydeden feminist eleştiri ilk olarak kadının erkek yazarlar tarafından ne şekilde görüldüğünü analiz etmeye başlamış ve bu problemleri ortaya çıkarmaya çalışmış ve kadın yazarların da bu erkek tutumuna karşı ayrı bir duruş sergilediklerini betimlemek üzere çaba göstermiştir. Ataerkil anlayışın kadını zayıf ve değersiz gösterme yolunda dili de kullandığını ve bu sebeple kadınların da karşı bir ifade biçimi geliştirmeleri gerekliliğini belirtmiştir.

1.3.1 Eko-feminist Eleştiri

Doğa ve çevrenin tahribatı problemlerinin varlığı son otuz beş, kırk yıllık süre zarfında çoğu düşünce ve görüşe konu olmuştur. Bu konunun önem derecesi de doğal yaşam, bu ortamda bulunan kaynaklar ve insanın etrafında yer alan çevre ile ilişkisiyle belirli hale gelmektedir. II. Dünya savaşı ve sonrasında ortaya çıkan yıkım, ölümler, endüstri yarışı, nükleer enerji ve silahlanmanın daha da artması ve bu felaketlerin doğayı yıkıma uğratması Eko-feminizm gibi hareketlerin önem kazanmasına yol açmıştır. Çevresel problemlerin çözümü noktasında düşünce üreten bu hareketler ekonomik, sosyal ve siyasi politikalarda radikal değişimlerin şart olduğunu vurgulamaktadır. Bu çevresel hareketlerle birlikte insanın çevreyi davranış biçimi ve düşünce şekliyle tahribat ve tehlike altında bıraktığı gerçeği de anlaşılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda insan ve doğa bağı ile önem kazanan toplum ve çevre bağı daha derin biçimde incelenmeye başlamış ve önemli hale getirilmiştir.

Toplumun üretim politikalarının insanları sürekli tüketmeye yöneltmesi sebebiyle bu kapitalist anlayışın keskin bir biçimde değişikliğe uğraması gerektiği sonucuna varılmıştır. Çevresel düşünce ve hareketler de endüstrileşme yarışından ve gelişmiş ülkelerin bu politikalardan azami düzeyde ayrılması veya vazgeçmesi çerçevesinde önemli sebepler ortaya koymaktadır.

Çevre problemlerinin dile getirilmesi hayatın müdafaa edilmesi ve koruma altına alınması demektir. Çoğu siyasi düşünce tarafından doğanın irdelenmesi ve algılanış biçiminin değişmesi ile sosyal, çevresel, ekonomik problemler ve eşitsizliğin çoğalması sorunları daha açık bir perspektifle görülmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Murray Bookchin *Toplumunu Yeniden Kurmak* adlı eserinde toplumsal bir yenilenmeye

gitmenin artık sadece istenen bir durum olmaktan çıktığını ve tarihte daha önce hissedilmemiş bir biçimde bir zorunluluk halini aldığını belirtmektedir (2013:37).

Kadın üzerindeki tahakküm, doğanın tahribatı, çevresel sorunlar ve kadın sorunları 1960 sonları ya da 1970'lerden sonra süre gelen problemler değil aksine tarihsel bir derinliği olan konulardır. Fakat bu problemlerin öneminin hissedilmesi ve ilgi alanı haline gelmesi bağlamında 1970'li yıllar daha etkin bir dönemdir. Bu dönem ile birlikte adalete ve çevresel farkındalığa olan ilgi artmış, bu problemler toplumda daha fazla yer bulmaya başlamıştır.

Feminizm ataerki bilimine ve felsefesine eleştirel bakış açısıyla yaklaşmakta ve insanın çevredeki konumundan hareketle bu statünün yani insan merkezli çevre anlayışının değişmesi gerektiği anlayışında istikrarlı bir yol izlemektedir. Bu yüzden eko-feminizm ve feminist yaklaşımlar birbiri ile uyumlu bir ilişki içine girer. Bu bağlamda eko-feminizm de feminist hareketler içinde önemli bir kuram olarak kendine yer bulur. Feminist hareketler içerisinde çevresel problemlerin yer alması ve doğa problemleri ve kadın problemleri açısından ilerleme kaydetmesi ise 1980'ler ile kendini göstermektedir.

Rosemary R. Ruther (1975'den akt. Öçal, 2011: 78) *New Woman New Earth* adlı eserinde kadınların mevcut sosyal ilişkilerin temelinde var olan hâkimiyet kurma davranışının yattığını ve bu anlayışla şekillenmiş bir yapı dâhilinde kadınların özgürlük terimi ile buluşmalarının imkânsız olduğunu vurgular. Endüstriyel toplum, ilke edindiği değerleri ve ekonomik ilişkileri eko-feminist çerçevede evrensel değerleri gözeterek yeniden düzenlemelidir. Eko-feminizm de bu istekleri çevresel hareketler ile bir araya getirmelidir.

Eko-feminist yazarlar kadınlar ve doğa üzerindeki baskı ve saldırılar arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktadırlar. Eko-feminist yazarlar ve düşünürler bu bağlamda çevresel bir ahlaki anlayışın sosyal ve ekolojik kavramlar üzerindeki baskı ve saldırının farkında olan ve bunu kabul eden bir perspektife sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Eko-feminizm de bu anlayışın analizi ve araştırılması doğrultusunda bir ahlaki perspektife sahiptir.

Mary Mellor'un *Sınırları Yıkarak: Feminist Yeşil Bir sosyalizme Doğru* adlı eseri eko-feminizm için oldukça önemli sayılan Carloyn Merchant'ın *The Death Of Nature*, Susan Griffin'in *Women And Nature* adlı eserlerindeki eko-feminizm felsefesinin iki önemli kavramı olan kadın ve doğa üzerindeki ataerki şiddeti ve eleştirisine dikkat çekmektedir. Ayrıca bu eserlerde şiddet ve tahakküm politikaları üzerinde yapılan araştırmalara ve bu sorunların kökenlerine değinilmektedir. (1993:73-74).

Ataerki düşünce sisteminin kronolojik ilerlemesi incelendiğinde ilk çağlarda avcılık ve toplayıcılık ile uğraşan, zaman zaman savaştan ve kadına göre daha boş kalan erkek bu sayede kültür kavramını da kendi elinin altında tutmaya başlar. Tarımsal faaliyetlere geçilmesi ve bu faaliyetlerin artması, özel mülkiyet anlayışının ortaya çıkması, kölelik sisteminin meşrulaşması ile ataerki sistem etinden, sütünden ve gücünden faydalandığı hayvan ile evde ona hizmet etmek ve cinsel arzularını yerine getirmekten başka bir işlevi olmadığını düşündüğü kadın üzerinde tahakküm kurma politikası izler. Kadının toplum içindeki gayretini hor görme anlayışına yol açar. Bu aşamadan sonra kadının toprak üzerinde bir hakkı ve hâkimiyeti kalmadığı gibi miras da ataerki ile varlığını sürdürür.

Öçal'ın da belirttiği üzere kalvinist reformasyon döneminde şeytanın temsilcisi olarak addedilen kadın ve doğa anlayışını cadı avları takip eder. Aydınlanma çağının Kartezyen düalizmi ve bilim, doğayı kontrol altında tutmaya yarayan bir vasıta olarak "doğa" ve "Kadın'ın" sömürülmesi hadisesini meşru bir zeminde buluşturma çabası içerisindedir. Günümüzde Batı toplumunun endüstrileşme yarışı ve sanayi devriminin eşit olmayan sonuçlar ortaya çıkarması ile kuzey ve güney arasındaki uçurum daha da belirginleşmiştir. İnsan popülasyonunda meydana gelen hızlı artış, doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı, kirletilmesi problemlerinin zemininde yer edinmiş olan sebep, erkek egemen sistemin doğa ve kadın üzerinde oluşturduğu iktidarın varlığı ve baskısıdır (2011:81).

Val Plumwood ise *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek* adlı eserinde yer verdiği "kadın" kavramının doğaya uyarlanması ve her ikisinin aynı kategoride kabul edilmesinin kadınlar üzerinde ciddi bir baskı ve şiddete yol açtığını vurgulamıştır. Batı felsefesinin kadını vahşi ve dizginsiz bir hayvana, olsa olsa bir hayvandan öte ve üst

konuma bile gelemeyen bir yaratık olduğuna, maymundan biraz daha üstün bir varlık olduğuna ve kadının ailenin çıkarlarını ve cinselliği temsil ettiğine, erkeğin ise uygarlığın yöneticisi olduğuna dair fikirlerini aktarmıştır (2017:35).

Eko-feministler kadının doğa ile bağıntılı olduğu görüşünden yola çıkarak feminizm ile çevresel konular arasındaki düşünsel ve simgesel ilişkiler olduğu görüşünde birleşmektedirler. Eko-feminist görüşlerden bazılarına göre ataerki değerlerin önem sırasının birine diğerinden daha fazla değer addedilmesi ile kadının doğa ile özdeşleştirilmesi bağlamında bir mantık ortaya koymaya çalıştığını söyler. Kadının kancık, kedi, inek gibi bazı hayvan isimleri ile doğaya aidiyeti sağlanırken, doğanın da ataerki tarafından talan edilmesi, kapitalist amaçlar uğrunda tecavüze uğraması, ya da başına ana ismi konarak mukaddes bir mana yüklenmesi de kadına aidiyeti sağlamaktadır.

Kadına, doğaya ve ekolojik beslenme alanlarına hakir, değersiz görme veya bu kavramları küçük düşürme perspektifiyle yaklaşan insan, kendi kavramını da problemlili bir duruma düşürmektedir. Çünkü insan doğa dışında tutularak düzenlenme imkânı bulamaz. Kültürler arasında kadınların doğaya erkeklerden daha yakın bağlar barındırdığı görüşü hâkimdir.

Bu düşüncenin nedeni ise kadın biyolojik yapısının yaşam türleri ile yakından ilişkili olması, tarımsal ürünlerin gıdaya ve doğadan temin edilen materyallerin de kadının yuvası eve dönüşmesi, kadının annelik yapma göreviyle toplum tarafından vazifelendirilmiş olmasıdır. Sosyal eko-feministler kadının erkeğe göre arka planda kalması problemini sosyal olarak kurulan ideolojiye dayalı bağların çokluğundan kaynaklandığını belirtirler.

Dorothy Dinnerstein, (1989'dan akt. Öçal, 2011: 88) bütüne yönelik baskı ve değersizleştirme politikalarının sona ermesi için bütün düalist bakış biçimlerinin sona ermesi, kadınların kamuda yer alarak doğa ve kültür bütünlüğünü sağlamasını, erkek egemen düşüncenin de özel alanda yer alarak kültür ile doğayı buluşturması gerektiğinin önemine dikkat çekmektedir.

Kadın ve erkeğin birbiri ile mücadelesi ikisinin de varlığını devam ettirmesi bağlamında problemlere yol açar. Kadın ve erkeğe mal edilen kültürel, doğal hasletleri bu rollerin değişmeden böyle devam edebileceği problemini de doğurabileceğinden batının ırk, sınıf ve cinsiyet üzerinden meydana getirilmiş gücünün eko-feminist eleştiri açısından sorgulanmasını sağlar. Düşüncenin doğaya dâhil olamayacağını düşünen filozofların aksine düşüncenin doğanın bir ürünü olduğunu belirten filozoflar da vardır ve birinin diğerinden üstün görülmesi köle-efendi anlayışı gibi doğa-akıl anlayışının da birbirlerinden üstün görülmesi sorununu ortaya çıkarmıştır. Bunu ortadan kaldırmanın yolu ise devamlılık ve farklılığı benimsemenin önemine ve aynı zamanda ötekinin öze yabancı ya da özün bir uzantısı olarak kabul edilmemesine dayanır.

Aklın hükmeden rolü karşısında doğayı ya da duyguyu ayrıştırma yolu izleyen düalist düşüncelerin transandalist felsefede olduğu gibi aralarında olumlu bir bağlantı bulma yolunun seçilmesi, kadının da kültürün bütünüyle bir parçası olarak benimsenmesi, bu kültürün doğanın devamı olarak kabul edilmesi akıl doğa düalizminin çözülmesinde izlenmesi gereken bir yol olmalıdır. Oya B. Çetin'in *Ekofeminizm, Kadın-Doğa İlişkisi ve Ataerkillik* adlı çalışmasında yer verdiği D'eaubonne'nün görüşüne göre ise doğanın ve kadının özgür olabilmesi için toplumsal cinsiyetten ve erkek gücünden uzak, adalet yanlısı ve tabi ki kadın liderliğinde çevreci bir köklü değişiklik yapılması gerekmektedir. Bu görüşten anlaşılması gereken, güç dengelerini değiştirmek erkek yerine kadını ön plana çıkarmak değildir. Burada altı çizilen nokta toplumsal adaleti sağlamak açısından sosyal düzeni yeniden tasarlama çabasıdır (Çetin,2005:63).

Çoğu eko-feminist de batı uygarlığının kendini her şeyin üstünde görme tutumunu eleştirmekte ve bu uygarlığın dünyaya yaydığı kapitalist salgın ve ataerkinin, insanları birbirinden uzaklaştırdığını, aynı zamanda birbirilerine yabancılaştırdığını belirtmektedirler. Bu yabancılaşma süreci özellikle ataerkinin etkisiyle erkeklerin de doğaya karşı yabancılaşmasına sebebiyet vermekte ve erkeğin doğa ile yaklaşma çabasının son umudu olarak cinselliği çözüm görmektedir. Sanayileşmiş toplumlarda açık seçik bir biçimde görülebilmekle birlikte bu problemin

kaynağı iş yaşamında doğa ile herhangi bir temas ya da bağlarının olmamasından ileri gelmektedir.

Kültürel eko-feminist düşünceyi destekleyen düşünürler doğanın kadın ile olan bağının daha da güçlü, sağlam bir yapıya kavuşmasını istemektedirler. Kadın ve doğanın kültür ve erkek ile bir konumda yer aldığını kadın iyiliğinin ise sosyal ilişkilere katkıda bulunduğunu söylemektedirler. Susan Griffin (1978'den akt. Öçal, 2011: 93) kültürel incelemelerin kadın ve doğa arasındaki biyolojik bağın daha ilerisine giderek kadın ve doğanın sömürü ve yok edilme politikalarının tarihsel bir sürecini betimlediğini söyler. Erkek egemen kültürün kadın ve doğa arasındaki bağlantıyı oluşturduğunu, bundan hareketle de kadının kültürel anlamda yerini ve canlılar arasındaki ilişkisini ortaya koyar. Kadının hak ettiği statüye onun yerinin bilginin tarihi ve sosyal manasında yeniden düzenlenmesi ile gerçek değerine ulaşacağı inancını taşır.

Doğa ve kadının daha doğrusu insanın üzerindeki baskının sebebi düalizmdir. Tahakkümün görevini kültürel ve maddesel alan yapmaktadır. Farklılık iktidarı elinde bulduran güç tarafından değersiz bir yer olarak görülür. Kadın hareketleriyle çevre yanlısı hareketlerin istekleri, gelişmiş toplulukların önemli değerlerini ve belli başlı ekonomik bağlantıları yeniden şekillendirebilmek adına birlikte ele alınmalıdır.

Eko-feminist edebiyat eleştirisi, eko-eleştirininki yaptığı gibi insan ve doğa arasındaki bağı incelemekte, Wordsworth, Thoreau'nun eserleri gibi doğa ve insan ilişkisini içeren yapıtlara odaklanmaktan ziyade doğanın aynı zamanda kadın ile arasındaki bağı feminist eleştirisini yapmaktadır. Bundan hareketle eserlerdeki kadın ve doğa olgusu, eko-feminist edebiyat eleştirmenleri vasıtası ile edebi eserlerde doğanın ve kadınların ataerki tarafından gerçekleştirilen sömürsünü doğa ve kültür kavramları ile aynı zamanda bu kavramların birbiri arasındaki bağı ile analiz edilir.

Eleştiri işine ilk olarak dini eserleri okuyarak başlayan feminist düşünürler bu eserlerdeki cinsiyetçi yaklaşımları analiz etmiş ve bundan sonra da ataerki tarafından uygulanan sansürü kırmak adına kadın yazarların gizlenen, kayda alınmayan veya yok olmaya yüz tutmuş eserlerini bir araya getirme çabası içinde olmuşlardır. Bununla birlikte kadın eserlerine karşı da feminist eleştiri anlamında yaklaşımlar

sergilemişlerdir. Bu çalışmalar dâhilinde ise edebiyat eleştirisi kapsamında yerini alan eko-feminist eleştiri, kadın çalışmalarında, daha doğrusu kadın yazarların çevresel bir hassasiyet göstererek kaleme aldıkları eko-feminist eserlerde kendine yer bulmaya başlamıştır.

Eko-feminist eleştiri kadın ve doğanın birbiri ile yakından ilişkili olması durumundan yola çıkarsa da aslında baskı ve tahakkümün her türüsüne ve bütün düalist yaklaşımlara karşı çıkar. Tahakkümün temelini, özünü düzeltme ve değiştirme görevini üstlenir. İkicilik ile ötekileştirme kavramları bu eleştiri kuramıyla işlenmeye başlar. Bu bağlamda eko-feminist eleştiri “ben” in çıkarlarını aramak yerine “biz” için faydalı ve iyi olanı aramayı, tartışmayı ve bu kavram üzerinde analizler üretmeyi ilke edinir.

1.4 Eko-feminist Anlamda Farklı Düşünceler

Günümüzde Ataerkinin sömürüsüne karşı bir araya gelen kadın toplulukları önemli bir yer tutmaktadır. Batıda Eko-feminist kadınlar olarak adlandırılan bu topluluk doğaya karşı yapılan baskı ve tahakkümün eş değerde kendilerine de yapıldığı savını desteklemekte ve bu bağlam dâhilinde doğa ve kadın arasında yakın bir bağın olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bu sebeple özellikle Batıda doğaya ve kadına karşı sürdürülen bu tahakküm politikasının düşünce alanında oldukça önemli bir yeri vardır. Eko-feminizm ile bağlantılı en temel kavramlar arasında doğanın ezilmesi, buna paralel bir bakış açısıyla kadının da bu ezilmeden arta kalmaması ve sömürünün bu doğrultuda devam etmesi sonucu ortaya çıkan talan önde gelenlerdir. Bu sebeple doğa ve kadının korunması ilkesiyle Eko-feministler bir direnç gösterme çabası içerisindedirler.

Kadının ve doğanın bu sömürüye karşı korunması yolunda Eko-feministler bazı yararlı sonuçlara ulaşırlar. Eko-feminizm yaş, cinsiyet, cinsellik, etnik, ırksal gibi terimlerle doğa ve kadın üzerine yapılan baskı ve şiddet politikalarına karşı bir direnç ortaya koymaktadır ve bu kadınların sömürüye uğraması ile doğanın yok edilmesi problemlerini kapsayan yakın bir bağ ile gerçekleşmektedir. Bu tahakküm ve sömürünün ana zeminini ataerkinin kapitalist, sömürgeci, militarist düşünceler

sarmalının oluşturduğu vurgulanmaktadır ve bu sorunların temelinde de “egemen olma” savı hâkim olmuştur. Bu kavramlar ve düşüncelerin kadının üzerindeki etkilerinin yanı sıra Eko-feminizm, egemen olma düşüncesi sorununu çözme amacı içindedir. Bu bağlamda kadına has gösterilen yaradılıştan gelen bazı huyların ataerki tarafından değersiz ve niteliği düşük olarak görülmesi de Eko-feministlerin ele aldığı bir diğer sorundur.

Eko-feministler erkek için duygusal ya da yumuşak görünmenin ya da bu kavramların erkeklere yakıştırılmasının ataerki düşüncesi için bir sorun teşkil ettiğini belirtmekle beraber bu problemlere de yanıt aramaktadırlar. Erkeklerin çocukluk dönemlerindeki yetiştirme tarzı ile şefkat duygusu, merhamet gibi yönelimlerin göz ardı edilmesi kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılığın ötesine geçerek psikolojik olarak da farklılıklara yol açmaktadır. Ataerkinin farklı olanı tahakküm altına alma, ezme, yok etme ve erkek egemenliği oluşturma sorunlarına bu açıdan yaklaşım çözüm önerisinde bulunma isteği Eko-feministler tarafından desteklenen bir başka noktadır.

Fransız yazar François D’Eubonne tarafından dile getirilen Eko-feminizm kavramı ekoloji bilimiyle doğa ve kadın sömürüsü gerçeğinin bu isimle analizine dayandırılmaktadır. Günseli Tamkoç’un *Ekofeminizmin Amaçları* adlı makalesinde aktardığı üzere 1976 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde feminist yazar Ynestra King’in başkanlık ettiği *Kadın ve Gezegendeki Yaşam: 1980’lerde Ekofeminizm* adlı konferans toplanmış ve bu toplantıyı Kadınların Pentagon Hareketi adlı nükleer karşıtı konferans izlemiştir (2012:78).

1980’li yılları takip eden dönemde yine Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıkan kültürel eko-feminizm kadının ve doğanın kurtarılmasının birlikte sağlanması gerektiği görüşünü öne sürerek eko-feminizm bağlamında yeni bir bakış açısı getirmiştir. Bununla birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nde sosyal araştırmacı olan Carolyn Merchant eko-feminizmi dört gruba ayırmaktadır (Tamkoç, 2012:78-79). Bu ayrımların ana amacı kadın ve doğa arasındaki bağın üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Liberal eko-feminizmin amacı reformlar ile kadın ve doğa arasındaki bağın yasa ve kural çerçevesinde yoluna koyulabileceği görüşünü vurgulamaktır. Bununla birlikte Kültürel eko-feminizm de ataerkinin yaratmış olduğu çevresel problemlerin

çözümü noktasında kadın ve doğanın kurtuluşunun önemini vurgulamakta ve ataerkinin izlediği politikayı eleştirmektedir.

Hem Sosyal hem de Sosyalist feminizm ise eleştiri oklarını kapitalizm politikalarıyla doğayı ve kadını sömürsü altına alan ataerki üzerine doğrultmaktadır. Ataerkinin kapitalist ekonomi şemsiyesi altında doğayı talan etmesi ile yine ataerkinin kadını ezmesi ya da tahakküm altına alması arasında fark olmadığı görüşü sosyalist feminizmin zeminini oluşturmaktadır. Doğanın ve kadının kullanıma hazır bir kaynak olarak görülmesi ya da kadının ve doğanın üzerinde hâkimiyet sağlanması ve baskı altına alınması anlayışının değişmesi gerektiği sosyalist feminizmin derinlemesine analizini yaptığı başlıkları oluşturmaktadır.

Eko-feministler nükleer enerji ve zehirli kimyasalların doğaya salınımı veya akıtılması sebebiyle kadınların doğurduğu çocuklarda biyolojik deformasyonlara yol açtığı bilincine vararak üretim ve insanların üremesi üzerindeki etkilere ve çelişiklere dikkat çekmektedirler. Çünkü bu bozulmalar doğrudan sağlıklı biyolojik üretkenliği yok etmektedir. Eko-feminist düşünce bu bağlamda üretkenliğe yapılan bu darbeye çözüm önerileri aramaktadır. Endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan bu problem ve bozulmalara karşı Batı toplumu tüketim alışkanlıkları veya geri dönüşüm süreçlerini iyileştirme üzerinde kafa yormakta, bunlara bireysel ya da toplu olarak tepki ortaya koymada çalışmalar düzenlemektedir. Bunun yanında üçüncü dünya ülkelerinde yaşayan kadınlar bu çevresel sorunlarla başa çıkmada yetersiz kalmaktadır. Geleneksel yöntemlerle bu endüstrileşme problemine karşı akıntının tersine kürek çekmektedirler. Fakat iki taraf da kadınları da içine alan çevresel tehditlere karşı yaşamı savunan eko-feminist topluluklardır.

Kadınların eşit haklara sahip olma mücadelesi on sekizinci yüzyıl ile gündeme gelmeye başlamış ve 1960'lara değin önemli bir mesafe kat etmiştir. Liberal kuram ise bilimsel bağlamda bu gelişmenin temelini oluşturmaktadır ve bilimsel olarak kapitalist yaşam anlayışını insanın ekonomik ilerleyişinin sistemsel bir oluşumu olarak görmektedir. Kişi için yarar sağlayan ne ise toplum için de yararlı olan odur görüşü hâkimdir. Bununla birlikte liberal çerçeveden kadının tarihsel konumu göz önüne alındığında, erkekten farklı olarak kadınlar mantıksal açıdan kendilerini erkekten farklı bir konumda bulamaz. Simon De Beauvoir'e göre biyolojik bakımdan kadın

erkekten farklı olabilir fakat bu farklar ataerkinin getirmiş olduğu erkeksi hasletlere pek tabii şekilde ayak uydurabilir (Tamkoç, 2012: 80).

Liberal eko-feminizm bu bakış açısı ile endüstrileşme ve gelişmeye bağlı olarak çevresel problemlerin ortaya çıkarmış olduğu sorunların doğadan değil çevreden olduğunu vurgular. Kadınlar da erkekler gibi çevresel önlemler üretmede ve doğal kaynakları koruma altına alma ve bu kaynakları geliştirmede başarılı olabilirler. Ama bunun gerçekleşebilmesi için liberal feministlerin üzerinde durduğu en önemli nokta hukuki bilgi edinme ve yasa hazırlamada erkekle eşit olanakların temin edilmesidir.

Kültürel feminizm de 1960-1970 yılları arasında adından söz ettiren bir akım olmakla birlikte feminizmin ikinci evresi olarak da kabul görmektedir. Kültürel eko-feminizm kadın ve doğanın Batı kültüründe arka planda, ikincil ve değeri, önemi birbirine eşit görülmesinden hareketle ortaya çıkmış bir kavramdır. Erkeğin doğaya yakınlığı temel alındığında; kadının toplumdaki sosyal rolü, fizyolojik ve biyolojik yapısı, ruhsal özellikleri sebebiyle neredeyse çoğu kültürde doğaya daha yakın olduğu belirtilmiştir. Bu görüşler çerçevesinde kadının doğurganlığı, kendi vücudundan meydana gelen çocuğa kendi vücudundan besin temin etmesi, erkek egemen toplum değeri açısından toplumda rahat hareket etmesinin önünde bir set oluşturmuş ve kadının ev işleriyle meşgul olmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum kadının bu işlerde profesyonelleşmesine katkı sağlamıştır ve sorunlara pratik çözümler üretme noktasında birinci sıraya yükselmiştir.

Kültürel eko-feministler de kadının cinsiyete has özelliklerinin kadının bireysel problemlerini politik problemlere devşirdiği düşüncesini taşırlar. Doğurganlık olgusu kadın açısından erkeğe göre ekoloji bağlamında bir üstünlük ortaya çıkarmaktadır. Arkeoloji bulgularında ortaya çıkan hamile kadın figürleri, eko-feministler için doğa ile bütünleşmiş olan gücün simgesi olarak görüldüğünden, politik açıdan bunu kadının erkek karşısında bir faydaya dönüştürme çabası içinde olduklarını göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yerli geleneklerinde olduğu gibi tanrıça anlayışı dolunay, mevsim geçişleri gibi doğa olaylarının, geleneklerden faydalanarak spiritüel özel törenler şeklinde kutlanması da kültürel eko-feminizm kapsamında

değerlendirilmektedir. Bunun yanında ataerkinin ipotek koyduğu bilimsel teknolojiyle ortaya çıkan radyoaktivite, dezenfektan maddeler ve doğaya salınan kimyevi maddelere karşı doğayla özdeşleştirilen kadınlar, tüm sorunlar için kendilerini savunmak adına bu duruma karşı bir hareket içinde olmalarının kaçınılmaz bir gereklilik arz ettiğini vurgulamaktadırlar. Çünkü doğaya hoyratça savrulan DDT maddesi hamile kadınlar ve çocuklarına bile insanın yaşamı için gereksinim duyduğu doğal kaynaklar yoluyla bulaştığından ötürü eko-feministler bu tahribat ve yok edişi engellemek adına bu duruma karşı çıkmaya devam etmek zorundadır. Bilimsel açıdan kapitalist anlayışın doğa üzerindeki kurduğu tahakküm politikasının sebeplerinin analiz edilmesi eko-feministler tarafından sahip çıkılması gereken bir diğer önemli konudur.

Sosyal ekoloji anlayışı çerçevesinde ise Tamkoç Murray Bookchin'in sosyal eko-feminizm üzerine düşüncelerinin toplumun eko-feminist kurallar etrafında yeniden bir yapılanmaya gitmesi gerektiğini, fakat bunu yaparken de kadınlara yerel yönetimde serbestçe hareket etme olanağı sağlanması gerekliliği yönünde olması gerektiğini belirtmektedir (2012: 81-82).

Tarımda makineleşme ile sömürgecilik faaliyetlerinin giderek hızlanması sonucu kadının tarımsal faaliyetlerdeki rolü sekteye uğramaktadır ve bu durum sosyalist eko-feminizmin ilgilendiği başlıca konulardandır. Tarımdaki bu kısıtlama ile kadın üretim sürecinde ikinci planda kalmış ve çocuk doğurma görevinden başka bir girişimi kalmamıştır. Çünkü kapitalizmin gerektirdiği düzen çocuk doğurmadan ziyade pazarlanması gereken ve böylece paraya dönüşen ürüne öncelik tanımak olduğundan yeni nesillerin yetiştirilmesi önem arz etmez.

Fakat sosyalizm penceresinden bakıldığında insan ihtiyaçlarının karşılanması için doğa ile karşılıklı devam ettirilmesi gereken bir düzen kurulması gerekmektedir. Sosyalizm devlet politikası olarak uygulanması bağlamında yarardan öte endüstrileşmenin getirdiği bir doğa tahribatına dönüşse de yeni sosyalist ekoloji anlayışında doğada var olan ekonomi ile insan arasında bir işbirliğinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır.

Ekolojik olarak gerçekleşecek olan bir kalkınma sürecinin nüfusu düzenleyeceği konusu sosyalist eko-feministlerin inandığı bir durumdur. Sosyal hizmetlerin yeterli düzeyde olması, güvenlik sisteminin sağlam olması, sağlık hizmetleri, iş ve çalışma saatlerinin de kadın ve erkek için eşit düzenlenmiş olması kaçınılmaz bir durumdur. Kadınların doğumlarını kontrollü biçimde sürdürebilmeleri için bu bağlamda verilen hizmetlerin de ulaşılabilir olması düşünülmektedir.

Üçüncü dünya ülkelerinde doğal ortamın tahribatı ve yok edilmesini engellemek için gelişmiş ülkelerdeki eko-feministler diğer kadın hareketleri ile bir araya gelmeyi ve böylece sosyal adaleti ekolojik ve bilimsel çalışmalarda ön plana çıkarmayı istemektedirler. Çünkü üçüncü dünya ülkelerinde doğa ile birlikte ezilmeye ve yok edilmeye maruz bırakılan kadınların yüz yüze bırakıldıkları problemlerin sebebi batının sömürgeciliğinin bir sonucundan ileri gelmektedir.

Fakat kadınların topluluk halinde bu tahribata ve sömürüye karşı direnebildikleri de görülmektedir. Bu çabalar ile çoğu üçüncü dünya kadını hem doğanın hem de çocuklarının sağlığını devam ettirme konusunda hatırı sayılır bir yol kat etmişlerdir. Doğal yaşam ile olan güçlü bağları sebebiyle doğayı tahribat altında bırakan bu güce karşı mücadele kaçınılmazdır. Hindistan'da ortaya çıkan bir direniş hareketi bu mücadeleye örnek olarak gösterilebilir. Tamkoç'un değındiğı üzere Hindistan'da bir ritüele ve geleneksel bir duruma dayanan ağaç tanrıçasına adanan bu kutsama biçimi, 1970 yılında ağaçlara sarılan insanların onları kesilmekten kurtarmaya çalışması ile gündeme gelmiştir ve adına "Chipko²" hareketi denen bir karşı durma örneğı olarak değerlendirilmektedir (2012: 83).

Kapitalist düzene hizmet etmek maksadıyla ekimi yapılan tarımsal ürünler toprağın zayıflamasına ve verimliliğini kaybetmesine sebep olmuş ve aynı zamanda bu durum ormanların da zarar görmesine sebebiyet vermiştir. Bu durumu engellemek adına kadınların göstermiş oldukları bu direnç ormanların korunması konusunda başka bölge insanlarına da cesaret vermiştir. Sömürgeleşmeden nasibini alan bir diğer kıta

² Chipko hareketi: 1970'lerde Hindistan'ın Himalaya dağlarına komşu olan bölgelerinde yaşayan bir grup köylü kadının iki yüz elli yıl öncesine dayanan aynı protestodan ilham alarak kesilmesi planlanan ağaçlara sarılarak ve etrafında çember olarak durma eylemine verilen isim. Bu eylem daha sonra erkeklerin de katılımıyla daha geniş bir insan topluluğuna yayılmış olsa da bu eylemin baş aktörleri kadınlar olduğu için Eko-feminizmin mihenk taşı olarak kabul görür.

olan Afrika tarımda endüstrileşme ile çölleşmeye başlamış ve toprağın verimsiz hale gelmesi kadının da ekonomisinin etkilenmesine sebep olmuştur.

Afrika'nın ekonomik olarak yoksullaştırılması haksız bir biçimde kadınların yaşama hakkını gasp etmekte ve kadınlar bu problemler ile baş başa bırakılmaktadır. Bunun yanında özellikle bu kıtada yapılan DDT tahribatı kadınlara ve tabii doğal beslenme kaynakları vasıtası ile çocuklara sirayet etmektedir. Bu durum da tarımsal faaliyette bulunan bir kadınla tarımla uğraşmayan bir kadına oranla kat be kat fazla çıkmaktadır.

Eko-feminizm ve eko-feministlerin ataerkiel sisteme karşı düşünceleri neredeyse tüm dünyada aynı öğeler taşımakta ve aynı doğrultuda yol almaktadır. Eko-feministler doğanın ve kadının umursamaz bir anlayışla yok edilişi ve tahribatının önünde bir set oluşturmaya çabalayan topluluklardır. Ormanların, bitki örtüsünün, hayvan çeşitlerinin, okyanuslar, denizler ve havanın DDT, kimyasal gazlar, ya da zehirli fabrika atıklarıyla tahrip edilmesi ve yok edilmesine karşı durmaktadırlar. Bu doğrultuda usanmadan ve çaresizlik düşüncesine uzak bir çizgide ilerleyebilmek eko-feministlere çevrelerinde daha fazla destekçi katmaya yardımcı olabilir.

1.5 Kadın ve Doğa İlişkisinde Ataerki

Ekolojik problemlerin çözüm önerilerinde en güçlü duruşu Eko-feminist fikirler oluşturmaktadır. Değişik feminist görüşlerle ortaya çıkan Eko-feminizm, kadın ve doğa üzerindeki tahakkümü ve sömürüyü inceler. II. Dünya savaşı sonucunda nüfusun giderek çoğalması ve bu durumun doğal kaynaklara olan ihtiyacı artırması sanayileşmiş ülkelerin endüstriyel ürün yarışına girmesi, nükleer silahlanmanın yanı sıra nükleer enerji kullanımı ihtiyacının doğması ile dünya üzerinde oluşan tahribat canlı yaşamını yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiştir. Bu durum şüphesiz insanın yaşayış biçiminden meydana gelmektedir.

Bu eylemlerin temelinde ne yattığı ya da bu sorunu giderme noktasında farklı görüşler ortaya atılsa da çevre bilimiyle ilgili problemlere en sağlam duruşu sergileyen ve duruma feminist bakış ile yeni bir boyut kazandıran eko-feminizmdir. Çevre sorunları ile kadın problemlerinin paralellik göstermesi ve bu sorunlara farklı çözüm

önerileri aranması sebebiyle eko-feminizm kadınların problemlerini doğa sorunlarıyla incelemeye olanak bulmuştur.

İlk olarak Fransız yazar Françoise D'eaubonne tarafından kullanıldığı düşünülen Eko-feminizm terimi ataerki kontrolündeki endüstrileşme ve nüfusta meydana gelen aşırı artışı kendine sorun teşkil eder ve bu durumu kişisel olarak değil fakat bütün olarak ataerkiyle mal eder. Kadınların ve doğanın bu sömürü ve tahakkümden kurtulabilmesi için cinsiyet ayrımının olmadığı eşitlikçi ve çevresel köklü bir değişikliğe ihtiyaç olduğunu vurgular. Kadınlar bu değişikliğin gerçekleşmesi aşamasındaki kullanılacak en önemli ve büyük aktörlerdir. Ataerki gücüne karşı kadın gücünü ön plana çıkarmaktan öte amaç toplumdaki eşitsizliği yeniden biçimlendirmek ve anlam katmaktır.

Ekolojik problemlerde kadın ve doğanın sömürüye uğradığını belirten eko-feministlerce zehirli atıklar, çevresel kirlilik nedeniyle sağlığı bozulan, doğanın tahribatıyla gelen kuraklık ve kıtlık ile aç kalan, doğurdukları nesilleri tehdit altında olan kadınlar mağdur olan taraftır. Bütün bu sorunlara rağmen onlara biçilen rolleri – çocuklar ve yaşlıların hizmeti, ev işleri vb.- yerine getirmede sorumlu olarak kabul edilirler. Ataerkinin doğa ve kadın terimleri üzerinde bir bağ oluşturarak baskı altına alma eğilimi, çevre problemlerinin kadın problemlerine dönüşmesinin sebebidir. Bu yüzden eko-feminizmin ana çerçevesini ataerkinin kadın ve doğa üzerinde yapmış olduğu tahribat ve tahakküm problemleri oluşturur.

Bunun yanında eko-feminizmin kendi bünyesinde barındırdığı farklı bakış açıları da mevcuttur. Bunlardan biri kadın ve erkeğin biyolojik ve aynı zamanda psikolojik bakımdan farklı olduğu görüşünü belirtir. Bir diğeri ise tarihsel ve toplumsal süreçlerin kadın ve doğa bağlantısını ataerkiyle oluşturulduğunu belirtmektedir. Diğer bir yaklaşım ise bu iki yaklaşım arasındaki tezatta köprü görevi görmektir. Kadının biyolojik ve psikolojik durumu doğa ile olan yakınlık sonucunu doğurmuştur fakat bu yakınlığın maddi boyutu tarihi ve toplumsal olaylar çerçevesinde oluşmuştur. Eko-feminizm 1960'larda temelleri atılan feminizm hareketinin üçüncü dalgası olarak bilinmekle birlikte kendi içinde çevreye olan yaklaşım konusunda farklı görüşler ve yaklaşımlar eşzamanlı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Ataerki kadının şefkatli, duygusal, spiritüel, fedakâr, dayanışmacı yapısı ile psikolojik özellikleri, doğurganlık özelliğini doğa ile özdeş kılarak veya bu doğrultuda düşünerek kendi çıkarları doğrultusunda baskı ve tahakküm altına almıştır. Eko-feministler açısından doğum-ölüm-yaşam bir bütünü oluşturan terimlerdir. Bu bütün içinde var olan dünya yaşamaktadır, manevi kavramlara sahiptir, duygusaldır ve dışıdır.

Çağımızda çevresel problemlerin sebebi olarak ataerkinin hâkim olduğu dinlerin tarih öncesi devirlerde kadın ve doğanın yüceltildiği inançların yerine geçmesi gösterilmektedir. Tarih öncesi toplumlarda doğa tanrıça olarak vardır ve bu tanrıçanın güçlerine itaat edilmektedir. Oysaki püritenlerde gördüğümüz ve o dönemde başlayan doğanın yabani bir kavram olarak algılanışı kadın ve doğanın kaotik bir biçimde düşünülmesine, tehlike arz ettiğine inanılmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda ataerki bu zararlı güçleri tahakküm altına alarak ya da dönüştürerek manevi amaca hizmet edilebileceği düşüncesindedir.

Batı toplumunun temelinde Babil, Musevi ve Roma kültürlerinin olması, bu temelin batı toplumu yardımı ile dünyanın geri kalan kısmını sömürge faaliyetleri ile egemenlik altına alması batı Hristiyanlık geleneğinin ortaya koyduğu savaşlar ve krizlerin baskın tahakküm sistemi olması açısından incelenmeye değerdir. Hristiyanlıktaki ataerki unsurlar kadınların aykırı bir konuma getirilmesi, sömürülmesinde ve doğanın tahrip edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Oya B. Çetin'in de belirttiği üzere hem teolojik hem de toplumsal düzeyde kadın ve doğanın kimliği göz ardı edilir, kutsal alan dışına itilir, çürüğe çıkarılır ve hatta tecavüz edilir (2005: 65).

Kadın ve doğa bağının temellerini psikolojik ve biyolojik niteliklerinde gören ilk bakış açısı ile eko-feministler, feminen değerleri yükselten, doğa ya da yeryüzü maneviyatına dayanan bir inanış anlayışı veya bu kadınsı değerlere uyumlu inanışların yeniden düzenlenmesini önerirler. İkinci bakış açısında yer alan eko-feministler biyolojik ve psikolojik açılardan kadın ile erkeği farklı kabul etmezler. İdeolojik ve toplumsal prosesleri, doğanın çift yönlü sömürsünün sebeplerini ortaya çıkarmak için analiz ederler. Kadın ile özdeşleştirilen çocuk büyütme, yaşlılara hizmet etme, besleme gibi kavramlara eğilim göstermesi eko-feministler açısından tehlike arz eder.

İkinci bakış açısında olan eko-feministler insan ve doğa ilişkisinin ikici olarak idrak edilmesinin batı kültürü açısından sorunlara yol açacağını belirtir. Bunun en önemli nedenlerinden biri insan kimliğinin doğadan ayrı bir şekilde konfigüre edilmesidir. Plumwood, batı geleneğinin doğayı bir kadın ya da nesne olarak anlaşılacak ve boyun eğdirilecek bir alan olarak yapılandığını, akıl ve doğa düzeninin daima hâkimiyet ilişkisi olarak betimlendiğini belirtir (2017: 122). Akıl vasıtası ile doğanın sürekli biçimde tahakküm altına alınması batılı ilerleme ve gelişme kavramını ortaya çıkarmaktadır. Emekçi sınıfın, kadınların ve hayvanların sistemli bir şekilde hor görülmesinin sebebi toplumdaki insanların kendileri tarafından bir başka deyişle kadının erkek tarafından baskı altına alınmasından ileri gelir.

Bu yüzden insanlar arasındaki sınıf farklılıklarına son vermeden, cinsiyet ayrımının, ırkçılığın, doğa tahribatı ve sömürsünün, kapitalist kuşatmanın ve diğer toplumsal baskıların önüne geçmeden insanlık ve doğanın da özgürleşmesi mümkün gözükmemektedir. Kadın baskı altına alınması gereken bir nesne olarak görülebilir fakat düşünsel ve realitedeki baskı kaybolduğunda ya da ortadan kaldırıldığında kadınlar da kendilerini gerçekleştirme fırsatı bulurlar.

İkinci bakış açısında olan eko-feministler genellikle sosyal ekoloji kapsamında fikir üretmektedirler. Sosyal ekoloji kapsamında ortaya konan perspektif bir taraftan bilimsel bilgi ve aklın üstünlüğün önemini vurgularken, diğer taraftan bu bakış açısındaki aksaklıkları gidermek açısından batı toplumu ve ekonomisinin eleştirisini yapmaktadır (Çetin, 2005: 68). Eko-feminizm içindeki iki bakış açısı arasındaki fark kadın ve erkeğin psikolojik ve biyolojik farklılıklarının övülmesi, toplumsal ve kültürel açıdan kadın ve erkek arasındaki farklılıkların ortaya çıkarılması eko-feministler tarafından giderilmeye çalışılmış ve üçüncü bakış açısını meydana getirmiştir.

Ataerki, toplumda kadına insanın varoluşunda önemli yer tutan temel gereksinimleri temin etme mesuliyeti yüklerken bu gereksinimlerin ortak bir kadın deneyimini de oluşturduğunu söyler. Batı kültüründe Hristiyanlıktaki yaratılış miti, kapitalist düzenin ilerlemesi ve bilimsel gelişme kadın ve doğanın tahakkümünün tarihsel gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Kadın ve doğanın aşağılanması batı Hristiyanlık düşüncesindeki cennetten kovulma hikâyesi temel teşkil etmektedir. Kadın bu hikâyede kötü bir sonla neticelenen olayın sorumlusudur. Hem doğanın hem de kadının karşılığı kötüdür ve bu bağlamda erkek vasıtası ile cennete dönüş üç kısımdan oluşur. Hristiyanlık, kapitalist düzen ve bilim. Oya B. Çetin, on altıncı ve on yedinci yüzyılda doğaya boyun eğdirme ve baskı altına alma sürecinde Avrupalıların cennete dönüş projesine kapitalizm ve mekanik bilimleri eklediğini belirtmektedir (2005: 69). Çünkü bilim ve teknoloji doğanın kontrol altına alınması ve sömürülmesi için gerekli olan araçları temin eder. Yabancı doğanın medeniyetle buluşarak çölden bahçe haline gelmesi kapitalizmin meydana geliş hikâyesidir. Doğa insan eli ile ticari bir mala dönüşerek endüstriye hizmet eder.

Üçüncü bakış açısında yer alan eko-feministler ise kadın ve doğa problemlerine bir öneri olarak feminen değerleri öven bir ortaklık anlaşmasını dile getirirler. Bu anlaşma insan ile doğa arasındaki ortaklıktan yola çıkar. Doğa ve insan birbiri üzerinde güce sahiptir. Doğa insan hayatına son verme, insan olmadan ya da onunla birlikte gelişme sürecine ve gücüne sahiptir. Bilim ve teknoloji vasıtası ile kendilerini ya da doğayı ortadan kaldırma gücüne sahip olan insan ise doğadan temel gereksinimlerini temin ederken doğanın ve canlıların yaşama devam etme haklarına saygı göstermelidir. Üçüncü bakış açısındaki eko-feminist görüş, tüm alanlarda kadın ve doğanın tahakküm altında olduğunu öngörür.

Batıdaki eko-feminist araştırmalar, beyaz ve şehirli kadının doğadaki yeriyle alakadar olduğu için eleştiri altındadır. Eko-feministlerin doğaya öncelik vererek kurumları dikkate almadan yaradılıştan gelen bir muhafaza etme duygusuyla davranması, toplumsal cinsiyetin yapısı ve ekonomik öneminin göz ardı edilmesine sebep olur. Taylor erkek tahakkümünün ve ataerkilliğin feminist eleştirininin temel parçaları olduğunu vurgular ve eko-feministlerin beyaz erkekler tarafından baskı altına alındıklarını algılayarak renkli kadınlar eşitsizliği farklı algılayarak. Onlar hem beyaz hem de renkli ırktan gelen kadın ve erkekler tarafından da baskı altına alınırlar (1997'den akt. Çetin, 2005: 70).

Siyahi feministlere göre on dokuzuncu yüzyılda beyaz erkeklerin beyaz olmayan kadınlar üzerinde onları doğa ile aynı çerçevede görerek yapmış oldukları

ezme politikalarının en göze çarpan örnekleri Amerika'daki köle kadınlar üzerinde gerçekleşmiştir. Beyaz ırktan gelmeyen kadınların kıymetsiz görülmesi tanrının beyaz ırka verildiği bir hak olarak görülmektedir. Doğal ortamın bozulmasının, yok edilmesinin ve Amerika'daki siyah kadınların vücutlarının da bu mantıkla kullanılıp kirletilmesinin, göz ardı edilmesinin sebebi bundan ileri gelmektedir.

Batı eko-feminizmini ilgilendiren ikinci ve üçüncü bakış açıları doğa ve kadın bağının ataerki vasıtası ile sosyal ve tarihsel olarak düzenlendiği görüşündedirler. İkinci bakış açısındakiler kadın ve erkeğin farklı psikolojik ve biyolojik nitelikleri olduğunu reddederken üçüncü bakış açısındaki eko-feministler bu ayrımları kabul edip bu ayrımların kadın ve erkeğin bağının zemini olduğu görüşündedirler. İkinci bakış açısındakiler sosyal ve ekonomik sistemin tamamen yenilenmesi ile kadın ve doğanın aynı şekilde özgürleşmesini öngörmekte, üçüncü bakış açısındaki eko-feministler ise feminen değerleri öven ve yeni ortaklık anlaşması bağlamında çözüm üretmektedirler.

Üçüncü dünya ülkeleri feministleri genel olarak kalkınma programlarının kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerini analiz ederler. Bu bağlamda Vandana Shiva kalkınma adı altında sömürgeci anlayışın devamı olan batı ataerkilliğinin zorlamasını batı tarzı gelişmeye bağlamaktadır. (Çetin, 2005: 72) Kadınlar sosyal üreticilerdir ve biyolojik olarak üretme özellikleri dışında yiyecek sağlayıcılarıdır. Bu özellikler batının ekonomik tasarıları ile yok edilir. Batı ülkelerinin ataerki düşünce tarzı sadece erkek ve doğa arasındaki bağlantıyı koparmaz kadınları da aykırı duruma getirir.

Üçüncü dünya ülkelerinde doğanın saldırı altında olması kadınların aykırı konuma düşürülmesi ve kötü biçimde yararlanılmasıyla paralellik göstermektedir. Üretim ve üretkenlik kapitalist gelişme için doğanın kaynaklarından faydalanmak anlamında kabul edilirken, bu dünya kadınları için üretim yaşamın kendisini üretme ve devamını temin etme anlamına gelmektedir. Kadının ve tabii doğanın saldırganca kullanımının sebebi ataerki teoriler olan homojenlik, hükmetme ve merkezi olmanın kökleştiği sosyal yapıdır.

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınma tasarılarının kadınlar üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Bu kalkınma tasarıları gelişmekte olan ülke insanlarına dicitilir ve çoğunun sonucu olumsuz ve kötüdür çünkü uygulama aşamasında yerel

nüfusun ve doğanın ihtiyaçları hesaba katılmadan uygulama yapılmaya çalışılır. Erkek egemenliğindeki kalkınma projeleri doğal ortamdaki kadınların bu pazarda yer almasına engel olur. Tarımda makineleşme politikası ve endüstriyel ürünlerin üretimi için yapılan teşvikler geleneksel tarımdan sorumlu olan kadınları topraklarından mahrum bırakmakta ve bunun sonucunda bitki örtüsü de harap edilmektedir.

Çoğu Afrika ülkelerinde kalkınma tasarılarından önceki dönemde toprağın hâkimiyeti erkeklere aittir. Bu ülkelerin genelinde geleneklerle belirlenen kurallar sebebiyle kadının doğrudan toprak sahibi olması engellenmiştir. Erkekler bakır ormanları kendileri için temizleyerek bu topraklar üstünde hak sahibi olurlar. Bu bağlamda üçüncü Dünya ülkelerindeki eko-feminist araştırmalar, bu ülkelerdeki kadınların batı ülkelerindeki kadınlardan alt seviyede maddi olanaklara sahip olma problemini ve bu durumun kadın ve doğa arasındaki bağı incelemeyi de amaç edinmiştir.

Bununla birlikte eko-feminizm bu ülkelerdeki sömürgeleşme ve gelişme tasarılarının kadın ve doğa arasındaki temaslar açısından doğurduğu sonuçlarla da ilgilenmektedir. Türkiye’de ise çevresel yaklaşımların daha fazla topluluğa ulaşmasındaki engel, radikal ekolojinin barındırdığı düşünce biçimlerinin batı tarzı modernite, aydınlanma fikri ve endüstrileşmenin doğa ve insan ilişkilerine eleştirel yaklaşması olarak görülmektedir. Bu kavramlara insan ve doğa bağlamında eleştirel bakış açısıyla yaklaşımdan yapılan bir inceleme doğayı insanın gereksinimi için bir kaynak görmekten başka bir fayda sağlayamaz.

Doğa ve kadın sorunlarını Eko-feminist açıdan inceleyip sonuç üretmeye çabalayan çalışmaların gerçekleştiği ülkelerin sosyal ve ekonomik düzeyleri arasındaki farklar bu çalışmaların süreçlerine de etki etmektedir. Doğa sorunları gelişmiş ülkelerde hayat tarzı ve tüketim problemleri olarak, gelişmekte olan ülkeler için ise nüfusun hızlı bir biçimde artışı ve gelişme sürecinde yaşanan sıkıntılar şeklinde açıklanır ve bu problemler eko-feministlerin araştırmalarında da yer almaktadır. Kadın ve doğa bağı eko-feminizm tarafından gelişmiş ülkelerde “kadın” ve “doğanın” farkındalığı olarak incelenmektedir.

Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında ise “kadın” ve “doğa” kavramları ekofeministlerce maddi açıdan yaşamda yer alma savaşı bakımından incelenmektedir. Bu durum çevre sorunları ile kadın problemlerinin giderilebilmesi veya minimum düzeye indirilebilmesi için ekonomik ve toplumsal kuruluşların, politikaların daha geniş çerçevede yeniden hazırlanmasının önemini göstermektedir.

2. BÖLÜM: EKO-ELEŞTİREL ANLAMDA DOĞA VE İNSAN

2.1 Kültürel Anlamda Doğa ve İnsanın Konumu

Kişilerin doğayı anlayış ve algılayış biçimi doğa ile olan ilişkilerini belirlemekte ama bununla yetinmeyip bu ilişkileri belirleyen birincil bir sebep haline gelmektedir. Yerli yaşam tarzı ve kültürel özellikleri göz önüne alındığında bu insanların aynı hayatın paydaşı oldukları ve doğanın da yadırganmayan bir parçası olarak görüldüğünü söylemek garip karşılanacak bir durum değildir.

Amerika'ya ilk ayak basan Avrupalılar ise yerlilerin doğayla iç içe ve uyum içerisindeki bu görüntüsünün aksine doğayı emperyalist amaçlarına hizmet için kullanabilecekleri bir sömürü merkezine benzetmiştir. Bununla birlikte püritenler doğayı fethedilmesi gereken bir kötülük olarak görmüşlerdir. Bu bağlamda S. Toska *Ekokurgu: Ekolojik Sorunların Çözüm Yolu Olarak Edebiyat* adlı eserinde yerlilerin kendilerini doğanın bir parçası olarak gördüklerini, aynı zamanda doğaya ruhsal ve dişil bir anlam yüklediklerini, doğumları ve yaşamlarının buna bağlı olduğunu belirtmektedir (2017: 29).

Fakat coğrafi keşiflerle başlayan değişim süreci yerlileri ve ekosistemdeki doğal yaşamlarını etkilemeye başlar. Bu değişim yerli davranışlarından doğal kavramlara kadar pek çok durumu etkilemektedir. Buna örnek olarak Avrupa'dan kıtaya ayak basan kâşiflerin üzerinde buldukları bu bakir toprakları emperyalist düşüncelerine hizmet etmeye hazır araçlar olarak görmesi ve bu şekilde tasvir etmesi görülebilir.

Kıtaya katı dini inanışlarıyla ayak basan bir başka grup olan püritenler doğayı yabani bir kötülük olarak görmüşlerdir. Bu anlayış biçimlerini tamamlamak ve desteklemek için kimi zaman İncil'in kimi zaman da ekosistemin aracılığına ihtiyaç duymuşlardır. Bu bağlamda püritenlerin İncil'i analiz etme yolunu doğa ile tamamlama üzerinden halletmeye veya onun aracılık etmesiyle gerçekleştirmeye çalıştıkları söylenebilir.

On sekizinci yüzyıl başlangıcı ile ortaya çıkan yeni felsefi düşünceler ve bilimsel gelişmeler ile birlikte yabancı kötülük anlayışı yaban mutlu eder anlayışına dönüşmüştür. (Toska, 2017: 36) Deist felsefe çerçevesi içerisinde doğanın yabancı ve kötü olarak değil, tersine mutlu ettiği savı geçerlidir. Bununla beraber kavramsal olarak değişikliğe uğrayan doğa zıt kavramlarla da karşı karşıya kalmaktadır. Kişinin doğanın bakir ya da yaban yüzüyle karşı karşıya gelmesi ve bu ortama maruz bırakılması zamanla medeniyet şemsiyesi altında koruduğu değerlerinin tahribata uğramasına, bu değerleri unutmasına ya da yabancılaşmasına sebep olabilir. Doğanın bu zıt ifadelerle edebiyatta yer bulmasının ve kullanılmasının önüne Amerikan romantik yazarlarının geçtiği söylenebilir.

Edebi anlamda Amerikan romantikleri doğayı yabancı kötülük ya da medeniyetin yok edicisi olarak görmek yerine doğanın güzelliğini vurgulama yolunu seçmişlerdir. (Toska, 2017: 39) Bu bağlamda Amerika'daki püriten topluluktan farklı olarak Amerikan romantiklerinin doğayı algılayış biçimi romantiklerde yerini güzelliğe bırakmaktadır. Bu romantiklere örnek olarak Washington Irving gösterilebilir. Irving gibi Amerikan romantikleri, doğanın çoğunlukla güzellikleri ve mucizelerine odaklanırlar. İnsanın kendini doğadan ayrı görme anlayışının zıttı olarak ekosistem içerisindeki doğal harikalardan haz duyma davranışını gösterirler ve bu doğrultuda bir perspektifle hareket ederler.

Amerikan edebiyatının romantikler açısından en önemli noktalarından biri de edebiyatta transandantalizm felsefesinin vücut bulmasıdır. Bu felsefe vasıtası ile Amerikan doğa yazını kronolojisinin önemli bir bölümü meydana gelmektedir. Bu felsefenin en önemli yazarı olarak addedilen Ralph Waldo Emerson Amerika'nın en önemli cevherinin, sahip olduğu doğanın tam da kendisi olduğunu belirtmekte ve bu bağlamdan hareketle doğa ve din üzerine radikal düşünceleri dile getirmektedir. Emerson'a göre doğa insan ve Tanrıya eş görülmelidir. O doğanın tanrının bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. (Emerson, 1950:6) Bu bağlamda püritenlerin yabancı kötülük olarak benimsedikleri doğa yüce, ruhani doğa ya da yaban şeklini alır.

Ralph Waldo Emerson tanrı ve doğayı bütünleştirme yolunu seçerken bir başka Amerikalı transandalist Henry David Thoreau insanların ekoloji üzerinde daha önce yapmış oldukları düşünceler ya da görüşlerin tamamını reddetmekte ve doğanın fiziki

ve ruhani varlığının insanlığa değil kendisine hizmet etmesi gerektiğini benimsemeye gayret etmiştir. Thoreau doğanın acımasız olduğunu beyan etmektedir ve bu bağlamda S. Toska bahsedilen bu acımasız doğanın insanlık için olmadığını, insandan farklı olduğunu ya da insanlığa hizmet etmek gibi bir görevinin olmadığını aktarmaktadır (2017:42). Doğa sadece kendisi için vardır.

Doğanın mekanik hale gelmesi aydınlanma çağı ile ortaya çıkmaya başlamıştır ve bu dönemde insan doğa üzerinde bir araştırı arayışına girmiştir. Amerikalı çiftçiler ekonomik değişim ve gelişmelere bağlı olarak işçi sınıfına evirilmekte ve bir kısım topluluk işçi sınıfı sayesinde zengin olmaya başlarken işçi sınıfı topluluk ise yoksullaşmaktadır. Modernizm ile birlikte ortaya çıkan doğadan mekaniğe -şehirlere-göç yeni düşünceler ve felsefelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Bu evreye kadar Batı düşüncesinin içerisinde yer alan felsefi akımlar, doğa anlayışı, Rönesans, aydınlanma çağı, romantizm, natüralizm gibi felsefi anlayışlar on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Darwin'in görüşleriyle değişime uğramaya başlar (Kantarcıoğlu, 2004:12). Darwin'in etkisinde kalan natüralizm için doğanın tanrıyla bir bağı yoktur. Doğa güzel ya da mükemmel değildir ve insanlığın hizmetine de sunulmamıştır, ya da böyle bir amaç içerisinde değildir. Doğa insandan bağımsız bir şekilde rutinine devam etmektedir. Bu görüşle doğa spiritüel anlayıştan uzaklaşmakta ve insan için mekanik bir karşılıktan öteye geçmemektedir denilebilir. Ufuk Özdağ, John Muir'in bu düşüncenin aksini savunan ifadelerine *Edebiyat ve Toprak Etiği: Amerikan Doğa Yazınında Leopold'cu Düşünce* adlı eserinde yer vermektedir:

Muir, ülkesinin insanında doğa sevgisinin eksik olduğundan yakınır. Eserlerinde insanların bencilce kendilerini yaradılışın tek hâkimi zannettiklerini ve diğer tüm canlıların yaşam haklarını göz ardı ettiklerini vurgular. Muir'in deyimi ile tanrı insan doğayı kendi kullanımına yönelik görmektedir... (Özdağ, 2005:80)

John Muir'e göre insan kendini doğanın hâkimi olarak görmek yerine doğanın bir parçası olarak ekosistemde kendine bir yer edinmelidir. Doğadaki tüm canlıların bir yaşam hakkının olduğu vurgulanmaktadır. Bu düşünceleri takip eden bir diğer önemli isim Aldo Leopold'dür. Leopold, John Muir'in doğadaki tüm canlıların yaşama hakkı olduğu düşüncesini genişleterek "doğa" merkezli bir doğa anlayışını vurgulamıştır. Doğaya ticari amaçlı yaklaşımları eleştirir. Doğanın efendisi insan

anlayışının aksine ekosistemin bir parçası insan anlayışını öne sürerken Leopold, insanın bu anlamda doğaya karşı yerine getirmesi gereken yükümlülüklerine de dikkat çekmektedir.

S. Toska Leopold'ün doğa üzerine söylemlerinin 1960'lı yılların devamında Amerika'da oldukça etkili olmaya başlayan çevreci hareketlere rehber niteliği taşıdığını belirtmektedir ve bu bağlamda Rachel Carson'un *Silent Spring* adlı eserinin bu çevreci söylemlerin başlangıcı olarak bilindiğini aktarmaktadır (2017:49). Bu hareketler ve söylemler ile birlikte doğaya verilecek herhangi bir zararın insanları dolaylı değil doğrudan etkisi altına alacağını farkına varılmıştır. Endüstrileşmiş ve sanayileşmiş dünya doğayı insanlıktan soyutlanmış bir biçimde yok etmemektedir. Doğaya verilen zarar aracı olmaksızın insanlığı etkisi altında tutmaktadır.

2.2 Eko-eleştiri ve Çevreci Eleştirinin Amacı

Eko-eleştiri genel olarak doğa merkezli türlerin üzerinde inceleme alanı bulmakla birlikte ilk ortaya çıktığı zamanlarda yapay çevredense doğal çevreyi ekoloji bilimiyle yorumlama yolunu seçmiştir. Bunun yanında eko-eleştirin başta gelen isimlerinden olan Glotfelty (1996'dan akt. Toska, 2017: 72) fiziksel çevre ve edebiyattaki ilişkileri inceleyen eko-eleştirin insan merkezli tutum yerine yeryüzü merkezli bir görüşü temel almasını belirtir. Fiziksel çevre doğal alan ile sınırlı hale getirilmiş ve insan etkisinin en düşük kabul edilebilecek doğal alan olarak ele alınması önemsenmiştir. Buradan hareketle ilk dönem eko-eleştirin derin ekoloji felsefesi yönünde ilerleme gösterdiği söylenebilir.

Derin ekoloji kuramında insanın doğaya karşı herhangi bir üstünlüğü ya da insanı doğadan daha farklı kılacak bir ayrıcalığı yoktur. Doğanın insan gibi kirletilmemiş yasaları zemin kabul edilmelidir ve dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda sosyal hayatın, insanın ürettiği görüşlerin geçerliliğinden söz etmenin bir hükmü yoktur. Kültürün doğaya üstün olduğu düşüncesi değil doğanın kültüre karşı üstün olduğu perspektifi hâkimdir. Bu yüzden insan merkezli düşünce doğal dengenin bozulması, ekosistemin saldırı altında olmasının en büyük sebebi olarak addedilmektedir.

Çevreci eleştirinin gelişimi ise derin ekolojiyle ortaya çıkan ilk dönem eko-eleştiri anlayışından sosyal ekoloji görüşüne ağırlık vermesi ile başlamıştır. Patrick Markee (2007'den akt. Toska, 2017: 76) Birleşmiş Milletler 'in dünya nüfusu üzerine yapmış olduğu değerlendirmeye göre milyarlarca insanın ilerleyen yirmi yıl içerisinde şehirlerde yaşamaya başlayacağına ve bunun sonucu olarak daha fazla doğal alanın yok edilerek şehirlere dönüştürüleceğini belirtmektedir. İnsanların meydana getirmiş olduğu doğa ikinci dönem eko-eleştirinin dokunulmamış bakir doğadan daha fazla ilgisini çekmektedir. Sadece teorik olarak ilerleme kaydeden ilk dönem eko-eleştiri kuramı şehirde yaşayan toplulukların ilgisini çekmekte yetersiz kalır. Bu yüzden ikinci dönem çevreci eleştiri ilk dönem eleştirinin soyut düzeyde kalan eleştiri anlayışını somut bir farkındalığa taşımak için uğraşmaktadır. Bu bağlamda eko-eleştirinin ilgi noktası ıssız doğadan kalabalık şehir merkezlerine doğru ilerleme göstermektedir çünkü eleştiriye ıssız doğa ile sınırlı bırakmak eko-eleştirinin de sınırlı kalmasına sebep olabilir.

Bu yüzden ilk dönem eko-eleştiri büyük toplulukların çevresel sıkıntılarıyla ilgilenmek yerine belli bir topluluğun paralelinde ilerleyen doğa tasvirine veya yazımına önem vermesi sebebiyle ikinci dönem eko-eleştirinin karşısındadır. Çevresel sorunların günümüzde çoğunlukla şehirlerde yaşandığı düşünüldüğünde, eleştiri alanı şehirlerden soyutlanmış bir biçimde sadece doğa ile sınırlı kalmamalı, aksine eko-eleştiriye farklı yaklaşımları da katmak durumunda olmalıdır.

Günümüzde insanlar ve doğa birbirinden ayrı ele alınamayacağı gibi endüstrileşme sonucu ile dünyayı saran tüketim sisteminden de en büyük zararı görenler de onlardır. Bu sebeple eko-eleştirinin sadece doğa veya toplumun elit kesimi olan beyazların ilgili olduğu bakış açısıyla kendini sınırlamaması, şehirde büyük problemlere yol açan çevresel sorunlara ve bu sorunları yaşayan toplumlara da ilgi göstermesi önemli bir durumdur. Bu bakış açılarından yola çıkarak ikinci dönem eko-eleştiri ya da çevreci eleştirinin toplumu merkeze alan bir bakış açısı doğrultusunda ilerleme kaydettiği söylenebilir. (Toksa, 2017:86). Bu anlayış ilk dönem ve ikinci dönem olarak birbirinden ayrılan eko-eleştirinin de fark edilen bir özelliği konumundadır. Ekolojik problemlerin temelinde toplumsal sıkıntılar vardır.

İkinci dönem eko-eleştiri toplumsal problemlerin ekolojik problemler ile ilişkisini açığa çıkarmaya çalışmaktadır. Bu bağlam çerçevesinde eko-eleştiri insan eliyle değişime uğramış veya insan eliyle yapılmış alanların da eko-eleştirel çerçevede analiz edilmesi gerektiğini düşünür. Bunun sonucu olarak çevreci hareket geçmişte ilgi alanı olan elit tabaka beyaz sınıfın daha da ötesinde farklı toplumsal grupları içine almıştır.

3. BÖLÜM: EKO-FEMİNİST ELEŞTİRİ BAĞLAMINDA CHARLES FRAZIER'İN COLD MOUNTAIN VE THIRTEEN MOONS ADLI ESERLERİNDE KADIN VE DOĞA OLGUSU

3.1 Charles Frazier'in Biyografisi

Charles R. Frazier, 4 Kasım 1950 yılında Kuzey Carolina'nın Ashville kentinde doğmuştur. Çocukluğu Kuzey Carolina'daki Andrews ve Franklin kasabalarında geçse de Frazier'e romanının adını veren mekân, büyük anne ve babasının yakınlarındaki, batı kuzey Carolina'daki Appalachian Dağlarındaki Pisgah Ulusal Ormanı içerisinde yer alan (Cold Mountain) Soğuk Dağ'dır. Frazier, 1973 yılında Kuzey Carolina'daki Chapel Hill kasabasında yer alan Kuzey Carolina Üniversitesi'nde lisans eğitimini bitirir ve aynı eyalette Boone kasabasında yer alan Appalachian Üniversitesi'nde 1975 yılında İngilizce yüksek lisansını tamamlar.

Frazier, karısı Katherine ile Arizona Devlet Üniversitesi'nde tanışır ve 1976 yılında evlenirler. Frazier'in Robert Ingram ile birlikte kaleme aldığı referans ders kitabı niteliğinde olan *Developing Communication Skills for the Accounting Profession* (Muhasebe Mesleği İçin İletişim Becerileri Geliştirme) adlı eser 1980 yılında yayımlanır. 1986 yılında Güney Carolina Üniversitesi'nde Amerikan Edebiyatı üzerine yaptığı doktora eğitimini tamamlamadan önce Sierra Club³ için yazdığı, kendi imzasını taşıyan ilk kitabı olan *Adventuring in the Ands* (And Dağlarında Serüven) aynı zamanda kızı Annie'nin doğduğu tarih olan 1985 yılında yayımlanır.

Frazier, Colorado eyaletinde yer alan Boulder şehrinde Colorado Üniversitesi'nde kısıtlı bir öğretmenlik görevinden sonra, hem kendisinin hem de karısı Katherine'nin eğitim verdiği Kuzey Carolina Devlet Üniversitesi'ne yani Kuzey Carolina'ya geri döner. Frazier'ı bütün zamanını yazmaya ayırmaya ikna eden karısı Katherine'dir. Frazier'in ilk romanı için yazmak istediği hikâyeye savaş esnasında ailesine ve yaşadığı yer olan Cold Mountain'a seyahat eden yaralı konfederasyon

³ Sierra Club: Amerikalı doğa yazarı ve çevre filozofu olan John Muir tarafından 1892 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde San Francisco, Kaliforniya'da kurulmuş olan bir çevre kuruluşudur.

askeri büyük büyük amcası William P. Inman'ın yaşamış olduğu hayatın hatıraları üzerine dayanmaktadır.

Frazier 'ın arkadaşı ve aynı zamanda dostu olan yazar Kaye Gibbons romanın tam olarak bitmeyen nüshasını temsilcisine gönderir ve Frazier'in ilk romanı olan *Cold Mountain* nihayet 1997 yılında yayımlanır. Frazier'in ses getiren bu ilk romanı, Roman Dalında Amerikan Ulusal Kitap Ödülü'nü (1997) , bir yıldan fazla süre New York Times'ın En İyi Satanlar zirvesinde yer alan ve Sue Kauffman İlk Kurgu Ödülünü de içine alan birçok ödül ve başarıları kazanır. Kitaptan yola çıkılarak yapılan Cold Mountain filmi, 2003 yılında eleştirel beğeniye sunulur ve yedi Akademi ödülü adayı, Renee Zellweger için En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu dalında Oscar kazandırır.

Random House⁴ ise Charles Frazier'ın ikinci eseri, Cherokee göçü ve sonrasında Appalachia'da kalan Yerli Amerikalıların ve onların yeni ortaya çıkmış bir hayli ırkçı Amerikan Hükümetine karşı mücadelesiyle ilişkili, karmaşık tarihi bir hikâyeye anlatan romanı olan *Thirteen Moons*'u seçer. Bu roman New York Times'ın En İyi satanlar ödüllü karakterin geçmişten şu anki durumuna kadar yaşamını betimleyen bir romanıdır.

Charles Frazier, hala Cherokee dilini konuşan bir nüfusa sahip olan Snowbird'de, Kuzey Carolina'da Cherokee topluluğunun yakınında büyümüştür. Charles Frazier hikâyeyi, Cherokee şefi olan Bear tarafından evlat edinilen beyaz bir çocuğun -William Holland Thomas'ın kurgusallaştırılmış bir tasviri olan- romandaki Will Cooper karakterinin bakış açısıyla anlatmaktadır.

Roman Cherokeeelerin ve Amerika tarihini, dramatik bir bütünüyle iç savaş ve sonrasını bir araya getirmektedir. Roman daha sonra Cherokee diline tercüme edilmiş ve Charles Frazier bu projeye gerçeklik katmak için yaşlı Cherokeeelerle ve bilginlerle beraber çalışmıştır. 2008 yılında Charles Frazier edebiyat alanında Kuzey Caroline ödülünü kazanmıştır. 2011 yılında hikâyesi 1960'larda geçen ve New York Times En Çok Satanlar ödülünü kazanan edebi gerilim romanı *Nighthoods* basılmıştır.

⁴ Random House: Merkezi Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan İngiliz yayın evi.

Bugün Charles Frazier ve eşi Katherine zamanlarını merkezi Florida’da ve Ashville’de bulunan at çiftliğinde, Kuzey Carolina’da geçirmektedirler. Charles Frazier’in son olarak basılan ve Jefferson Davis’in ikinci eşi olan Varina Howell Davis’in yaşamından esinlendiği dördüncü romanı olan *Varina* okuyucuyla 2018 yılında büyük bir heyecan içinde bir araya gelmiştir. Charles Frazier 2016 yılında Appalachian Miras Yazarları ödülünün on sekizinci sahibi olmuştur.

3.2 Cold Mountain (Soğuk Dağ) Özeti

Charles Frazier’in *Cold Mountain* (Soğuk Dağ) isimli romanı, Amerikan iç savaşını konu edinen ve savaşın sonlarına gelindiği dönemde sevdiği kadına ve ayrılmaz bir parçası olarak gördüğü Soğuk Dağ’a kavuşmak için yola düşen yaralı bir askerin uzun serüvenini anlatmaktadır. Frazier’in ilk romanı olan *Cold Mountain* için kaleme almış olduğu bu hikâye, savaş esnasında ailesine ve yaşadığı yer olan Soğuk Dağ’a seyahat eden yaralı konfederasyon askeri olan büyük büyük amcası William P. Inman’ın yaşamış olduğu serüvenin, anlatılan hatıraları üzerine dayandırılan bir olay örgüsü içermektedir. Yaralı asker Inman ve sevgilisi olan Ada’nın aşk öyküsünü barındıran roman, karakterlerin farklı tecrübeler yaşamalarının aktarılmasıyla daha da ilgi çekici bir hal almaktadır.

Roman yirmi bir kısımdan oluşmaktadır ve hikâye Inman’ın hastanedeki günlerini içeren “Bir karganın gölgesi” bölümü ile başlar. Boyun kısmından derin ve büyük bir yara almış olan Inman hastanede yarasının açık kısmını sineklerden korumaya çalışmaktadır. Hastane odasında, yaşadığı bölgenin doğal güzelliklerinin özlemine çeken Inman pencereden dışarı bakarken anılarının geri dönemsini beklemektedir ve ceviz ağaçlarından benekli turtılara, boru çiçeklerinin yetiştiği dere yatağından sonbaharla ayrı bir güzelliğe bürünen çayırlara kadar çocukluk anılarının geçtiği yerdeki doğanın güzelliklerini ortaya seren tüm ayrıntılarını canlandırmaya çalışmaktadır.

Savaş alanında yaralandığında yanında çok iyi iki dostu bulunmaktadır. Arkadaşları üniformasını sıyırıp Inman’ın yarasına baktıklarında onun son saatlerini belki de son dakikalarını geçirdiğini düşünürler. Bütün arkadaşları onun yaşama veda etmeye hazır olduğunu düşünmektedir ve Inman’ın son nefesini vermesini saygı ile

beklemektedirler. Revire kaldırıldığında doktorların da aynı duygular içinde olduğunu gören Inman ölmeyi başaramaz. Aslında hastanede geçirmiş olduğu iki gün boyunca Inman da öleceğine içten içe kendini hazırlamıştır. Savaş meydanındaki hasta ve yaralıların tutulduğu çadırda geçirdiği iki gün ve diğer yaralı askerler ile aynı tren vagonunda yapmış olduğu uzun yolculuk süresince bu düşünce Inman üzerinde etkisini iyiden iyiye artırır. Hastaneye vardığında onu muayene eden doktorlar yapabilecekleri fazla bir şey olmadığını söylerler. Yarasının pansumanı için yanına verilen kirli bir bez parçasıyla bir tas su Inman'ın kendi kendine hemşirelik yapması için yeterli görülen materyallerdir. Kaderine terkedilen Inman'ın elindeki kirli bez parçasıyla boynuna yapmaya çalıştığı pansuman sonucu yanında duran su dolu kap koyu kırmızı bir renk almıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen yarası kendi kendini temizleyerek kabuk bağlamaya başlar.

Inman hastanede kaldığı süre boyunca iyileşmeye başladığını belli etmemeye çalışmaktadır. Çünkü bu durumda savaş meydanına tekrar dönmesi gereklidir ve bu geri dönüş özgürlüğünün tekrar elinden alınmasına sebebiyet vererek hayalini kurduğu doğal güzelliklere ve tabii sevgilisi Ada'ya bir daha geri dönemeyeceği anlamına gelmektedir. Bu yüzden hastanede kaldığı süreyi elinden geldiğince uzatan Inman bir akşamüstü yemekten sonra yattığı karyolanın altındaki eşyalarını kaçıışı için düzenlemeye başlar. Asker çantasına bıraktığı battaniye ve çarşafın yanına hastaneden kasabaya çıktığında almış olduğu kaplar ile fincanı ve kılıfıyla birlikte bıçağını yerleştirir. Mısır unu, peksimet gibi biriktirdiği yiyeceklerle hastane çalışanlarından satın aldığı kurutulmuş biftek parçalarını çantasında toplamaya başlar. Tüm bu hazırlıklardan sonra gece vakti herkesin uyuduğu bir saatte uyanarak hastane koğuşunun penceresinden attığı adımla kaçış serüvenine başlar.

Inman'ın sevgilisi olan Ada ise çocukluğu Charleston'da geçmiş biri olarak, babası Monroe'nin satın almış olduğu üç yüz dönümlük çiftlik arazisinde yalnız başına bir yaşam sürmeye çalışmaktadır. Babası Monroe, Ada'nın eğitim düzeyine oldukça önem vermesinden dolayı onu Fransızca, Latince ve Yunanca dil kurslarına göndermiş, sanat, politika ve edebiyat dallarında eğitim almasını istemiştir. Ada tüm bunların yanında nakış işleme, piyano performansı ve özellikle natüremort resim tekniğinde oldukça iyi bir eğitim almıştır.

Fakat tüm bu hasletler üç yüz dönümlük bir arazinin içinde pek fazla işe yaramaz. Çünkü doğal olanla ya da “doğa” ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip değildir. Babası Monroe hayattayken Aday’ı çiftlik işlerinden uzak tutmakla birlikte hizmetleri için sürekli özgür veya köle zenciler çalıştırmaktadır. En son işe aldığı beyaz bir adam ve Cherooke olan melez karısı da Monroe öldükten sonra iç savaşın başlaması ile askere alınmaktan korktuğu için çiftlikten gizlice ayrılmaya karar verir ve bu durum Ada’nın yabancı kalmış olduğu doğal yaşam ile baş başa kalmasına neden olur.

Ada artık yeni bir hayat ve düzen ile baş başa kaldığı gerçeğini kabul etmeye başlamıştır. Bu çiftlik arazisinde tek başınadır ve doğadan bir şey elde etmek istiyor ise bunun bir bedeli olduğu düşüncesini benimsemiştir. Bu topraklarda yalnız başına kalmış olsa bile pencereden baktığı vakit onu selamlayan uçsuz bucaksız tarlalar ve tepe kısımları pusla kaplı mavi bir silüet halinde görkemiyle duran Soğuk dağ Ada’ya huzur verir. Ada ve Monroe bu dağlık kasabaya altı yıl önce gelmişlerdir. Babası aniden kan kusmaya başlayana kadar ağır bir şekilde vereme yakalanmasından sonra Monroe’nin doktorunun tavsiyesi üzerine babasının hastalığına daha iyi geleceği düşüncesiyle Charleston’dan farklı bir yere gitmeye karar verirler. Temiz ve sert havanın yanında bol egzersiz ve kaplıcaların da hastalığına iyi geleceğini söyleyen doktorunun bu önerileri sonrası, Ada ve Monroe Soğuk Dağ kasabasına gelirler. Kasabada dolaşırken buraya ait olmadıkları kıyafetlerinden hareketlerine kadar bütünüyle belli olan Monroe ve Ada, kasaba halkı tarafından biraz tuhaf karşılanırlar. Zamanla iklimin Monroe’ye iyi gelmesi ve kasaba sakinlerinin de ona alışması ile bir çiftlik olarak buraya yerleşme kararı alırlar.

Monroe’nun ölümünden sonra Ada çiftliği bırakıp Charleston’a geri dönmeyi düşünür fakat bu düşüncesinden geri dönüşünün yadırganacağı ve evlenme yaşının geçtiğinin düşünülerek hakkında dedikodular çıkacağı endişesiyle vazgeçer. Bu sebeple yakın komşuları Bayan Swanger’dan çiftlik işlerinde kendisine yardım edecek birini bulmasını talep eder. Romanın önemli kadın karakterlerinden biri olan Ruby bu talepten sonra çiftlik evine Ada’ya gönüllü olarak yardım için gelir. Ruby ortaya koyduğu kararlı ve güçlü duruşuyla Ada’yı şaşırtır ve çiftlik işlerinin üstesinden gelebileceği konusunda Ada’yı cesaretlendirir ve onu ikna etmeyi başarır. Ruby hiç okula gitmemiş olsa bile Ada’ya göre oldukça keskin ve pratik bir zekâya sahiptir.

Ruby aynı zamanda Ada için yalnızlığına da iyi gelecek bir arkadaştır. Ruby ve Ada önce biraz kendilerinden bahsettikten sonra Ruby çiftliğe para için ya da hizmetçi köle olmak için gelmediğini, sadece yardıma ihtiyacı olduğu için bu teklifi kabul ettiğini belirtir. Ruby'nin eşitlik istemesi ve bunun altını çizmesi ilk başta Ada'nın büyüdüğü ortam sebebiyle pek hoşuna gitmez fakat çiftlik işlerinin halledilmesi konusunda farklı bir seçenek sahibi olmadığı için Ruby'nin teklifini kabul eder.

Inman hastaneden Soğuk Dağ kasabasına doğru kaçışını sürdürmektedir. Doğanın saklanmasına yardım ettiği gerçeğinin farkında olarak çayırklar, ormanlık ya da çalılık arazilerden geçerek Ada'ya, özgürlüğüne doğru yol almaya çalışmaktadır. Yolculuk serüveninde Ada ile ilk karşılaşmalarını düşünen Inman, Ada'nın soğuk Dağ'da ne kadar farklı görüldüğünü ve kasaba halkı tarafından da giyinişinden davranışlarına kadar bir hayli tuhaf bulunduğunu hatırlar. Bu yüzden tanışma cesaretini kendinde bulamaz. Bayan Swanger vasıtası ile bir pazar ayını sonrası bu tanışma gerçekleşir ve Inman'ın kaçış halinde olduğu süre boyunca hatırlamak istediği, ulaşmak istediği iki şeyden biri doğup büyüdüğü ve orada özgürce yaşamının özlemine çektiği Pigeon nehri çevresindeki vadilerle kaplı Soğuk Dağ'dır. Diğerisi ise ayından sonra tanıştığı ve yaşamının geri kalanını temsil eden Ada'dan başkası değildir.

Bu sırada Ada çiftlik işlerini öğrenebilmek için Ruby'nin çiftlik evine taşınmasını kabul eder. Ruby doğa ile iç içe yetiştiği ve çoğu şeyi kendi çabası sonucu elde edebilen bir karakterde olduğundan tarla ekimi ya da hayvanların bakımı, meyve sebze toplama işleri onun için oldukça basittir. İşe çiftlik evinde yapılacakların bir listesini hazırlamakla koyulan Ruby Ada'ya babası ve baskın düşünceleri yüzünden yabancı kaldığı doğa hakkında bilmediklerini de öğretme çabası içerisine girer. Topraktan mümkün olduğunca faydalanmaya çalışır. Onun için toprakla, doğayla iç içe olmak oldukça huzur veren, kişiyi dinlendiren ve alışlagelmiş yaşam tarzından soyutlayan tedavi edici bir eylemdir.

Inman kaçış serüveni sırasında Veasey adında ve hamile sevgilisini öldürmeye çalışan bir rahip ile karşılaşır. Rahip kızı bir atın sırtına yükleyerek kasaba dışına taşımıştır. Inman gecenin karanlığında kaçışını sürdürürken bu rahiple yolda karşılaşır. Rahip Veasey kızı attan indirerek nehir kenarındaki dik yamaca getirdiğinde Inman

silahını doğrultarak Veasey'i rehin alır. Ölümden kurtardığı hamile kızı kasabada bir eve teslim eder. Kasabalının yakalaması için kasabada bağlı bir şekilde bıraktığı rahip Veasey, daha sonra bir şekilde kurtulup Inman'ın peşine takılır. Ormanda Soğuk Dağ'a doğru ilerlemeye çalışırken takip edildiğini anlayan Inman sonunda bu kişinin Veasey olduğunu fark eder. Bu bölümden sonra ormanın içinde birlikte ilerlemeye devam eden Inman ve Veasey ormanda buldukları ağaç kesmeye yarayan büyük testereyi de yanlarına alarak ilerlemeye devam ederlerken ormanın kenarından geçen bir nehrin tam ortasında ölmüş olan ineği kaldırmaya çalışan bir köylüye rastlarlar. Durumu biraz izledikten sonra köylüye yardım etmeye karar verirler.

Fakat yardım etmeye çalıştıkları kişi savaştan kaçan ve ormanlarda, kasaba yakınlarında veya mağaralarda saklanmaya çalışan kaçakları ihbar eden, bunun karşılığında ise birkaç dolar kazanan gammadıcılık yapan bir kişidir. Veasey ve Inman, nehrin suyunu kirleten ölü ineği ormanda buldukları testere yardımı ile parçalara ayırarak kaldırır. Bunun karşılığı olarak adı Junior olan köylünün kasabadaki evine giderler. Junior'un evinde akşam yemeği yiyeceklerini düşünen Inman ve Veasey burada tuzağa düşürüldükten sonra Inman hayalini kurduğu Soğuk Dağ ve Ada'sı için kat ettiği o kadar mesafeyi esir düşerek günlerce geri yürümek zorunda kalır. Veasey ve Inman bir gece vakti esirlerin artık onlara yük olmaya başladığını söyleyen komutanın verdiği emirle askerler tarafından kurşuna dizilirler. Fakat Inman açısından bir mucize daha gerçekleşmektedir çünkü bu infaz merasiminden de canlı kurtulmuştur.

Bu sırada Ruby çiftlik işleri ve tabii doğa konusunda Ada'nın bayağı bir mesafe almasına vesile olmuştur. Doğa hakkında öğrendiği birçok bilgi Ada için eğlenceli bir hal almıştır. Babası Monroe çiftlikte sürekli olarak hizmetçi köleler bulundurduğu için Ada daha önce yalnız masada önüne gelenlerle ilgili olmuştur. Bütün bu yiyecek ya da içeceklerin masaya gelene kadar geçirdiği aşamalardan haberi yoktur. Ruby geldikten sonra Ada Ruby'nin zorlaması ile çiftlikte yapılması gereken işlere yardımcı olmaya çalışmaktadır. Birlikte çiftlik işlerini düzene koymaya çalışan Ruby ve Ada tarlalardan meyve ağaçlarından çiftlikte yaşayan hayvanlara kadar bütün işleri bir düzene koymaya girişirler.

Sabah erken vakitlerde kalkmak ya da her gün hayvanlara bakmak, mevsim bahçesiyle ilgilenmek ilk başlarda Ada için yetiştiği ortam sebebiyle yapılması oldukça zor işler olarak görülmektedir fakat zamanla Ruby gibi bu işlerle ilgilenmek Ada'ya mutluluk vermektedir. İkili sonbaharın ilk günlerinde çiftlikteki tarlaları elden geçirip lahanaya, soğan, şalgam gibi kış sebzelerinin fidelerini saran yabancı otları temizlerler. Ada doğa hakkında zamanla bir şeyler öğrendiğinin farkındadır. Bu bilgileri öğrenmek için tek kaynağı ise Ruby'dir. Bu işleri yoluna koymaya çalışırken Ada'nın Ruby'e bir iki kere emir vermek gibi bir tavır takınması Ruby'nin bir sert bakışı ile bertaraf edilir çünkü Ruby birilerine bağlı olmak ya da birinin emirlerine itaat etmek gibi bir şeyi kabul etmez.

Inman askerlerin kurşunlarından korunarak infaz edilmekten kurtulduktan sonra Soğuk Dağ'a doğru ilerleyişini sürdürür. Bir kölenin çizmiş olduğu haritaya bakarak yolunu bulmaya çalışır. Bu sırada Ruby ve Ada mahsulleri çalındığı için çiftlik deposu önüne bir kapan kurarlar. Bu kapana Ruby'nin savaşa katılan ve sonra firar eden babası Stobrod yakalanmıştır. Stobrod ve yanındaki iki kişi olan Pangle ve Georgia'lı çocuk Soğuk Dağ'daki bir mağarada saklanmakta ve yiyecek ihtiyacını da Ruby ve Ada'nın mahsullerinden temin etmektedirler. Stobrod ve yanındaki Pangle müzik aletleriyle ilgilidirler ve zamanlarını mağarada beste yaparak geçirirler. Stobrod'un kendi yaptığı bir kemanı vardır ve bestelerini kemanı ile yanındakilere çalmaktadır.

Soğuk Dağ ve çevre kasabalarda kaçakları arayan Teague ordu adına görevli, kaçak askerleri yakalamak için dolaşan gruplardan birinin lideridir. Stobrod ve Pangle'i saklandıkları mağarada bulur ve bir süre sorguladıktan sonra ateş ederek ikisini de infaz eder. Stobrod ve Pangle ile birlikte Soğuk Dağ'daki mağarada gizlenen Georgia'lı bir çocuk da vardır. Fakat bu infazdan mağarada gizlenerek kurtulmayı başarır. Bu korkunç sahneye şahit olan Georgia'lı çocuk çiftliğe gelerek durumu Ruby'e haber verir. Ada ve Ruby, Ruby'nin babası Stobrod'u kurtarmak üzere Soğuk Dağ'a doğru yola çıkarlar. Ada ve Inman'ın romanın başından bu yana hayalini kurdukları buluşma sahnesi de bu olay sayesinde gerçekleşmektedir.

Teague'in kurşunlarından yaralı olarak kurtulan Stobrod'u tedavi etmek için birkaç günü Soğuk Dağ'da geçiren Ada ve Ruby terkedilmiş Kızılderili kulübelerinden

birinde kalırlar. Stobrod'un tedavisi için kaldıkları süre zarfında ormandan gerekli ihtiyaçlarını karşılayan ikili yiyecek için avlanırlar. Ruby'nin babasıyla ilgilendiği bir anda ava çıkan Ada bu sırada savaşta öldüğünü düşündüğü Inman ile karşılaşır. Aradan geçen uzun zamandan sonra çok kısa bir süreyi birlikte geçiren Inman ve Ada, ümitsizliğe kapıldıklarında uzun uzun seyrettikleri Soğuk Dağ'ın mavi silüetli tepelerinde kavuşurlar, fakat uzun bir maceradan sonra kavuştukları bu tepeler Ada ve Inman için aynı zamanda Teague'nin adamlarından birinin silahından çıkan bir kurşun sebebiyle ayrıldıkları yerdir. Inman sevgilisi Ada'nın kucağında can verirken, Ada'ya Soğuk Dağ'dan ve Inman'dan geriye kalan on iki yaşında bir kız çocuğudur.

3.2.1 Ataerki ve Kadın

Ekolojik feministler Val Plumwood'un da değindiği üzere kadınların ve doğanın kültürel manada toplum içindeki yerini kültürel bakış açısıyla yeniden değerlendirme yolunu seçmiştir. Bu değerlendirme sürecinde bazı yorumlar kadını viktoryen dönemde vurgulanan ahlaklılık, saflık, annelik içgüdüğü ile kadını kurtarıcı bir güç olarak görme uğraşına girerken, bazı bakış açıları ise bu hasletleri kadın ve ekoloji ile birleştirerek kadını doğanın içerisinde yeni bir kurtarıcı güç olarak empoze etme yolunu seçer (2017:19).

Eko-feminist eleştiri bağlamında ataerkinin ve doğanın değerlendirmesi yapılacak olursa, doğanın baskı altına alınması ile kadının tahakküm altına alınması arasındaki sömürü olgusu ırk, sınıf, toplumsal cinsiyet ve doğa başlıkları ile harmanlanarak betimlenmelidir. Eko-feminizme göre kadının ve doğanın ezilmesinin, güçsüz ya da savunmasız görülmesinin zemininde kapitalizmin, ataerki düşünce yapısının, militarizm ve sömürgecilik gibi ideolojik görüşlerin "hâkim olmaya" dayalı bir anlayış yatmaktadır. Bu sebeple eko-feministler kadınların üzerinde hâkimiyet kurma gibi bir esas düşünce sistemini analiz etmeye ve bu etkilerin sebeplerini araştırmayı amaçlamaktadır (Tamkoç, 2012:77-78).

Charles Frazier'in *Cold Mountain* (Soğuk Dağ) adlı eserine ataerki ve kadın çerçevesinden bakıldığında roman içerisinde bu kavramları destekler nitelikte bulgular olduğu söylenebilir. Bu noktada romanın ana karakteri olan Ada ve ona çiftlik işlerinde gönüllü olarak yardımcı olmayı kabul etmiş olan Ruby karakteri önemli bir yer

tutmaktadır. Ada babası Monroe ile Charleston'da yaşamaktadır. Fakat babasının rahatsızlığı nedeniyle doktoru Monroe'ya kirlenmemiş dağ havasının iyi geleceği görüşündedir. Bu sebeple Ada ve babası Monroe Charleston'daki evlerinden Soğuk Dağ kasabasına gelmeye karar verirler. Ada'nın tahakküm altında yetiştiği ve ataerkinin ona çizdiği doğrultuda bir yaşam sürdüğü Soğuk Dağ kasabasına gelmesiyle yavaş yavaş açığa çıkar:

“Mrs. Swanger'ın dediği gibi yardıma ihtiyacım var, ama bana ağır ve kaba işler için biri gerekiyor. Toprağı sürececek, odun kesecek biri. Burayı bir yola sokmak için, sanırım, bir erkek gerekiyor” (Frazier, 1999:65).

Ada babası ile yaşamını sürdüren ve babasının istekleri doğrultusunda hareket eden bir karakterdir. Babası Monroe'nun ölümünden sonra Ada kendisini bir buhran içerisinde bulur. Babasının rahatsızlığına iyi geleceği düşüncesi ile geldikleri kasabada büyük bir çiftlik satın alırlar ve büyük bir ev inşa ettirirler. Etrafında büyük tarlalar ve arazisi olan bu ev Monroe'nun ölümü üzerine tek varisi olan Ada'ya kalır. Fakat Ada babasının istekleri doğrultusunda, deyim yerindeyse cam bir fanusun içine kapatılmış şekilde bir yaşam sürdüğünden, bu yeni durumla nasıl başa çıkacağını kestirememektedir.

Örneğin Monroe öldükten sonra çiftlik evi sanki içinde insan yaşamıyormuş görünümüne bürünür. Tarlaları, sebzelerin etrafını yabancı otlar bürür. Kümes hayvanları tarla içerisinde başıboş dolaşmaya başlar. Ada'ya öğretilen dört duvar içerisinde ataerkinin uygun gördüğü yaşam tarzıyla, uygun kıyafetlerle ve hasletlerle bir görünüm vermesi, uygun görülen bir erkek ile evlendikten sonra da yine duvarlarla çevrili korunaklı yuvasında yaşamını sürdürmeye devam etmesidir:

Gizlendiği yerden başını kaldırıp, yapraklar arasından biraz hayal kırıklığı hissederek, pırıl pırıl gökyüzüne baktı. Keşke yağmur yağsa, diye geçirdi içinden. Yağmur damlalarının sesini duyabilseydi, bulunduğu oyuğun içinde daha çok korunmuş hissedecekti kendini. Bu, kupkuru topraklarda yağmurun bolluğunu hatırlatacaktı ona. Ada bu sığınağından hiç çıkmak istemediğini düşündü. Çünkü yaşamının şöyle bir muhasebesini yaptığında, bir insanın hayata karşı, nasıl bu kadar hazırlıksız yetiştirilmiş olabileceğini aklı almıyordu. (Frazier, 1999:32)

Ada'nın kendi yaşamının bir değerlendirmesini yaptığı bu kesitte mevcut sistemin isteklerine göre bir yaşam sürmenin belirli bir kesime hizmet ettiği görüşü ortaya çıkabilir. Toplumun üst kesiminin kadına biçtiği rollerle bir yaşam sürmesi, bu hayatın dışında bir problem ya da yaşam tarzıyla karşılaşılması durumunda bir işe yaramayabilir. Eko-feminizmin eleştirdiği kadının bir kalıba sokulmaya zorlanması durumu veya viktoryen dönemi kadınlarının hasletlerinin yalnız kadına özgü düşüncesi de yaşadığı bu yalnızlığı üzerinden incelenebilecek bir başka durum olabilir:

Çocukluğu Charleston'da geçmişti. Monroe'nun ısrarıyla, o zamanlar bir kadın için yeterli sayılabilecek eğitim düzeyinin çok üstünde okullara gitmiş ve sonuçta Monroe'nun bilgili, kültürlü kızı olmuştu. Ada, sanat, politika, edebiyat konularında yorumları ve görüşleri olan, bu tür konuları rahatça tartışabilen bir insandı. Ama başka ne marifeti vardı? Fransızca ve Latinceyi çok iyi biliyordu. Biraz Yunanca da çalışmıştı. Nakış işlemeyi de öğrenmişti ve bunda fena sayılmazdı. Piyanoda da, bir dahi sayılmasa da, yeterli olduğu söylenebilirdi. Karakalem, suluboya peyzaj ve natürmortlarda da yetenekliydi.

Bunlar olumlu sayılabilecek niteliklerdi. Ama elinde üç yüz dönümlük bir araziyle kalakaldığında, hiçbir işe yaramıyordu. Evet, piyano çalmaktan keyif alıyordu. Ama fasulyeleri saran yabancı otları temizleyemediği gerçeğini gördüğü andan beri, bu Ada için bir keyif olmaktan çıkmıştı. (Frazier, 1999:33)

Ada, babası Monroe'nun istekleri doğrultusunda bir eğitim almıştır. Almış olduğu eğitimler sayesinde üst sınıf insanlar ile uygun bir seviyede yaşam sürmüştür. Fakat ataerki doğrultusunda yapılmış olan bu hayat tarzı aslında bir bakıma kadını yapabileceği ya da altyapısına gayet uygun çok basit işleri bile yapamayacak duruma sokmuştur. Doğanın ve kadının sömürüsü noktasına geri dönüp baktığımızda ataerkinin doğrultusunda ve onun tahakkümü altında şekillenen bir kadın görünüşü de bu bakımdan bir ezilme ya da sömürü olarak kabul edilebilir.

Ataerki sistemin bir başka tahakküm politikası kadının ancak erkek gücü ya da erkeğin toplumsal düzendeki konumu sayesinde rahat bir şekilde yaşam süreceği görüşüdür. Babası Monroe öldükten sonra bu gücün varlığından mahrum kalan Ada evlenebilme ihtimalini de düşünmektedir fakat babası hayattayken de bu düşünce pek hoşuna gitmemektedir:

Elindeki parayla şık bir gardırop düzerek Charleston sosyetesinin nispeten alt tabakalarından, karta kaçmış erkeklerden biriyle evliliğe razı olacaktı. Kendi yaşındaki erkeklerin hepsi savaşa katılmıştı. Sonunda karşısındaki

insana onu sevdiğini söylemek durumunda kalacaktı. Ama bunu söylerken, sadece o adamın ihtiyacı olduğu bir anda karşısına çıkıp onu kurtardığını kast etmiş olacaktı. Ada, şu bulunduğu koşullarda bile, böyle zorla itildiği bir evliliğe katlanamazdı.

...Tüm Charleston o aralar oluşan aşkların ve ilişkilerin evliliğe dönüşünü merakla izlemişti. Sanki yeryüzünde tek ölçü evlilikti. Zaten Monroe'nun dostları ve çevresindeki insanlar, Ada'nın bu konuya pek önem vermemesini oldukça garip karşıyorlardı.

Yemek davetlerinde, tuvaletlerde makyaj tazelerken bu tür ilişkiler hakkında birbirlerine laf yetiştiren gruplar arasında kaldığı zaman, çevresinde dolanan erkeklerden çok sıkıldığını söylerdi. Hepsi de işleri ve atlarıyla kısıtlı bir dünyanın insanlarıydı. Öyle ki, Ada verandaya "Erkekler Giremez" diye bir tabela asmayı bile düşünmüştü. Daha yaşlıca insanların evliliğin erkeğe bir tür teslimiyet olduğu konusundaki, mantıklı savunmalarına güveniyordu. Biri kalkıp, "Evlilik kadının sonudur," derdi ve Ada hemen "Kesinlikle öyle," diye atılırdı. "İşte, bu noktada anlaşabiliriz." Bunu izleyen sessizlik Ada'yı çok keyiflendirirdi, çünkü herkes geri dönüp kendi yaşantısında bu sözlerin doğruluk payını arardı. (Frazier, 1999:63-64)

Ada'nın yaşamını tahakküm altında bırakmak istememesi ve bu doğrultuda fikirlerini ortaya koyması eko-feminist eleştiri açısından da olumlu karşılanan bir bakış açısı olabilir. Eko-feministler kapitalist düzenin bir yansıması olan ataerki baskısının kadın ve doğa üzerinde tahribata ve bozulmalara neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu görüşten yola çıkarak Ada'nın kendi üst sınıfından bir erkek ile evlenmesi aslında onun için yemeğini veya kahvesini önüne getirecek yeni hizmetçilerden öteye geçemez.

Bu evlilik Ada'nın kendini toplumun benimsediği anlayışla korunaklı olarak addedilen erkek egemen bir çember içerisinde görmek istememesi, kadının kendi ayakları üzerinde durma gücünün ve iradesinin olduğu görüşünü destekleyebilir ve bu görüşün tersi düşüncesi düzene ayak uydurarak kadını ikinci planda bırakacağından eko-feminizmin ataerkinin cinsiyet üstünlüğü eleştirisine maruz kalabilir.

Soğuk Dağ romanında ataerkiye karşı bir duruş gösteren karakter Ada'nın yanında çiftlikteki işlere gönüllü olarak yardımcı olma görevini üstlenen Ruby karakteridir. Ada'ya erkek gücüne ihtiyaç duymadan ya da onun tahakkümü altında yaşamak zorunda olmadan da yaşamını gayet tabii şekilde sürdürebileceği görüşünü benimseten bu karakter erkek baskısına da bir cevap niteliğinde kabul edilebilir. Ada

Ruby'yi ilk gördüğünde verdiği tepki ataerkinin çizdiği “kadın” görünümüne uymayan kadın tiplerine verdiği tepkiyle aynı kategoriye konabilir:

İşte, o sabah bundan sonraki yaşantısına doğru atacağı ilk adımın ne olması gerektiğini düşünürken, birden yolda birini gördü. Eve doğru yaklaştıkça, onun ufak tefek bir kız olduğunu fark etti. İnce, kısa boylu ama kalçaları epeyce gelişmiş bir genç kızdı. Ada verandaya çıkarak kızın yaklaşmasını bekledi.

Kız verandaya kadar geldi ve selamsız sabahsız Ada'nın yanına oturup sallanan sandalyede sallanmaya başladı. Aslında, kararlı bir insana benziyordu. Oturaklı ve sağlam, hatta yıkılmaz kişiliğine karşın, dış görünüşü yumuşaktı. El dokuması bir kumaştan dört köşe yakalı elbisesi, kök boyayla boyanmış, dalgalı mavi bir renkteydi.

“Mrs. Swanger yardıma ihtiyacın olduğunu söyledi”

Ada onu biraz daha dikkatle inceledi. Epeyce esmerdi. Göğüs kısmı zayıf, boynu ve kolları kalındı. Siyah saçları gür ve at kılı gibi sertti. Kemerli bir burun kemiği vardı ve iri, simsiyah gözlerinin derinliğinde gözbebekleri seçilmiyordu. Ayağında ayakkabısı yoktu ama ayakları temizdi. Ayak tırnakları bir balığın sırtındaki gümüş rengi pullar gibi parlıyordu. (Frazier, 1999: 65)

Ada'nın Ruby'yi ilk gördüğünde onda dikkatini cezbeden izlenimlerden en göze çarpanı kuşkusuz oturaklı, sağlam, yıkılmaz bir kişiliğe sahip olduğu düşüncesine sebep olan karakter yapısıdır. Ada ve onun yansımasında ataerki kadın için bu çeşit erkeksi hasletleri kadınlar için uygun ya da normal görmemektedir. Aynı şekilde erkek egemen düşüncenin kontrolü altına aldığı çoğu toplumda kadına has olarak görülen duygusallık, uysallık, itaat etme, saflık, duyarlılık, yumuşaklık gibi özelliklerin de erkekler için sorun teşkil ettiği kanısı hâkim düşüncedir ve bu durumun ataerkiye zarar verdiği kabul edilmektedir (Tamkoç, 2012:78). Bu durum eko-feminist düşüncenin üzerine eğildiği bir başka konu olması sebebiyle kadına dayatılmaya çalışılan ataerkinin uygun görünüm politikasına bir eleştiri olarak kabul edilebilir.

Ayrıca erkek egemen sistemin farklı olanı beğenmemek, onu alt etmek, üzerinde egemenlik kurmak düşüncelerinden hareketle Ruby'nin toplumun kabul ettiği ataerki kadın görünümünden uzak fiziki görüntüsü ve endüstri ürünü olmayan kıyafetleri ataerki bir ortamda yetişmiş Ada için tuhaf görünmektedir yorumu yapılabilir. Eko-feminist görüşün eleştiri oklarını yönelttiği sorunlardan biri de bu farklılıkların sorun olarak görülme çalışmasıdır. Inman'ın Ada ile ilk karşılaştığı

kilise ayininde Ada'nın babası Monroe'nun verdiği vaaz Inman'ı çok etkilemiştir. Bu vaazın özellikle Inman karakterini etkisi altına almış olması eko-feminist eleştiri bağlamında ataerkinin doğa ve dünya üzerindeki düşüncelerine dikkat çekiyor olabilir:

...Monroe'nun bir tek vaaz boyunca tam dört kez dönüp dolaşıp tekrarladığı sözler hala aklımdaydı: “ Bana içimdeki Tanrı'yı gösteren güç, beni de güçlü kılar; Tanrı'yı kendi dışında hissetmek, beni bu yeryüzünde küçücük bir nokta haline getirir. Artık varlığımın bir anlamı yoktur. Unutulmuşluğumun gölgesi altında giderek yol olurum.” Inman bunun ömrü boyunca duyduğu en mükemmel vaaz olduğunu düşünüyordu. Monroe bu vaazı, Inman'ın Ada'yı ilk kez gördüğü gün vermişti. (Frazier, 1999:76)

Amerika kıtasına ayak basan püritenlerin doğayı yabani bir kötülük görmesi, onun ehlileştirilmesi gerektiği düşüncesi ile ataerkinin hükmetme ya da yönetme gücünü içinde doğuştan var olan, ona bahşedilen bir nimet olarak addetmesi anlayışının yukarıdaki vaaz ile paralellik gösterdiği düşünülebilir. C. Spretnak (1993'den akt. Çetin, 2005: 64) kadın ve doğanın kargaşa yaratma ve tehlikeli olma özelliklerinin var olduğu kabul edilerek ataerkil dini görüşlerde erkeklerin yalnız bu tehditlerin üzerinde egemenlik kurarak ve onları ehlileştirerek veya istekleri doğrultusunda düzenleyerek tinselliği yaşayabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda Monroe'nun vaazındaki güç ile kast etmek istediği şey ataerkinin doğa ve kadın üzerinde hâkim kılmaya çalıştığı, içerisinde ona doğuştan verildiğine inandığı eril güç olduğu yorumu yapılabilir. Bu durum da eko-feminist eleştiri kuramının tinsellik ve ataerkil düşünce üzerinde yaptığı eleştirilere örnek teşkil edebilir.

Ruby'nin ataerkil tahakkümün kadına çizdiği yolun tam zıttı bir doğrultuda yer alması, kadını ötekileştirmesine direnen bir yapıda olması, sistemin erkeğe has gördüğü bazı teknolojileri bir erkekten farksız şekilde kullanabilmesi, bunları kendi gücüyle herhangi bir destek almaksızın üretebilmesi, kadının eril düzenin önünde bir direniş gösteriyor olması bağlamında analiz edilebilir. Bunun yanında Ruby karakterinin ataerki sisteminin Ada'ya çizmiş olduğu yolu tersine çevirme sürecinde sahip olduğu bu güçlü duruşunun ya da direncinin payı oldukça yüksektir. İkinci planda görülen kadın olgusunun doğa ile oldukça barışık ve hatta onu istediği ölçüde düzene sokabilen bir güce sahip olduğu iması Ruby vasıtasıyla öngörülebilir:

...“Bir: eğer bir atın var ise, toprağı rahatlıkla sürebilirim. İki: Swanger bana senin durumunu anlattı. Şu anda yanında çalıştırabileceğin güçlü kuvvetli

erkeklerin hepsinin savaşta olduğunu unutma.” Ada kızın adının Ruby olduğunu öğrendi. Aslında, çiftlikte her türlü işin altından kalkabileceğine dair, Ada’yı ikna etmeyi başarmıştı. (Frazier, 1999:66)

Savaşın ilk yılı Ruby için çok zor geçmişti. Stobrod, orduda ona daha iyi bir silah verecekleri umuduyla eski tüfeğini evde bırakmıştı. Ruby, gerçekten de eski çakmaklı tüfeklere benzeyen, bu aile yadigârını omzuna asıp, bütün kışı yabani hindi ve geyik avlayarak, Kızılderililer gibi ateşte kızartarak yiyerek geçirmişti. Stobrod evdeki tek bıçağı alıp götürdüğü için, Ruby bir bıçkıdan kendine bir bıçak yapmıştı. Tek aleti çekiçti. Önce bıçkıyı ateşte kızdırıp, yolda bulduğu bir at nalı çivisiyle bıçak şeklinde çizmiş ve soğuduktan sonra çekiçle çizdiği yerlere vura vura kenarlarını kırmış ve girinti çıkıntılarını törpülemişti. Yolda elma ağacından kopardığı bir dal parçasından sap yaptığı bıçağını, nehrin kıyısındaki kayalarda bilemişti. Sonuçta ortaya biraz kaba bir el işçiliği çıkmıştı ama yeni alınmış bir bıçak kadar işe yarıyordu. (Frazier, 1999:108)

Ruby, erkek egemen toplulukların çizdiği kadın hasletlerinin karşısında bir konumdadır denebilir. Babası olan Stobrod Thewes karakteri Ruby’nin yaşamında silik bir görünüme sahiptir. Ruby savaştan önce babası ile aynı evde yaşamaktadır. Ruby kendi karnını doyurma zahmeti bir yana, Stobrod’un da karnının doymasına vesile olan tek kişidir.

Annesini göremediği için babası hakkındaki soruları yöneltecek biri bulunmamaktadır. Annesinin böyle bir insanla evlenmiş olmasına anlam veremez. Hayatını kendi yöntemleri ile idame ettirebilen bir karakter olan Ruby’nin deyim yerindeyse ihtiyaç duyduğu her şey kendi içinde ve doğada vardır. Ataerkil güce boyun bükme yerine ihtiyaçları ölçüsünde kendisi üretip kendisi kullanır. Bu bağlamda Ruby’nin eril anlayışa karşın güçlü bir duruş sergilemesi, eko-feminizmin kadını doğa ile birlikte yeryüzünde güçlü kılma amacını destekler bir örnek olarak analiz edilebilir.

Inman karakterinin Soğuk Dağ’a doğru yol alırken karşılaştığı papaz Veasey’in sevgilisini öldürmek için onu bayıltarak ormanın تنها bir köşesine götürmeye çalıştığı görülür. Bu sırada Inman’a yakalanan Veasey durumunu açıklayamaz ve yanındaki hamile kız ile birlikte Inman tarafından kasaba ahalisine teslim edilir. Romanda geçen bu hikâyeye de eko-feminizm açısından incelenmeye değer olabilir:

...-“Daha kolay çözümler bulabilirdin,” dedi Inman arkasından.

“-Bulamadım.” “Onunla evlenmen bu çözümlerden biri olabilirdi.”

“-Anlamıyorsun. İşler çok daha karışık. Ben zaten nişanlıyım.

“-Öyle mi!”(Frazier, 1999:116)

...Laura Foster mi? Ona herşeyi anlatması için ısrar ettiler ama iki kelimeyi yan yana getiremediği için, pek bir şey anlatamadı. Kaç aylık hamile olduğunu bile bilmiyor. Onu kiliseye alıp bir yıl kadar bakacaklar. Sonra, tabii dedikodular başlar ve birkaç yıl içinde, güzel bir kadınla evlenmeye razı olup piçine bakacak bir koca bulunur. Ve bana kızgınlığı geçer. (Frazier, 1999:146)

Veasey karakteri ataerkinin kadını özdeşleştirdiği sınıflar bakımından eko-feminizmin genel olarak değindiği konularla bağıntılı bir biçimde analiz edilebilir. Batılı beyaz ve eril düzen, işçi sınıfının, zencilerin, yerli halkların, doğanın ve tabii kadınların sistematik bir şekilde aşağılanması yaklaşımını benimsemiştir (Berkday, 73). Bu yaklaşımdan yola çıkılarak söylenebilir ki Laura Foster karakterinin aşağılanması ve bu aşağılanma olayının rahip olan bir karakter tarafından gerçekleşmesi eko-feminizmin doğayı kadın bedenine indirgeyen düşünce sistemine karşı eleştirel yaklaşımına gösterilebilecek bir örnek olarak yorumlanabilir.

Inman rahip Veasey ile birlikte kaçışını sürdürmektedir ve dinlenmek için meşe ağaçları çevresinde kurulmuş olan bir hana varırlar. Inman burada tanımadığı bir kişiyle uyuyacağı odayı paylaşmak durumunda kalır. Inman'ın Soğuk Dağ'a doğru kaçış serüveninde karşılaştığı oda arkadaşı Odell adındaki karakterin başından geçen bir olay da eko-feminizmin eleştirdiği ana noktalardan biri ile ilişkilendirilebilir:

Lambanın yağı bittikten sonra, Odell acıklı aşk hikâyesine devam etti. Ailenin en büyük oğluydu. Mutlu bir çocukluk geçirmişti. Arazinin tek varisi olarak görüldüğü için ona göre yetiştirilmiş ve eğitim görmüştü. Ancak, yirmi yaşında bir delikanlıyken zenci hizmetçilerden birine âşık olmuştu. Odell'in ifadesine göre, çılgınca bir âştı. Zaten bir köleye âşık olmak herkesin gözünde yeterince delilikti. Lucianda o zaman yirmi iki yaşındaydı. Melez olduğundan, zenci gibi kapkara tenli değildi. “Tabaklanmış bir geyik derisi gibi.” Tarif ediyordu Odell. Lucianda sarı bir gül kadar güzeldi. (Frazier, 1999:160)

Odell zengin ve varlıklı bir ailenin çocuğudur. Beyaz ırkın saygın bir ferdidir. Âşık olduğu kızın zenci bir köle olması beyaz sınıftan birinin yapması kabul edilemez bir yanlıştır. Çünkü ataerkinin kadın köleleri ne amaçla ve ne doğrultuda kullandığı açıktır. On dokuzuncu yüzyılda Amerika'daki sömürden açıkça anlaşılacağı üzere beyaz ırk, doğa ile özdeşleştirdiği siyahi köle kadınların bedenlerini kapitalist amaçları uğrunda üretimi artırmak için kullanmaktan çekinmez. Köleler sahiplerinin saldırılarıyla doğurganlıklarını artırır ve işçi sayısının artmasına katkı sağlarlar. Beyaz

ırkın doğayı talan ederek madenden cevher çıkarır gibi siyahi kadınlara tecavüz ederek doğurmasına sebep olması da eko-feminist eleştiri çerçevesinden sömürünün korkunç biçimleri olarak addedilmektedir (Williams, 1993'den akt. Çetin, 2005: 71).

3.2.2 Tahakkümden Kaçış Yeri Doğa

Charles Frazier'in *Cold Mountain* (Soğuk Dağ) adlı eserindeki kimi karakterlerin serüven boyunca savaştan kaçarak hayatta kalma yolunda kendilerini güvende hissettikleri yer doğadır. Savaşta boyun kısmından ölümcül bir yara alan Inman için de hayalini kurduğu yer ve oraya ulaştığı vakit gerçek huzuru elde edeceğini düşündüğü yer doğup büyüdüğü mavi silüetli dağlarla kaplı Soğuk Dağ kasabasından başkası değildir:

“Şu anda onun için uğruna savaşılacak tek şey, Soğuk Dağ'da, Spacecat kolunun çıktığı Pigeon Nehri havzasındaki vadilerde, hiçbir şekilde rahatsız edilmeden yaşayabilme hakkıydı” (Frazier, 1999:84).

Inman ataerkil sistemin çıkardığı savaşta gerçekten kölelerin özgürlüğü mü yoksa toprak sahiplerinin cepleri için mi savaştığını kestirmekte güçlük çektiği için kaçış serüvenine atılır fakat boynunda ataerkil sistemin de nişanesini taşıyarak bu halde mücadele edemeyeceğini düşünür. Onu bu yolda umutla ayakta tutan şey doğanın kendisinden başkası değildir. Ayrıca kaçtığı zaman boyunca gizlenmek için kendine örtü yaptığı doğanın içinde karşılaştığı kadın da ataerkinin Inman'ın boynunda açmış olduğu yaranın tedavi edilmesinde başrol oynar:

“Az sonra hazır olur. İçine biraz mısır likörü ve şeker katacağım. Daha etkili olur. Cilt bunu emer ve ilaç deri üzerinde bir tabaka oluşturur. Her türlü şeye iyi gelir. Baş ağrısından eklem ağrılarına, yanıklara, vuruklara kadar her derde deva bir ilaçtır. Uykun kaçarsa, bir damla yutup yatağa yat. Nasıl uyduğunu bilemezsin.” Dolaba geri döndü ve ağzı dar bir başka çanak çıkardı. Parmağını içine daldırıp Inman'ın ensesindeki ve başındaki yaralara sürdü. Inman ilk anda irkildi. Burnuna buruk bir bitki özü kokusu gelmişti. (Frazier, 1999:253)

Inman'ın boynundan almış olduğu yara ataerkil düzenin tahakküm, saldırısının bir sembolü niteliği taşımaktadır. Beyaz ırkın tahakküm politikaları uğruna savaşmaya giden Inman'ın hayata dönmesine ve yaşama umuduna sarılmasına katkı sunan kapitalist eril düzen değil, aksine bu düzenin sömürüsüne uğrayan kadın ve doğanın

kendisidir. Ormanın içerisinde doğa ile uyum içinde yaşayan yaşlı bir kadın sayesinde Inman ataerkinin ürünü olan savaşın kendi vücuduna vermiş olduğu tahribatın çaresine kavuşur.

Bunun yanında beyaz adamın savaş tuzağına düştükten sonra kurtulmanın çaresini yine doğa ve kadında bulan bir diğer karakter Stobrod Thewes'dir. Kızı Ruby'i bırakarak savaşa katılan Stobrod, pişman olduktan sonra doğaya sığınıp doğanın gizlenmesine verdiği imkân ile yaşama tutunmaya çalışır. Fakat savaştan kaçan kaçakların peşinde onlardan herhangi bir iz arayan Teague ve adamları Stobrod ile birlikte kaçan iki kişiyi saklandıkları mağarada bulurlar. Stobrod ve birlikte kaçtığı çocuklardan biri olan Pangle, Teague'in sorgulamaları sonrası bir ağacın dibinde kurşunlara hedef olurlar. Fakat Stobrod'u yaşama döndüren yine doğanın içinden gelen bir kadın elidir:

Ada sığınağa dönüp kurşunu Stobrod'un kemanının yanına koydu. Ruby o arada babasını battaniyelere sarmış, harıl harıl yanan ateşin yanına yatırmıştı.

...Ruby dışarı çıkıp bir takım iyileştirici otlar aramaya başladı. Kurumuş köklerinden ya da karın üstüne çıkmış dallarından hepsini tanıyordu... Stobrod ölü gibi yatıyordu... Ruby geri döndüğünde binbir çeşit ot toplamıştı. Bunları karıştırıp Stobrod'un göğsüne yayarak sürdürdü ve battanieden kestiği parçaları sardı. Aynı zamanda otların bazılarını kaynatıp Stobrodu'nun ağzına akıttı, (Frazier, 1999:345)

Ruby küçüklüğünden beri bildiği bu ormanları ve dağları çoğu kez ziyaret etmiştir ve doğanın kendisine yabancı değildir. Stobrod'un kapitalist ataerkil sistemin kendisi için hazırlamış olduğu ölüm döşeğinden kalkmasına yardımcı olan şey Ruby'nin doğadan topladığı ve insan vücuduna, yaralara iyi gelen bitkilerdir. Bunun yanında eko-feminist açıdan asıl önem arz eden durum ise bu faydalı bitkilerden şifalı bir ilaç yaparak bunları Stobrod için kullanıma hazır bir hale getiren, doğayla uyum içerisinde olan kadının elidir.

3.3 Thirteen Moons (On Üç Ay) Özeti

Charels Frazier'in kaleme almış olduğu ikinci romanı olan *Thirteen Moons*, yerli Amerikalı tarihini ve doğanın eşsiz güzelliklerini bu romanda gözler önüne sermektedir. Valley River'da yer alan Cherooke ülkesi olarak adlandırılan topraklarda

Kızılderililerin kendi kültür ve ahlak anlayışları açısından yer değiştirme durumuna karşı yaklaşımlarını betimleyen roman, tüm toplumu ve ırkları içine alan bir hikâyeyi aktarmaktadır. Paraya değer vermeyen, toprağı ilkel koşullar olarak tanımlanan düzeyde işleyen, modern ekonomi kurallarını küçümseyen, tarımsal faaliyeti yalnız ihtiyaçlarını karşılamak için yapan, ormanda avcılık yapmayı veya herhangi bir meşguliyetleri olmasa da orman ile vakit geçirmekten zevk alan bu insanların atalarının gömülü olduğu bu topraklara saygı ile bağılı olmaları gayet doğaldır. Üzerinde yaşam sürdükleri topraklara büyük ve ruhani bir saygı ile bağılı olan, kapitalist ekonomi anlayışını ve parayı ellerinin tersi ile bir kenara iten, yaşamları doğal çevreleri ile sınırlanmış Kızılderililerin topraklarından zorla koparılma sürecini anlatan bu romanda beyaz bir genç ile Kızılderili kızın aşkı anlatılmaktadır.

Romanın başkarakteri olan Will Cooper, babası o küçükken ölmüştür ve annesiyle birlikte amcasının yanında yaşamaktadır. Annesi de Will Cooper'ı yalnız bıraktıktan sonra Will babasının kardeşi ve ona soğuk bir muamelede bulunan yengesi ile birlikte yaşamaya mecbur kalır. Öksüz ve kimsesiz kalan Will annesinin hayattayken onu göndermek istediğı okula amcasının vicdanının rahatlaması amacıyla gönderilir. Üç yıl boyunca bu okulda öğrenim gören ve birden bire bursu kesilen Cooper, kendini amcasının ve yengesinin ondan habersiz yapmış oldukları bir planın içerisinde bulur.

Ülkenin bir ucunda Kızılderili topraklarında bir dükkân işletmeye gittiğini öğrenen Will, daha on iki yaşında olduğu için böyle bir maceraya atılmak istememektedir. Fakat bunu engelleyecek gücü ve kimsesi de yoktur. Onun için satın alınan bir tayla yola koyulan Cooper, korku ile dolu olsa da yola devam eder. Cebindeki harita ile çalıştıracağı dükkânın tam olarak nerede olduğunu kestirmeye çalışırken hava karardığı için geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalır. Amcasının kendini savunma ya da gerekli gördüğü yerlerde kullanması için verdiği bir bıçak ile zifiri karanlığın ortasında, sabaha sağ olarak erişip erişemeyeceğı korkusu ile bir gece geçirmek zorunda kalan Will, şafağın sökmesinin ardından sert bir rüzgârın yağmur tanelerini üzerine taşımasıyla uyanır.

Gece boyu uyumayan Cooper gün aydınlandıktan sonra uykuya dalar fakat uyandığında yanına bağıladığı tayı Waverly de dâhil her şeyi gitmiştir. Yanında sadece

erzak torbası ve üzerine örttüğü ıslak battaniyesi ile tanımadığı bir bölgede yalnız başına kalan Cooper tayını ve eşyalarını bulmak için sağa sola koşuşturur. Will Cooper'ın romanda hayatının istemediği yönde şekil almasına sebep olacak kişi ile tanışması bu hırsızlık olayı sonrasında gerçekleşir. Ayrıca yaşamı boyunca peşinden koşacağı aşkı ile de bu kişi vasıtasıyla karşılaşır.

Tayını ve eşyalarını bulmak umuduyla ormanda ilerleyen Cooper yolda karşılaştığı ve yere çeşit çeşit at resimleri çizen yerli kızın tarif ettiğine göre çalıntı atların tutularak beyazlara satıldığı bir midilli kulübüne doğru yol alır. Waverly'yi burada bulan Will'in atını ve eşyalarını buradan alması pek kolay olmaz. Hikâyenin geri kalan kısmında Will Cooper'ın karşısına tekrar çıkacak olan Featherstone karakteri ve Cooper'ın aşkı olan Claire bu midilli kulübündedir.

Featherstone'un mekânına vardığında içeride bir kumar masası etrafında kart oynayan değişik milletlerden bir insan topluluğu bulunmaktadır. Will evin arka kısmında buluna ağıldaki tayı hakkında bilgi edinmek ister ve onu alıp buradan Wayah'taki devralması gereken dükkâna doğru yola çıkması gerektiğini söyler. Fakat kendini en sonunda kumar masasında Featherstone ile kumar oynarken bulur. Amcasının verdiği paraları masaya bırakmaya başlayan Cooper Featherstone'u yenmeye başlar. Masadaki oyun tüm hızıyla gece yarısına kadar devam ederken Featherstone çoğunlukla kaybettiği için sinirlenmeye başlar.

Günün ağarmasına yakın bir vakitte Featherstone elindeki son parayı da masaya bırakır ve oyunu kazanan kendisi olmazsa kazananı öldüreceğini söyler. Oyuna devam edecek kimsenin olup olmadığını sorduğunda Will oyuna devam edeceğini söyler ve kazanır. Featherstone telafi için son bir el oynamayı daha teklif eder. Bunun karşılığı olarak da kızlarından birini Will'e vereceğini söyler. Kızın nehrin üzerindeki soğuk depoda beklediğini söyler. Oyunu kazanan Will depoya doğru ilerler ve burada sonradan Featherstone'un karısı olduğunu öğrendiği Claire ile karşılaşır. Featherstone'un elinden kurtulmak için nehre atlayan Cooper buradan kaçmayı başarır.

İşletmesini yapacağı dükkâna vardığında tayı Waverly'nin de yan taraftaki ağılda olduğunu görünce şaşkınlığa uğrar. Romandaki bir diğer önemli karakter olan

Bear ile bu dükkânın önünde karşılaşır. Bear buradaki Kızılderililerin şefidir. Dükkâna yakın bir mesafede dağın eteklerinde eski bakımsız bir çiftliğe sahip olan Bear kabilenin toplantılarını, dini törenlerini veya dans ayinlerini yapmak için burada yaptırdığı bir salonu kullanmaktadır.

Bear dükkândan aldığı içkiler karşılığında Will'e ormandan topladığı ginseng kökleri ya da av olarak yakaladığı hayvanların postlarını getirir. Kızılderililer de dükkândan bu şekilde mal alırlar. Almak istedikleri mala karşılık biçilen post miktarı ya da ginseng kökünü getirerek alışverişlerini yaparlar. Will aynı zamanda dükkânda kalmaktadır. Burada genellikle Bear ile birlikte vakit öldüren Will, Bear ile dükkânda geçirdiği bu süre zarfında Kızılderili dilini öğrenmeyi de başarmıştır. Bear'ın hayatı hakkında anlattığı anılardan biri ilk karısının ölümüdür. İngilizlere karşı yapılan savaşta karısı askerlerden biri tarafından sırtından vurulmuş ve cesedini dahi bulamamıştır. Bu olayları anlatırken zamanın geçişini hep ayın büyüyüp küçülmesiyle betimlemektedir.

Will kabile şefi Bear'in çiftliğinin yanında yaptırdığı halkevi binasında bir Kızılderili kabile dansına katılır. Daha önce böyle bir dans performansı görmeyen Cooper oldukça heyecanlıdır. Bear tarafından düzenlenen bu organizasyon için kızarmış ördek veya geyik etlerine sarılarak pişirilmiş ekmekler getirmiştir. Bu dans gösterisi için davulcular büyüklü küçüklü davullarını dik bir biçimde yerleştirmişlerdir. Binanın orta kısmında açılmış olan bir çukurda kocaman bir ateş eşliğinde dansçıların gölgeleri duvarlara yansımaktadır.

Gece halk danslarıyla başlar. Kabilenin yaşlı erkeklerinin yapmış olduğu bereket dansından sonra kadınların odun toplama dansı sergilenir. Bu performanslardan sonra bir anda koridordan değişik kostümlü yüzleri boyalı ve maskeli bir grup dansçı salona giriş yapar. Her biri değişik milletten ve ırktan bir insanı temsil eden bu dansçılar, aslında Kızılderililere korku salan değişik ırktan yabancıları temsil etmektedir. Bu performansın adı da canavar dansıdır. Dans performansının bitiminden sonra herkes nehir boyunca evlerine doğru yürümektedir. Cooper dükkânına doğru ilerlerken az önce canavar dansını sergileyen dansçılardan başında arı maskeli olanı karşısında bulur. Korkuyla geriye doğru irkilen Will karşısında Claire'i bulunca ikinci bir şaşkınlık yaşar. Will, Featherstone'un kumar ganimeti

olarak kendisine vereceğini söylediği kızı dans eden maskeli grubun içinde bulur. Bu karşılaşmadan sonra Will o gece soğuk depoda gördüğü kızın adının Claire olduğunu öğrenir. Bu tuhaf tanışma olayından sonra Claire'in adresini alan Will elinde yazan adresteki Featherstone ismini gördüğünde bunun belki de hayatını ileride kötü etkileyeceğini hisseder.

Bu bilgisinden sonra Cooper her ay Claire'e mektup yazmaya başlar. On altı yaşına geldiğinde dükkânın işletmesi için amcasının anlaştığı adam ölür ve adamın Junius adındaki oğlundan Will kendi çalıştırdığı dükkânı ve Valley River'daki bir başka dükkânı biriktirdiği paralarla satın alır. Bu arada Junius'un arabasında alacaklarına karşılık birkaç mal ile hukuk kitaplarını alan Will bu kitapları okuyarak avukatlığa da ilk adımını atmış olur. Buradaki dükkânın idaresini Tallent adlı bir gence bırakarak Valley River'a yeni dükkânını görmeye giden Will'in aslında niyeti orada yaşayan Claire'e ulaşmaktır.

Valley River'a vardığında, önünde Afrikalı zenci kölelerin çalıştığı, ince beyaz sütunlarıyla araziye görkemli bir şekilde dolduran çiftlik evini görür. Featherstone'a ait olan bu çiftlik evinde Claire de yaşamaktadır. Claire Will Cooper'ı Featherstone'a Wayah'ta karşılaştığı genç bir işadamı olarak tanıştır. Featherstone onu tanıdığına dair herhangi bir izlenim bırakmaz. En azından Will'e böyle hissettirmiştir. Featherstone görkemli evinin her köşesini Will'e tanıtır ve evi gezdirir. Zenginliğinin tüm ayrıntılarını gözler önüne serer. Will ilk başlarda Claire'in onun kızı olduğunu düşünmektedir. Claire yazları evde kışları ise okulda olduğundan Will de yazın Valley River'daki dükkâna kışın da Wayah'takine doğru mekik dokumaktadır. Will kışları Bear'in kışlık evi adını verdiği kulübesinde Bear ile kalmaktadır. Yazları ise Claire ile birlikte uzun süre vakit geçiren Will ve Claire ilişki yaşamaktadır. Featherstone çiftlik evinin olduğu yerde, Cranhaw'da bir balo düzenler fakat Cooper bu baloya davetli değildir. Featherstone'un aralarındaki ilişkiyi öğrendiği üzerine varsayımlar yapan Will asıl kötü haberi Claire'den öğrenir.

Claire'in Featherstone'un karısı olduğu haberi Will'i duygusal bir yıkıma sürükler. Claire ile ilişkisini öğrenen Featherstone Waverly'yi yıllar önce yaptığı gibi tekrar çalar. Çiftlikte yaşanan ufak bir kavga sonrasında Will ve Featherstone düello

için sözleşirler. Yapılan düelloda Featherstone bacağından yaralanır. Bu hesabı böyle kapatan Featherstone Claire’i yanına alarak bir süre ortadan kaybolur.

Bu sırada avukatlık yapmaya başlayan Will ilk işi olarak Bear ve kabilesinin topraklarını büyütme durumuyla ilgilenir. Will kendini Bear’in oğlu olarak ilan etmiştir ve çoğu bölgede kendi üzerine aldığı topraklarda Bear’in kabilesi yaşamaktadır. Fakat hükümetin Kızılderili ülkesi olarak adlandırılan bu toprakları boşaltma kararı toprak alımlarıyla engellenemez.

Bu da sonunda Kızılderililerin o büyük bir saygı ve minnet ile bağlı oldukları toprakları terk edip toplama kamplarına, oradan da rezervasyon bölgelerine göç ettirilmeleriyle sonuçlanacaktır. Hükümetle gizli bir anlaşma yaparak Kızılderili topraklarını satıp bundan pay alan grup içerisinde bulunan Featherstone, Cranshaw’daki çiftliğini toplayıp yeni Kızılderili bölgesine göç etmeyi kararlaştırır. Claire tarafından eşyaları toparlanan Featherstone’un muhteşem serveti ve Claire, Valley River’dan göç eder. Claire’in gitmesini istemeyen Cooper, kendisi de onunla birlikte gidemez. Çünkü burada bir kabile reisinin oğlu, onun kabilesinin topraklarının sahibi, aynı zaman da avukatlarıdır.

Washington’daki hükümet yetkilileri ile uzun süren müzakereler yapan Will Kızılderililerin bu topraklarda kalması ile ilgili ne kaybetmiş, ne de kazanmış sayılır. Fakat üzerinde Kızılderililerin yaşadığı bu arazileri genişletmeyi de başarır. Will de artık geniş toprakların ve Featherstone’unki gibi büyük bir çiftliğin sahibi, aynı zamanda bir Kızılderili kabilesinin beyaz şefi ve avukatıdır.

Featherston Kızılderililerin yeni yerleşim yerinde şehrin dışında, Cranshaw’da olduğu gibi beyaz sütunlu görkemli bir çiftlik evi yaptırır. Claire burada Will’i kucağında bir bebekle karşılar. Featherstone ve Claire’in bu durumunu gördükten sonra buraya gelmesinin bir hata olduğunu düşünen Will, Çiftliğine geri döner. Bu serüvene çıktığında en iyi dostlarından biri olarak gördüğü atı Waverly de onu yalnız bırakmıştır. Will onu bahçesindeki bir çınarın altına gömdürür ve çınarın altına bıraktığı bankta zaman zaman kitap okur.

Will döndükten sonraki sonbahar kabile reisi Bear de ölmüştür. İç savaşın başlamasıyla topraklarında yaşama hayali tam bir çıkmaza düşen Kızılderililer birer ikişer kendilerine tahsis edilen yeni yerleşim yerine göçmeye mecbur kalırlar. Will de yılın belli zamanlarında uğradığı otele doğru gitmektedir. Burada yıllar önce Cranshaw'da karşılaştığı Claire ile karşılaşır. Featherstone ve bebeği ölmüştür. Claire siyah elbiseleriyle yas tutmaktadır. Will Cooper oteldeki bu buluşmadan sonra Claire'i bir daha göremez. Borçları yüzünden elindeki çoğu arazisini kaybeden Will zamanında para yatırdığı demiryolu hisseleriyle bozulan düzenini eskisi kadar olmasa da geri getirmeyi başarır.

Will'in arazisinin içinden geçen demiryolu hattı ve bir baştan bir başa direkler üzerinde uzanan kablolar Will'in büyülediği manzarayı bozan endüstriyel kirlilikten başka bir şey değildir. Will artık iyice yaşlanmıştır ve genellikle hasta yatağından yalnızca tren arazisinden geçmekte iken ona ateş etmek için kalkmaktadır. Bunun dışında heyecan ve umut ile yaptığı en önemli eylem ise telefon çaldığında hışırtilı bir gürültünün ardında Claire'in sesini aramasıdır.

3.3.1 Kapitalist Sömürü ve Doğa

Charles Frazier'in *Cold Mountain*'dan sonra kaleme aldığı bir diğer önemli eser olan *Thirteen Moons*'a eko-feminist bir bakış açısıyla yaklaşıldığında Kızılderililerin batılı kapitalist düzen karşısında yaşadıkları dram gözler önüne serilirken tahakküm altına alınmak istenen hayatların da aşk ilişkileri ile betimlendiği söylenebilir. Kapitalist düzenin eko-feminizm tarafından eleştirildiği noktalarından biri, insanları içsel bir saygıyla bağlı oldukları doğadan endüstrileşme maksadıyla koparmasıdır.

Eko-feminizm içerisinde kapitalist sisteme getirdiği eleştirilerle bilinen sosyalist ve sosyal eko-feminizm, merkezine ataerkil sistemi almaktadır. Ataerkil düzenin etkisi sonucunda kadının erkek tarafından ezilmesi, horlanması ile kapitalist üretimin doğayı ezmesi arasında fark bulunmamaktadır. Hem kadınların, hem de doğanın kullanılacak bir kaynak olarak algılanması ile doğa ve kadının ticari bir sermaye haline getirilerek üzerinde tahakküm kurulması sorunları sosyal ve sosyalist

eko-feministler aracılığıyla daha fazla dillendirilmekte ve bu anlayış biçiminin değişmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Tamkoç, 2012:79).

Maria Mies da *Ekofeminizm*'de kaba kuvvet ve şiddetin modern bilim ve bilgi kavramları için varlığın yapısına karışmış yöntemsel ilkeleri olarak tanımlar. Bilimsel yöntemlerin dayandığı yeni ilkesi olan şiddet ve güç, Bacon'dan sonraki asırlarda insan, toprak ana ve anne arasındaki simbiyotik bağın koparılması ile özgürleşme kavramlarının aynı anlama geldiği görüşünü savunur. Yeni kapitalist ekonomi ve yeni demokratik siyaset arasındaki ilişkinin, bağın bu olduğunu düşünür.

Doğa ve insan arasındaki tamamlayıcı ilişkinin bir efendi ve köle ilişkisine dönüştürülmeden kapitalist düzenin, burjuvanın köklü değişikliklerinin inşası mümkün değildir. Yabancıların hakları ve topraklarını beyaz adamın sömürgesi haline getirmeden kapitalist düzenin ekonomik yapısı oturtulamazdı. Kadın ile erkek arasındaki tamamlayıcı bağı ortadan kaldırmadan, kadına hayvani terimini dayatmadan, ataerkinin doğa ve kadının efendisi konumuna yükselmesi olanaksızdır (Mies, 2014:105-106).

Eko-feminizmin irdeleyerek eleştirdiği kapitalist düzenin kadın ve doğayı ticari bir meta haline getirme çabası, sömürü yöntemleri ile insanları topraklarından ayırması ve doğayı tahrip etme süreçleri bakımından Frazier'in *Thirteen Moons*'u önemli örnekler içeriyor olabilir. Kabile şefi Bear ve kabilesinin topraklarından sürülmesi sürecinde yaşananlar bu örnekler arasında kabul edilebilir. Bear'in ve kabilesinin doğal dünyalarından ve topraklarından koparılma süreci, çektikleri acılar beyaz adamın doğal yaşamı sistemli bir şekilde yok etmesine yol açmaktadır ve bu yok oluşla da kapitalizmin istekleri gerçekleşmeye başlamaktadır:

Vahşi yaşamın tükenmeye yüz tutması ve savaşmanın mümkün olmadığını anlamaları nedeniyle umutsuz ve yenik düşmüş bu insanlar zorunlu olarak, o zamana dek kadın işi olan çiftçiliğe yönelmişler. Bu kez de temel görevleri ellerinden alınan kadınlar, tıpkı beyaz kadınlar gibi işlevsiz ve güçsüz bir konuma indirgenmişlerdir. Eskiden kabileleri kadınlar ayakta tutarlarmış; oysa kabileler giderek dağılmaya ve zayıflamaya başlamışlar. Önceden erkekler avlanır, eve et getirirlerken kadınlar sebze yetiştirir meyve toplarlarmış. Ailedeki rollerin bu dağılımı ile erkek ve kadın, birbirine birer fert olmanın ötesinde, vazgeçilmez bağlarla bağlıyken, yeni düzende evliliğin bile bir işlevi,

bir anlamı kalmamış. Aslında hiçbir şeyin anlamı kalmamış. (Frazier, 2008:82-83)

Kadının tarımsal faaliyetlerden uzaklaşması ve doğa ile bağlarının koparılması Bear'ın kabilesinin başına gelenleri anlatması ile ortaya serilir ve kapitalist düzenin işini sistematik bir şekilde başarıyla yaptığı Kızılderililerin yaşantılarıyla betimlenir. Bear ve kabilesi çevrelerindeki bu değişik yaşam karşısında şaşkınlık içerisindeyler. Ataerkinin yeni ekonomik düzeni yüzünden doğa ile bağları kopan kadın ve erkek kapitalist düzenin yüzünden asırlardır bağlı oldukları gerçek kültürlerinden ayrılmaya başlar.

Bu durumun eko-feminist eleştirisi açısından ortaya çıkardığı en önemli nokta da Kadının da doğa ile birlikteliği ve öneminin azalması, işlevsiz duruma düşmesidir. Hâlbuki Bear ve kabilesindeki insanlar için kadının gücü ve önemi oldukça fazladır. Kadınların izin verdiği ölçüde erkek kadının yaşam alanının sınırlarına dâhil olabilmektedir:

Erkekler yalnızca savaştan ve ormandaki hayvanları avlamaktan sorumluymuş. Oysa klandaki ev ve tarla işleri gibi temel her olgu kadınların görev alanındaymış. Bu yüzden de erkekler, ancak kadınların izin verdiği kadarına katılabiliyorlarmış. Kabilede, karısının evine yalnızca geç vakit, o da biraz dinlenmek amacıyla süzülüp, bir örtünün altına kıvrılarak sabahın ilk ışıklarıyla ortadan kaybolan evli erkekler varmış. (Frazier, 2008:97)

Bear'ın kabile yaşamındaki erkekler üzerinden anlattığı hikâyelerden yola çıkılarak kadının ve doğanın erkek tarafından saygı ile muamele gördüğü yorumu yapılabilir. Fakat beyaz adamın Kızılderili topraklarını endüstriyel gelişimini sürdürmek amacıyla istila edip onları göçe zorlaması ile Kızılderililerin doğa ve kadına karşı duyduğu saygının hüküm sürdüğü kültürel anlayış da yok olmaya mahkûm edilmiştir çıkarımı yapılabilir.

Roman içerisinde doğanın sömürüsü sürecine katılan asimile Kızılderililer de vardır. Bunun en göze çarpan örneği Featherstone'dur. Featherstone, Valley River'da büyük bir çiftliğin sahibidir. Emrinde çalışan onlarca kölesi vardır. Beyaz adamın yaptığı gibi Featherstone'un da estetik kaygılar göz önüne alınarak tasarımı odasını zenginliğin ifadesi olarak görülen, doğadaki çeşit çeşit hayvanların donuk

hareketsiz kafaları süslemektedir. Bu kültürün etkisinde kalan asimile Kızılderili Featherstone için de aynı durum geçerlidir:

Sesimi çıkarmadan durmuş etrafı inceliyordum. Duvarlara asılmış her türden hayvan başı camdan bakışlarla bana bakıyorlardı. Bazılarının yalnızca başı kalmıştı; ama bazıları da bütün bütün duruyordu. Ormanda ve dağlarda yaşayıp serpilen hayvanların hemen hepsi resmigeçit yapar gibiydiler. Antiloplar, ayılar, kurtlar. Simsiyah bir panter, ağzı ulurmuş gibi açık bir durumda doldurulmuş, öylece duruyordu. Bir baykuş, kartal ve balıkçıl kuşu, hatta bir başparmaktan daha büyük olmayan bir tarlafaresi bile vardı... Fıçının üstünde, biraz yüksekte, yine doldurulmuş bir sincap, atlama pozisyonunda, yer çekimini inkâr edencesine havada duruyordu... Galerideki şeref köşesi olan şöminenin üstündeki tuğla duvara, toz içinde kalmış dev bir bizon başı yerleştirilmişti...(Frazier, 2008:138-139)

Doğada kendi rutini içinde yaşarlarken kapitalist sistemin ürünü olan doğa düşmanı kişilerin hedefi olan bu hayvanlar Featherstone'un çalışma odasının duvarlarını süslemektedir. Beyaz ırktan gelen Will'in bu odayı oldukça korkutucu bulmasının yanında Featherstone için bunun gurur verici bir oda olması kapitalist düzenin bir Kızılderili'yi doğaya veya kültürüne ne kadar yabancı ve duyarsız hale getirdiğini anlamak bağlamında iyi bir örnek teşkil edebilir.

Tıpkı beyazların evlerinde olduğu gibi Featherstone'un evinde de duvarları süslemek adına doğal yaşam katledilmiştir. Kapitalist sistemin Kızılderilileri topraklarından koparmasına büyük bir yardımı dokunan savaş doğayı tahrip etmekle kalmaz, aynı zamanda erkek ya da kadın ayrımı yapmaksızın Kızılderili yerleşimlerini, aileleri dağıtma ve çıkarları doğrultusunda öğütüp yok etme çabasına da girişir:

Bear ilk karısından söz etmeye başladı. İsmi Vahşi Kenevir'miş ve her ikisi de on yedi yaşındayken, evlendikten tam bir yıl sonra ölmüş... İngilizlere karşı savaşılan o acımasız, kanlı dönemde Franklin'in Kızılderili avcısı olarak ün salan Virginia valisi Albay John Sevier'in askerleri batıya akınlar yapıp geniş vadideki tüm Kızılderili köylerini ve mısır tarlalarını ateşe vermiş, insanları dağlara sürmüşler. Sağ kalanlar dağlardaki karanlık mağaralara saklanmak zorunda kalmışlar. Vahşi Kenevir kaçmaya çalışırken Seiver'in adamlarından biri tarafından arkasından vurulmuş. Bear, ölüsü bir yana, izini bile bulamamış. O günden bu yana o vahşi savaşın üstündeki etkisi kaybolmamış ve asla tam anlamıyla huzur bulamamış. (Frazier, 2008:101)

Kapitalist ilkelerin uygulanabilmesi maksadıyla çıkarılan savaş ataerkinin işini kolaylaştırmakta, kadınların da yok edilmesi ile Kızılderililerin doğadan ve

kültürlerinden koparılması hız kazanmaktadır. Savaşta herhangi bir tehdit unsuru oluşturmadığı halde mısır tarlalarının talan edilmesi, yakılması veya silahsız ve savunmasız kadınların hedef gözetilerek öldürülmesi, ataerkil düşüncenin doğa ve kadın üzerindeki tahribat, tahakküm ve yok etme politikalarını kanıtlayacak deliller olarak düşünülebilir. Bu kıyım Kızılderilileri topraklarından ve doğadan koparmak için yapılması elzem görülen eylemler olarak değerlendirilebilir.

Thirteen Moons'da kapitalist düzenin eleştirisi bağlamında dikkate değer bir bölüm de Bear'ın kabilesinin düzenlediği kabile dansıdır. Will daha önce hiç bu çeşit bir ayine katılmamıştır. Maskeli ve çeşitli milletleri temsil eden, canavar olarak nitelendirilen kostümlü dansçıların ortaya koyduğu performansta erkek egemen gücün temsilcisi bir canavarın kıyafetiyle temsil ettiği devlet de dikkate değerdir:

Bear ev sahibi niteliğiyle canavarlara doğru seslendi: “Siz kimsiniz? Burada ne yapıyorsunuz? Ne istiyorsunuz?”

İstediginde rüzgârı durdurabilmesiyle tanınan, İspanyol giysileri içindeki korkutucu Irmak her sorusuna havlama gibi bir sesle tepki veriyordu. Kadınlar bunu çok eğlenceli buluyor, her havlamasında gülüşüyorlardı. İngiliz kılığındaki adam, her soruda giysisini hafifçe aralayıp su kabağından yapılma, ucu şeker boyasıyla kırmızıya boyanmış görkemli bir penisi gözler önüne seriyordu. Kalçalarını sallayıp titreterek penisi öne doğru çıkardığı her hareketinde kadınlar, hem kıkırdıyor, hem korkmuş gibi çığlık atıyor, hem de komik yorumlar yapıyorlardı. (Frazier, 2008:117)

Batı kültürünün gücün simgesi olarak erkeklik organını ön plana çıkarması ve kadın üreme organından üstün görmesi, aynı şekilde doğayı da bu mantık çerçevesinde düşünerek ikisi üzerinde de bir tahakküm ve ezme politikası izlemesi kapitalist ilerleyişe katkı sağladığı sonucunu doğurabilir. Bu ayinde fallusun gücünü simgeleyen canavarın İngiliz kostümüyle performans sergilemesi de ayrıca düşündürücü bir başka noktadır. Batı kültürü feminist eleştiri bağlamında da edebi olarak analiz edildiği vakit erkeğin ezici ve baskıcı özellikleri yalnız din, felsefe veya dilde değil aynı zamanda gücün simgesi olarak görülen fallustadır (Moran, 2013:258-261). Bu ayinde gücü sahneye koyan kişinin İngiliz kostümlü olması, ataerkinin gücünü sembolize eden erkeklik organının dans boyunca vurgulanması, farklı milletleri sembolize eden bu dansçıların canavar olarak nitelendirilmesi, Kızılderilileri topraklarından eden

kapitalist sistemin askerlerini açığa çıkarması, nitelemesi bakımından dikkate değerdir.

Bear ve İngiliz canavar arasında geçen bir diyalogda Bear'ın sorularına kulağına fısıldayarak cevap veren İngiliz kılığındaki dansçı, buraya onlara tecavüz etmek ve öldürmek için geldiklerini söyler. Bu da Kızılderililerin ve tabii ki kendilerinden bir parçaları olarak gördükleri doğanın kapitalizm tarafından nasıl bir sömürüye uğradığını, uğramakta olduğunu gözler önüne sermesi bakımından önemlidir.

Kapitalist ataerkil düzen Kızılderilileri sahip oldukları doğal olana saygılı bir biçimde yaşadıkları o mütevazı hayatlarını önce Kızılderili genlerinde yaptıkları tahribatla, sonra da kültürlerindeki yaptıkları asimilasyon ile kendi içlerinden beyaz zihniyetli melez Kızılderililer ortaya çıkarmıştır. Doğal kalmaya çalışan ve bunun sonucunu topraklarından sürülmekle ödeyen Bear ile beyaz yerliler olarak nitelendirilen, ezen sınıfın küçük bir temsilini betimleyen Featherstone bu tahribat politikasının iki tarafını gözler önüne seren iki önemli örnek olarak addedilebilir:

Wayah ile kıyaslandığında Cranshaw gerçekten bambaşka bir dünyaydı... Çok eskiden, yaşamın yeni başladığı çağlarda insanlar bir kulübe yapabilecekleri küçük bir alana, biraz fasulye ya da mısır ekecekleri küçük tarlalara, belki kabak ve benzeri temel bazı sebzeler için bir sebze bahçesine gereksinim duyuyorlarmış. Herkese aynı miktar toprak yetiyormuş. Bear ve kabilesi işte hala bu kurallara bağlı bir yaşam sürdürüyorlardı. (Frazier, 2008:139-140)

Bear'ın kabilesinin kültürüne uygun olan biçimde doğa ile iç içe bir yaşam sürmesi, kapitalist düzenin tersine bu topluluğun tarımı sadece kendi ihtiyaçları dâhilinde yapması, doğayı meta haline getirmeden, doğanın nimetlerinden onu sömürmeden faydalanması, kapitalist anlayışla aynı doğrultuda ilerleyen Featherstone ile zıt kutuplarda olduğunun göstergesidir.

Bu aynı zamanda Bear ve kabilesinin kapitalist sistemin doğanın tahribatı veya yok olmasını umursamadan uygulamış olduğu üretim politikası ile karşı karşıya olduğu görüşünü ortaya çıkarır. Bununla birlikte Featherstone ile kapitalist düzen arasında bir ihtilaf söz konusu olamaz. Doğa ve mülkiyet olgusu beyazlar ile aynı

doğrultuda olan Featherstone için bu topraklar üzerinde ihtiyaçtan fazlasını elde etmek hırsı da onlarla aynıdır:

...Mülkiyet olgusunu da kısmen kan bağları bulunan Kızılderili ataları gibi yorumlamayı bırakmışlar... Ayrıca eski yaşam biçimi istenilesi bir şey değil. Böylece beyaz yerliler yeni yaşam biçimini büyük bir açgözlülükle benimsemişler. Bu küçük sınıfın en iyi temsilcilerinden biri de Featherstone'du.

Paralar gelmeye başlayınca Güney Carolina, Georgia ve Alabama gibi bol miktarda zenci çalıştırılan bölgelerden köleler satın almış. Başlangıçta ikişer üçer alırken sonraları düzinelerle almaya başlamış üstelik. Bir süre sonra da bölgedeki zengin beyaz toprak sahiplerinin oturduğu evlere benzeyen bu evi yaptırmış. Kısa zamanda tıpkı emsalleri gibi, holdingini o pek bayıldıkları feodal ortaçağ yöntemleriyle yönetme konusunda büyük bir ün kazanmış. Bu da aklına estiği gibi davranan, emrinde çalışanlara karşı - ki bu hemen herkesi kapsıyordu sanırım - ileri düzeyde acımasız, kendi kurallarını dayatan bir lord olmak anlamına geliyordu. (Frazier, 2008:140-141)

Featherstone Valley River'da kuzeyden güneye doğru uzanan binlerce dönümlük içinde oldukça verimli tarım arazilerine sahip olan bu bölgede büyük çapta tarımsal faaliyet yapmaktadır. Amacı atalarının yaptığı gibi doğa ile uyum içinde, kendine yetecek kadarını karşılamaktan öteye gitmeyen bir yaşam tarzı değildir.

O, kapitalist düzenin öğrettiği gibi doğayı meta haline getirerek arazisinde köle ordusuyla yetiştirdiği ürünleri çok uzak merkezlerde satışa sunarak sömürüyü paraya dönüştürmektedir. Featherstone kapitalist sistemin doğa üzerindeki sömürsünün Kızılderili bölgesindeki yansıması olarak değerlendirilebilir. Çünkü beyaz adamın da yapmak istediği tıpkı Featherstone örneğinde olduğu gibi verimli arazileri Kızılderililerin elinden alarak kapitalist sistemin hizmetine sunma isteği ve hırsıdır:

Önlerinde uzanan tek seçenek Jackson'ın emrine uyup batıya göçmek, topraklarını Birleşik Devletlere bırakmaktı. Ama batıdaki topraklar da buradakiler kadar güzel ve verimliyseler, bir süre sonra beyazlar oralara da gelip o toprakları da ellerinden almak isteyeceklerdi. Çünkü beyazların yapısı böyleydi. Asla ellerindekilerle yetinmezlerdi. (Frazier, 2008:205)

Bear ve kabilesinin sürülme istenmesinin temelinde var olan düşünce verimli doğanın beyaz adamın kasasına yeni banknotlar kazandırması isteğidir. Kızılderililer de bu durumun farkında oldukları için sürülecekleri yeni toprakların verimli araziler olmasını ummaktan bile korkar duruma gelmişlerdir. Ataerkinin temelinde yatan

doğayı tahakküm altında tutma arzusu doğayla barışık halde yaşayan toplulukların sonunu hazırlamıştır.

Beyaz adamın doğanın ve doğayla uyum içerisinde yaşayan Kızılderililerin kimyasını bozduğuna dair bir başka örnek de Bear'in kabilesinin av eylemini farkında olmadan artık beyazlar için yapmaya başlamış olmaları gösterilebilir. Ava aç oldukları zamanlarda çıkan, beyazların kültürlerine musallat olmadığı zamanlarda Kızılderililer, inanışlarına göre avladıkları hayvandan özür dileyip pişmanlık duymaktadırlar. Çünkü hayvan öldürmekle insan öldürmeyi eşit tutmaktadırlar. Fakat para denen sömürü aracının hayatlarına bulaşması ile av hayvanlarının kökünü kuruturcasına avlanmaya başlarlar:

... Sonra bir anda para ortaya çıkmış, para için öldürmek gerekmişti. Daha doğrusu öldürmek para getiren bir edim haline gelmişti. Para birimi elbette geyik postuydu ve geyik postu dolardan daha yaygın bir kullanım alanı buluyordu, üstelik daha da değerliydi. Böylece dağ yolları yük hayvanlarının sırtına tepeleme geyik postu yığılmış yerlilerle doluverdi. Deri kervanları.

İnsanoğlunun eline fazla para geçince her yerde ne oluyorsa orada da aynısı oldu. Önce geleneklerden vazgeçildi, terbiye unutuldu. İlk olarak kabile büyücüleri yok oldu, sonra da geyiklerle ayılar gitti... Oysa rastladıkları her güzelim geyiği birkaç tencere, tava, çanak, çömlek, bez parçaları ya da biraz nakit para uğruna katletmiş, nesillerini kurutmuşlardı. (Frazier, 2008:367-368)

Doğayı ve içinde yaşayan canlıları para uğruna katletmenin üzüntüsünü duyan Bear kendilerini zehirleyen ve en sonunda da topraklarından sürülmelerine neden olan bu sisteme hizmet ettikleri için de pişmandır. Toprak, doğa ve doğal yaşamlarıyla bağlarını koparan en büyük sebebin başında da bu ticari sömürü sistemi gelmektedir. Başlarına sarılan savaşların sebebi de bu arazilerden daha fazla kâr elde etmek, doğanın sömürüsüne hız katmak amacından ileri gelmektedir.

Romanın beşinci bölümünde Will Cooper'ın endüstrileşmenin sonucunda ortaya çıkan teknolojik gelişmeler ile ilgili eleştirileri ataerkil sömürü sisteminin doğayı nasıl tahrip ettiğini gözler önüne sermektedir. Cooper gençliğinde içinde bir yığın anı biriktirdiği doğaya her bakışında onda hayranlık uyandıran ekosistemin şimdilerde teknolojinin getirmiş olduğu kirlilik ve doğal alanların tahribiyle büyüsunü kaybettiğini betimlemektedir:

...Eskiden cennetin simgesi gibiydiler. Artık onların da eski güzellikleri kalmadı. Bir baştan diğer başa yakasına, dağların bir yamacından diğerine uzanan kablolar. Zaten eskiden yemyeşil olan aralarındaki vadiler de lokomotiflerden çıkan dumanlar yüzünden pis bir renk aldı. Nehir bile çamur rengi oldu. Vadideki demiryolunda sürekli bir çalışma var. Ağaçlar kesiliyor, eski dev meşeler, köknarlar, kestane ve kavaklar yerle bir ediliyor...

O kadar heveslendiğim demiryolu artık ayrılmaz bir parçam oldu.

Ne getirdi? Yağmalayıcı bir turizm anlayışı ile tomrukçuluktan başka bir şey getirmediğini söyleyebilirim.

Ne götürdü? Her şeyi.

...Simsiyah, iğrenç lokomotifler duman kusup dört bir yana kömür tozu saçarak ilerlerken yeri göğü sarsarlar. Hiçbir şeye saygısı olmayan, her yanı mahfeden gürültücü makineler; ne yeşil, ne de geçmiş umurlarında. (Frazier, 2008:467-468)

Cooper ödeyemediği senetler sebebiyle elindeki her şeyi kaybetmeye başlamıştır yalnız zamanında almış olduğu demiryolu hisseleri durumunun yeniden iyiye gitmesine katkı sağlar. Fakat bu hisseler sebebiyle de evinin üzerinde yer aldığı arazisinin orta yerinden demir yolu hattı geçmektedir. Bu durum Kızılderililerin topraklarının yok olmaması için kıyasıya mücadele eden ve doğayı yok eden bu sistemi eleştiren bir beyazın, Cooper'ın da kapitalist sisteme boyun eğdiğinin bir kanıtı niteliğinde değerlendirilebileceği gibi ataerkil üretim sisteminin de doğayı daha fazla kâr etmek, para kazanmak uğruna nasıl yok ettiğinin kanıtı olarak gösterilebilir.

Vandana Shiva, *Ekofeminizm* adlı eserde Sir Thomas More'un Amerika kıtasındaki yerli halkın topraklarının ellerinden alınmasına dair görüşlerini aktarır. More'a göre bir topluluk bir toprak parçasını faydalı bir iş ya da kar elde etmek amacıyla boş ve atıl bıraktığında arazinin ellerinden alınması meşru görülmektedir (2014:86). Bununla birlikte Theodore Roosevelt (akt. Shiva, 2014: 87) 1889 yılında “son kısımda adalet göçmenlerden ve öncülerden yana oldu; bu kocaman kıtanın o pis vahşiler için av yeri olarak ayrılması kabul edilemezdi.” diyerek yerlilerin topraklarını boş ve işgal edilmeye hazır bir nimet olarak tanımlamaktadır.

Yerlileri tembел diye betimleyen bu düşünce onların topraklarını da bedava, kendileri tarafından işgal edilmesi onlara verilmiş meşru bir hak olarak görmektedir. Günümüzde oluşturulan yeni sömürgeler de, yalın düşüncenin kâr ve sermaye ile

şekillendirilmesi sonucunda ataerkinin baskın gücü tarafından denetim altında tutulmaktadır. Yerli topraklarını kendi amaçları doğrultusunda kullanıma hazır bir meta olarak gören ataerki sistemin yansımaları, Frazier'in *Thirteen Moons* eserinde yerlilerin mülkiyet anlayışı ile topraklarından sürülmesi, yok edilmesi, erkek ve kadınlarının doğadan koparılıp çaresiz bırakılması durumları ile tasvir edilmektedir.

3.3.2 Ataerki Düşüncede Kadınının Değeri ve Yeri

Kadının ataerki tarafından baskılanması ve meta olarak görülmesi, ya da ataerkinin ekonomik veya kültürel kurallarına karşı gelen yerli kadınların aşağı görülmesi, değersizleştirilmesi *Thirteen Moons*'ta yer alan olaylar ve bu durumlara maruz bırakılan karakterler aracılığıyla betimlenebilir. Bu karakterlerden roman boyunca en öne çıkan kişi Claire'dir. Featherstone ve Claire arasındaki ilişki bağı kadının kendi iradesi dışında bir dünyada yaşamaya mecbur bırakıldığı gerçeğini de açığa çıkarmaktadır.

Paranın ve daha fazla para elde etmek için üretmenin hüküm sürdüğü bu dönemlerde kadın da doğa gibi değersiz, sahip olunması gereken, tahakküm altında tutulması normal görünen, hatta meta olarak bile kullanılabilen bir nesneye dönüşmüştür. Kadının meta olarak düşünülmesi ile kumar masasında ortaya paradan farksız bir araç misali konması da bu durumu destekler niteliktedir:

“Elini açma zamanı!” dedim.

Featherstone da kartlarını açtı. Elinde yalnız bir çift dörtlü vardı. Önce kendi eline sonra benimkine bakıp gülmeye başladı.

“Hey tanrım! Biliyor musun, bu korkak tavuklardan hiçbiri şimdiye dek bana direnebilmiş değil.”

Masanın üstüne abanıp avuçlarım ve kollarımla para yığınını önüme doğru çekmeye çalıştım. Parlak ve hoş bir yığındı gerçekten de.

“Telafi amacıyla bana son bir oyun şansı tanıman gerekir,” dedi.
“Adettendir.”

“Hımm.”

Örneğin, ben kazanırsam ben öldürürüm, sen kazanırsan sen öldürürsün, oyunu oynayabiliriz,” demez mi? ...

“Peki. O zaman amacı şöyle belirleyelim: Ben kazanırsam sen her şeyini kaybedersin; paraları, senin olduğunu iddia ettiğin tayı, eğer istersem

elbiselerini. Sen kazanırsan kızlarımdan biri senin olur. Biri fazla zaten. (Frazier, 2008:63)

Amcası tarafından Kızılderili bölgelerinden birinde bir dükkânın işletmesini yapmak üzere bir bakıma kiraya verilen Will Cooper geceyi geçirmek üzere konakladığı ormanda sabah tayı ve eşyaları çalınmış halde uyanır. Featherstone ile tanışmaları da bu sayede gerçekleşir. Featherstone ataerkil düşünceyi yansıtan karakter olarak ele alındığında, kadına ticari bir mal gibi muamele ederek ataerkinin doğayı nasıl tahakküm altına alıp çıkarları doğrultusunda kullanma eğilimine sahip olduğunu betimliyorsa, aynı şeyin kadın için de geçerli olduğunu kanıtlar niteliktedir. Kumar masasında para yerine kullanılabilir bir ticaret aracı şekline dönüşen kadın, doğayı olduğu gibi kadını da metaya dönüştürme anlayışında olan sistemin bir uygulamasıdır denilebilir.

Vandana Shiva'nın *Ekofeminizm*'de belirttiği üzere kapitalist ataerkil sistemin şekillendirdiği ekonomik model, kadınlar dâhil her şeyin metalaştırmasına dayalıdır. Ticaretin serbest biçimde yapılabilmesiyle su, toprak, tohum, yiyeceklerin, kadın ve çocukların metalaştırılması üzerine kurulu bir ekonomik sistem toplumsal gelenekler ve değerlere zarar vermekte, ataerkinin etki alanını genişletmekte ve kadına şiddetin dozunu artırmaktadır (2014:20-21). Ekonomik düzenlerin toplum ve kültürü etkilediği göz önüne alındığında, kadını ve doğayı metalaştırmaya dayalı bu ekonomik sistemde her şeyin parasal bir karşılığı olduğu fakat hiçbir şeyin değerinin olmadığı anlayışı hâkimdir. Bu bağlamda Featherstone'un da kadını metalaştırıp satışı sunma davranışı bu analizleri destekler niteliktedir.

Thirteen Moons'ta ataerkil sistemin kadını ve doğayı metalaştırarak satma veya satın alma anlayışına bir başka örnek Claire ve Will Cooper'ın birlikteyken evlilik hakkındaki düşünceleri verilebilir. Bu konuşmada gençliğin satın alınması veya satılması durumu eleştirilirken, satın alan tarafın erkek olduğu dikkate alındığında bu anlayışın da ataerkil sistemin doğa ve kadını bir tutarak uyguladığı düşünce biçimi kendini açığa vurmaktadır denebilir:

O dağın zirvesinde gencecik iki insan olarak zaman zaman şakayla karışık evlilikten de söz ettik. Aslında şaka, deyip geçmemek lazım; yaşımızın küçüklüğü evliliğe engel bir kısıtlama sayılmazdı. O zamanlar kızların on üç yaşından hemen sonra evlendirilmeleri çok sık rastlanan bir şeydi. Bir genç kız

istiyorsa ya da toplumda ona belirli bir yer sağlayacağını düşünüyorsa pekâlâ otuz beş, kırk yaşlarında, hatta daha da yaşlı bir erkekle evlenebilir. Böyle evlilikler, gençliğin tıpkı bir mal gibi, hayat garantisi karşılığında ve bir sözleşme çerçevesinde başka birinin kullanımına sunulduğu bir ticari faaliyete benzetilebilir. (Frazier, 2008:166)

Batı kültürünün ürettiği kapitalist sistemin doğa ve kadını metalaştırması ve istediği zaman alım gücünü kullanarak bunlara sahip olabilmesi beyaz ırktan gelen Cooper tarafından eleştirilmektedir. Parası olan beyaz bir erkek yaşına bakılmadan kendi evinde kendi kuralları doğrultusunda kullanımı için genç bir kız satın alabilir. Burada eko-feminist eleştiri çerçevesinde dikkat edilmesi gereken nokta beyaz adamın paranın verdiği olanakları kullanarak metalaştırdığı doğa ve kadının üzerinde egemenlik kurabilme kudretine sahip olması durumudur.

Bunun yanında *Thirteen Moons*'ta batının benimsemiş olduğu kurallar neticesinde küçümsediği ya da ikinci plana koyduğu “kadın” kavramını çevreleyen yerli değerleri göze çarpan bir başka noktadır. Yerlilerin yaşamlarında kadına karşı göstermiş oldukları saygı ve minnet duygusu ataerkil düzenin tasarımıyla beyaz adam tarafından hor görülür, kabul edilmez, hatta alay konusu edilir yorumu getirilebilir:

...Kızılderililerde anaerkil toplum biçimi hâkim olduğundan soyun anneden geldiğine inanılır. Yani anne bir kabile üyesiyse siz de o kableden kabul edirsiniz. Melez olmanızın hiçbir önemi yoktur.

...Savaş ve avlanma dışındaki her şeyi kadınlar yaparmış. Tek yasaları “göze göz, dişe diş”miş. Üreme konusunda o denli kayıtsızlarmış ki çocukların kesinlikle bilebildikleri tek ebeveynleri anneleriymiş.

...Bear'in insanları, ayı, erkek kabul ediyorlardı. Bu bana başlangıçta çok tuhaf gelmişti. Güneşin erkek, ayın ise kadın olduğunu herkes bilir. (Frazier, 2008:20-34-97)

Ataerkil sistem kadını erkekten önde tutan Kızılderili kültürünü kabul etmemektedir. Beyaz adam tarafından yaşamları ilkel bulunan Kızılderililer, aslında doğanın bir bilgesi konumundadırlar. Bu bilgeliklerini destekleyen nitelik doğa ve kadınla uyum içerisinde bir yaşam sürmeleri durumu olabilir. Kızılderililer toprağı işleyen, üreten, yaşam için ihtiyaç duyduğu şeyleri karşılayan kişinin kadın olduğu

bilinciyle ataerkil sistemin anlayış biçimine göre kadını erkeğin ötesinde ya da aşağısında değil, tam tersine yanında görmektedir.

Beyaz adam ise Kızılderilileri kadınları toplumlarında kutsal saymalarından, yaşamlarındaki çoğu işten sorumlu tutmalarından, kültürel öğretilerini dışıdan almalarından ötürü eleştirmekte ve küçük görmektedir. Bu bağlamda kadının ataerkil düşünce içerisindeki değeri ve yeri, ilkel olarak gördüğü bir toplumla bile kıyas edildiğinde bu toplumun zıt kutbundadır, ataerkil sistem açısından ise aşağı ve hor görülen bir konumdadır.

3.4 Ataerkil Sistem Açısından Kadın Karakterlerin Konumu

Hem *Thirteen Moons*'ta hem de *Cold Mountain*'da olay örgüsü içerisinde önemli bir yere sahip olan kadın karakterler okuyucu ile farklı durumlarda ve konumlarda karşılaşmaktadır. *Cold Mountain*'da ataerkil sistemin baskısı bağlamında analiz edilmesi gereken karakterler Ada ve Ruby iken *Thirteen Moons*'ta tahakkümde kalan kadın karakter Claire'dir. *Cold Mountain*'daki hikâyede önemli iki karakter olan Ruby ve Ada'nın ataerkil kurallar ve düzen açısından yeri birbirine zıt kutuplardadır denebilir.

Ada, babasının yanında yetişmiş bir kadındır. Babasının istediği okullarda, istediği sanat dallarında eğitim görmüştür. Sınırları ev ile belirlenmiş bir yaşam dâhilinde doğa ile arasında karşısına hazır olarak gelmekte olan yiyecekler ve bovalarıyla tuvale resmettiği görüntüler dışında bir bağ yoktur. Ataerkil Batılı düşüncenin kadında görmek istediği hasletler ne ise babası vasıtasıyla bunları Ada'da bulmak zor değildir. Doğa ile iç içe olan kadını vahşi, ilkel ve ehlileştirilmesi gereken bir doğa parçası olarak kabul eden Batılı düşünce, kendi kuralları çerçevesinde yaşam süren kadınları ise modern sistemin çatısı altında bu gücün aklının çizdiği sınırlar dâhilinde, güven içinde bir yaşama sahip olan şanslı taraf olarak görmektedir.

Fakat romanın ilerleyen bölümlerinde babası hayata gözlerini yuman Ada için bu hasletlerin kadının kendi başına doğa ile iç içe kalmasıyla işlevsizliği ortaya çıkmaktadır. Doğayla ilgili organik bağlara sahip ya da onunla uyum içerisinde yaşayan bir kadın görünümü, ataerki için ehlileştirilmesi, tahakküm altına alınması

gereken doğa ile eş değer bir sorun olarak algılanmaktadır. Bu aşamada Ada'ya aslında gayet güçlü ve becerikli olduğunu gösteren kişi yanında köle olarak değil, bir arkadaş olarak isteği ile çalışan Ruby karakteridir.

Babasının ölümüyle çiftliğin çevresindeki tarım arazileri bakımsızlıktan yok olmaya mahkûm olan Ada için bu durumu tersine çevirme görevini Ruby üstlenir. Ruby doğaya kadın elinin değmesiyle nasıl bir uyum yakalandığını kanıtlarken bu tecrübelerini ve bilgilerini Ada'ya da öğretmesi ile onun kendini eskisinden daha güçlü hissetmesine katkı sunmaktadır denebilir. Bu durumda Ruby'nin doğa ile uyum içerisinde bir yaşamı olan fakat ataerkinin tasvip etmediği kadın karakter olduğunu, Ada'nın ise doğaya yabancı ama ataerkinin istediği hasletleri barındıran tahakküm altında yetişmiş bir kadın karakter olduğunu betimleyen nitelikte özellikleri taşıdığı yorumu getirilebilir.

Thirteen Moons'ta ise tahakküm altında bir metaya dönüştürülen Claire karakteri dikkati çekmektedir. Ablasıyla Featherstone arasındaki bir evlilik anlaşması sonucu Featherstone ve ablasıyla bir hayat yaşamaya başlayan Claire ablası öldükten sonra Featherstone'un yeni karısı olur. Featherstone yerli kanı taşımasına rağmen kişiliği ve yaşantısı beyaz adamın ataerkil kurallarına eksiksiz uymaktadır. Claire'in bir kumar masasında Featherstone tarafından ticari bir nesneye eş tutularak ortaya konması durumu, ataerkil sistemin yerlileri kültürel özelliklerine, kadına, saygı ve uyumla yaşadıkları doğaya yabancılaşmış bireyler haline getirmiş olmasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Featherstone gölgesinde yaşamını sürdüren Claire, bir beyaz olmasına rağmen kendini yerli olarak gören Will ile birlikte doğada ataerkil baskıdan soyutlanmış biçimde özgür zamanlar geçirmeye fırsat bulsa da bu özgürlüğü nihayetinde Valley River'deki çiftlik evine dönmesiyle son bulmaktadır. Bu bağlamda *Thirteen Moons*'ta Claire hikâye boyunca tahakkümü kırma yolunda bir adım atamazken roman sonunda da bu durum bir muamma olarak kalmaktadır.

Cold Mountain'da Inman karakterinin savaştan kaçış serüveni içerisinde içinde saklanmaya olanak bulduğu doğada, ormanda karşılaştığı yaşlı kadın ataerkil sistemin doğa ve insan üzerinde meydana getirmiş olduğu tahribatın tedavisi anlamında önemli

bir yer tutuyor denilebilir. Çünkü Inman'ın savaş sırasında boynundan almış olduğu ölümcül yaranın tedavisini gerçekleştiren kişi bu yaşlı kadından başkası değildir. Doğadan topladığı şifalı bitkiler ile bir yara merhemi hazırlayan bu kadın ataerkil düzenin kişilerin yaşamlarına kast eden bu kötü durumundan kurtulmasına ve yarasının iyileşmesine katkı sağlamaktadır. Bu bakımdan Inman'ın yarasının iyileşmesini sağlayan yaşlı kadından yola çıkılarak Batılı kapitalist sistem dâhilinde ortaya çıkmış olan savaşın kötü sonuçlarının, bu sistemin yok etmeye çalıştığı kadın ve doğanın yardımını ile çözüme kavuşturulduğu yorumu yapılabilir.

SONUÇ

Feminizm, barış ve ekoloji gibi kavramların bir sentezinden meydana gelmiş olan Eko-feminizm kavramı, 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başlarında toplumsal hareketlerden biri olarak kendine yer bulmuştur. Francoise D'Eaubonne tarafından ilk olarak kullanılan bu kavram akademik çalışmalarda kendini 1980'ler ortasında göstermektedir. Eko feminizm kadın kavramının doğayla eş tutularak doğaya uyarlanması ve her ikisinin aynı kategoride kabul edilmesinin sonucunda kadınlar üzerinde ciddi bir baskı ve şiddete yol açtığını vurgulamakta, bu durumun kadınlar üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde eko-feminizm kavramının ortaya çıkışı, feminist eleştiriden sonra ortaya çıkan farklı eleştiri türlerinden bir olduğu, eko-feminizm içindeki değişik görüşlerin varlığına, kadın ve doğanın arasındaki bağların ve ilişkinin ataerkiyle olan durumuna değinilmeye çalışılmıştır. Ataerkinin sömürü ve baskı politikalarına karşı bir araya gelen kadın toplulukları eko-feminizmin zemin bulmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Kendilerini Eko-feminist olarak adlandıran topluluklar doğa üzerinde yapılan sömürü, baskı ve tahakkümün aynı ölçüde kadınlara yapıldığı düşüncesini savunmaktadır. Bu düşünce dâhilinde doğa ve kadın arasında yakın bir bağın olduğu gerçeği vurgulanmaktadır ve bu nedenle Batıda kadına ve çevreye karşı sürdürülen sömürü, baskı altında tutma politikalarının düşünce alanında dikkate değer bir önemi ve yeri vardır. Eko-feminist düşüncenin ilgilendiği kavramlar ve durumlar arasında doğanın ezilmesi, bu düşünceyle özdeş bir tutum sergileyen ataerkinin kadını da bu ezilmeye dâhil etmesi ve bu tahakküm politikasının bu istikamette sürdürülmesi sonucu ortaya çıkan yok etme, sömürme faaliyetleri gösterilebilir. Bu sebeple Eko-feministler kadının ve doğanın, tahakkümün sömüren anlayışı altında ezilmesine karşı bir eleştirel duruş ortaya koymaya çalışmaktadırlar.

Eko-feminizm gibi disiplinlerin yükselişe geçmesi ve önemini artırmasında II. Dünya savaşının sonucunda ortaya çıkan toplumsal yıkımlar ve ölümler, endüstrileşme yarışı, nükleer silahların kullanımı ve üretimindeki yükseliş, bununla birlikte nükleer

enerji yarışı sonucu doğanın çöküşe uğratılması problemlerinin başı çektiği söylenebilir. Eko-feminizm ya da eko-eleştiri gibi hareketler çevre sorunlarının çözüme kavuşturulması çerçevesinde ülkelerin, ekonomik, sosyal ve siyasi politikalarında radikal değişimlere gitmesinin zorunlu olduğuna dikkat çekmektedir. Bu çevresel hareketler sayesinde insanın doğaya davranış biçimi ve düşünce yapısı ile tahribat ve sömürü altında tuttuğu gerçeğinin farkına varılmaya başlanmıştır. Çevre ve toplum özelinde insan ve doğa bağının önemi bu hareketler vasıtası ile daha derin bir şekilde incelenmeye başlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın birinci bölümünde eko-feminizm hareketinin kadın ve doğa arasındaki bağı ataerkil baskı ve tahakküm çerçevesinde hangi yönden inceleme altına aldığı, kadın ve doğa tahakkümüne nasıl eleştiriler yönelttiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Doğanın ve insanın tarihsel açıdan nasıl bir ilişki içerisinde olduğu, insanın doğayı tarihsel dönemlerde nasıl algıladığı veya nasıl bir yere koyduğu insan ve doğa arasındaki bağı belirleyici bir durum olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde bu anlayış ve algılayış biçimine ve bu anlayış biçiminin belirleyici sebeplerine değinilmeye çalışılmıştır. Doğa ile iç içe uyumlu bir şekilde yaşayan yerlilerin aksine Amerika kıtasına ayak basan Avrupalılar doğayı kapitalist dünyanın kölesi haline getireceklerdir.

Kıtaya ayak basan katı dini inanışlara sahip püritenler doğayı kötü ve vahşi olarak tanımlamakta ve bu kötülüğü kontrol altında tutma anlayışını benimsemekteyken Amerika'nın romantikleri doğayı daha farklı biçimlerde algılamışlardır. Washington Irving doğayı güzellikleri ve mucizeleri ile algılama yolunu seçerken, transandalist felsefenin öncüsü kabul edilen Ralph Waldo Emerson ise doğayı en önemli hazine olarak görmekte ve doğayı tanrı ile eş düzeyde algılamaktadır. Bir diğer Amerikalı transandalist Henry David Thoreau'ya göre ise doğanın insana hizmet etmek gibi bir kaygısının olmadığı ve doğanın sadece kendisi için var olduğu görüşü hâkimdir.

On dokuzuncu yüzyıl sonlarına yaklaşıldığında ise Darwinist düşünce biçimiyle doğanın algılanış biçiminde de değişimler meydana gelmektedir. Natüralizme göre doğa mükemmel değildir ve insanlık hizmetine de sunulmuş bir araç değildir. Doğa insandan bağımsız bir biçimde rutin düzenine devam etmektedir. Bir

diğer görüşe göre de insan kendini doğanın hâkimi olarak görmek yerine doğanın bir parçası olduğunu kabul etmelidir. Doğadaki tüm canlıların yaşam hakkı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak doğanın hâkimi insan anlayışının doğanın bir parçası olan insan anlayışına dönüşmesi gerektiği görüşü etkin olmaya başlamıştır. Bu görüş ile birlikte de doğaya verilen zararların insanlığı doğrudan etkileyeceği düşüncesi önem kazanmaktadır.

Bu bölümde değinilen bir başka kısım ise bu görüşlerden yola çıkılarak eko-eleştirelinin amaçlarıdır. Eko-eleştiri sadece ıssız doğa ile sınırlı kalmamalı aynı zamanda günümüzde insanların şehirlerde yaşadığı problemlere de eğilmelidir. Bu açıdan bu bölümde doğa ve insanın konumu tarihsel açıdan analizi yapılmış, doğa anlayışı ile tahakküm arasındaki bağlar, doğanın algılanış biçimleri, insan ve doğayı algılayış biçimi tarihsel ve eko-eleştirel anlamda açıklanmaya çalışılmıştır. Eko-feminizmin önemle vurguladığı ve eleştirdiği sorun ataerkil düşünce sisteminin doğayı çıkarları doğrultusunda sömürme politikasını aynı anlayış biçimiyle kadına da uyarlayarak ikisini de sömürü kaynağı olarak kabul edip bunlar arasında tahakküme engel bir durum görmemesidir. Hatta tahakkümün zaruri bir durum olduğu düşüncesi kapitalist politikalar ve endüstrileşme faaliyetleri ile desteklenmiş, bu görüşler doğrultusunda yapılanların meşru olduğu, ya da Batı uygarlığına tanınan bir ayrıcalık olduğu anlayışı ile hareket edilmiştir.

Çalışmanın ana bölümünü teşkil eden üçüncü kısımda yer verilen Charles Frazier'in *Cold Mountain* ve *Thirteen Moons* adlı eserleri, kadını ve doğayı etki, baskı ve sömürsü altına alan tahakküm durumunu eko-feminizmin altını önemle çizdiği ataerki kavramı ile açığa çıkarmak amacıyla incelenmiştir. Kapitalist amaçlar uğruna yapılan doğa ve insan tahribatlarını romanlardaki doğa unsurları, kadın karakterler, romanda geçen doğa ile barışık bir halde yaşayan topluluklar ve karakterlerin betimlemesi, analiz edilmesi ile açığa çıkarılmıştır.

Ana karakterlerin yaşadıkları ortam ve yaşam tarzları vasıtası ile tahakküme nasıl bir durumda maruz kaldıkları, doğanın karakterler ile nasıl bir bağının olduğu, tahakkümün meydana getirmiş olduğu tahribatlardan nasıl etkilendikleri ya da bu tahakküm ve sömürü ile nasıl mücadele etmeye çalıştıkları aktarılmıştır. Bu bölümde yer alan kadın ve Batılı ataerkil düşüncenin farklı durumlardan yola çıkılarak yapılan

incelemeleri bulunmaktadır. Ayrıca yine bu bölümün devamında kadın karakterlerin değeri, yeri ve romandaki konumlarına değinilmiş ve ataerkil kapitalist düşünce çerçevesinde bu karakterlerin nasıl sorunlar ve durumlar ile karşılaştıkları betimlenmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Berktaş, F. (2012). Ekofeminizm ya da Yüreğin İyimserliği. Kadın Araştırmaları Dergisi.
- Bonner, N., & Abdelmalik, S. (2013). Becoming (More-than-) Human: Ecofeminism, Dualisms and the Erosion of the Colonial Human Subject & (untitled illustrations).
- Bookchin, M. (2013). Toplumunu Yeniden Kurmak. (K. Şahin, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Bracke, A. (2015). Feminist Ecocriticism: Women, Environment, and Literature. *English Studies*, 96(4), 483–485.
- Bryant, C. G. (2009). “To rise and bloom again”: resurrection, race, and rationalism in Charles Frazier’s Cold Mountain. *The Mississippi Quarterly*, (3–4), 591.
- Carlassare, E. (2000). Socialist and Cultural Ecofeminism: Allies in Resistance. *Ethics & the Environment*, 5(1), 89.
- Charles Frazier, (23.04.2019) <https://charlesfrazier.com/>
- Charles Frazier 2016 Appalachian Heritage Writer in Residence, (23.04.2019) <https://www.shepherd.edu/ahwirweb/frazier/>
- Çetin, O. (2005). *Ekofeminizm: Kadın Doğa İlişkisi ve Ataerkillik*. Sosyoekonomi Derneği.
- Çevre Olarak Konumlandırılmış Kadını Ve Doğayı Birlikte Düşünmek: Ekofeminizm. (2012). *Doğu Batı*, (63).
- Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Diehm, C. (2003). The Self of Stars and Stone: Ecofeminism, Deep Ecology, and the Ecological Self.
- Dwyer, J. (2010). *Where the Wild Books Are : A Field Guide to Ecofiction*. Reno: University of Nevada Press.

- Emerson, R. W. (1950). *The Complete Essays and Other Writings of Ralph Waldo Emerson*. New York: The Modern Library.
- Frazier, C. (1997). *Cold Mountain*. Hodder and Stoughton.
- Frazier, C. (1999). *Soğuk Dağ* (1. b.). (N. Olcaytu, Çev.) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Frazier, C. (2008). *On Üç Ay* (1. b.). (S. Tomak, Çev.) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gezgin, E. (2017). Kadın ve Doğa Üzerindeki Tahakküme Alternatif bir Bakış: Ekofeminizm Üzerine bir Değerlendirme.
- Hooper, B. (2006). Frazier, Charles. Thirteen Moons. *Booklist*, (22), 6.
- Kantarcıoğlu, S. (1997). *Literary Criticism: The Major Literary Movements in Western Literatures*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (2004). *Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- MacSwain, K. (2009). Dirty Words: Essentialism & Eco-feminism. *Undercurrent*, 6(1), 23–27.
- McCarron, B., & Knoke Paul. (1999). Images of War and Peace: Parallelism and Antithesis in the Beginning and Ending of Cold Mountain. *The Mississippi Quarterly*, (2).
- Mellor, M. (1993). *Sınırları Yıkmak: Feminist Yeşil Bir Sosyalizme Doğru*. (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mies, V. S. (2018). *Ekofeminizm*. İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Mies, M., Shiva, V., & Salleh, A. (2014). *Ecofeminism* (Vol. [2nd edition]). London: Zed Books.
- Moore, N. (n.d.). Debating eco/feminist natures. *International Feminist Journal of Politics*, 10(3), 314–321.
- Moran, B. (2013). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Nelson, J. A. (1997). Feminism, ecology and the philosophy of economics. *Ecological Economics*, 20(2), 155–162.
- Nhanenge, J. (2011). *Ecofeminism : Towards Integrating the Concerns of Women, Poor People, and Nature Into Development*. Lanham, Md: UPA.
- Norwood, V. (1996). Literature, Nature, and Other - Ecofeminist Critiques - Murphy, Pd. *WOMENS STUDIES-AN INTERDISCIPLINARY JOURNAL*, 25(5), 541–543.
- Öçal, K. (2011). *Dişil Dil ve Ekofeminist Bağlamda Latife Tekin ve Muinar*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özdağ, U. (2005). *Edebiyat ve Toprak Etiği: Amerikan Doğa Yazınında Leopold'cu Düşünce*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Plumwood, V. (2003). *Feminism and the Mastery of Nature*. New York: Taylor & Francis e-Library.
- Plumwood, V. (2017). *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Ralls, M. (2008). Thirteen Moons. *The Christian Century*, (1), 46.
- Tamkoç, G . (2012). Ekofeminizm Amaçları. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0 (4), . Retrieved from <http://dergipark.org.tr/iukad/issue/732/7912>
- TAŞ, G . (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler*, 3 (5), 0-0. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/akademik-hassasiyetler/issue/27268/287075>
- Thirteen Moons. (2006). *Publishers Weekly*, (44), 54.
- TOPGÜL, S . (2012). Kadın ve Doğa İlişkisi: Ekofeminizm. *Sosyoloji Dergisi*, (27), 71-83. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/sosder/issue/40999/495422>
- Toska, S. (2017). *Ekokurgu: Ekolojik Sorunların Çözüm Yolu Olarak Edebiyat*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Türk, S. M. (2017). *Ekofeminizm ve Düalizm Fikri*. Süleyman Demirel Üniversitesi Felsefe Dergisi, (24), 377-392.

ÜNAL, F . (2015). TOPLUMSAL EKOLOJİ. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26), . Retrieved from <http://dergipark.org.tr/dpusbe/issue/4768/65578>

Warren, K., & Erkal, N. (1997). *Ecofeminism : Women, Culture, Nature*. Bloomington: Indiana University Press.

Way, A. (2004). “A world properly put together”: environmental knowledge in Charles Frazier’s Cold Mountain. *Southern Cultures*, (4), 33.

EK-1

***Cold Mountain* hakkında yapılan övgülerden bazıları**

" Charles Frazier'in Güney tabiatı hakkındaki duyguları saygı uyandıran ve güzel bir şekilde oluşturulmuş. O şaşkınlık uyandıran ilk romanını yazdı."

—Alfred Kazin, *The New York Review of Books*

"Hayret uyandıran bir başlangıç... Ada Ve Inman 'ın gerçekten duygusal destanı edebiyatın saygınlığına erişen sürükleyici bir kitap."

—Malcolm Jones, *Newsweek*

"Bu romanın tabiatı çok iyi bir biçimde çizilmiş, önsezi ve koyu güzelliklerle dolu ve kahramanları da öyle"

—*The New Yorker*

"Charles Frazier'in Soğuk Dağ'ı, çok uzun süredir okuduğum en büyüleyici ve etkileyici ilk roman. Çok alımlı bir öyküsü, büyük bir başarı ile işlenmiş bir konusu, oldukça iyi geliştirilen karakterleri ve güzel doğal görünimleri çağrıştıran bir anlatım tarzı var. Eski bir zamanda geçmesine rağmen Silahlara vedanın yankıları ile oldukça çağdaş."

—Willie Morris

***Thirteen Moons* hakkında yapılan övgülerden bazıları**

"Büyüleyici... Thirteen Moons u okumak sarhoş edici bir deneyim... Bu yirmi birinci yüzyılın kendi dalında en iyi edebi kurgusudur."

—BookPage

"Fevkalade... Thirteen Moons'daki tarihi ders büyüleyici ve duygulandırıcı... Thirteen Moons'da hayranlık duyacağınız ve zevk alacağınız çok şey bulacaksınız."

—USA Today

"Ne hikaye!... Frazier'ın yarattığı karakter, Will Cooper tek kelimeyle karizmatik. ..Frazier'in saf ve özgün hissettiren duyguları aksettirmedeki dahi yalanları... Beklemeye değdi."

—Dayton Daily News

"Kurgu en yüksek seviyede... Kalıcı bir etki bırakan bir başka karakter. Charles Frazier onları yapmakta oldukça becerikli."

—Charlotte Observer

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : Ömer YAĞIZEL
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri :08.11.1988/VAN
Telefon :0553 564 0216
Faks :
E-mail : omeryagiz129@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora:
Yüksek Lisans:	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü	2019
Lisans	Atatürk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı	2014

İş Deneyimi

İngilizce Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce: İleri seviye

Yayınlar

- TANRITANIR, B, YAĞIZEL, Ö. "LOUISE ERDRICH'İN THE BINGO PALACE VE THE PAINTED DRUM ADLI ESERLERİ İLE SHERMAN ALEXIE'NİN THE LONE RANGER AND TONTO FITFIGHT IN HEAVEN ADLI ESERİNDE ASİMİLE EDİLMİŞ KIZILDERİLİ YAŞAMLARI". Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (2018): 21-34

- TANRITANIR, B, YAĞIZEL, Ö. “SHERWOOD ANDERSON'UN WINESBURG OHIO, DEATH IN THE WOODS, BROTHER DEAD VE BROTHERS'INDA UMUDUN ÖLÜMÜ”. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (2017): 55-66

Hobiler

Türk, İngiliz ve Amerikan Edebiyatı, Sinema, Tarih, Tiyatro.

